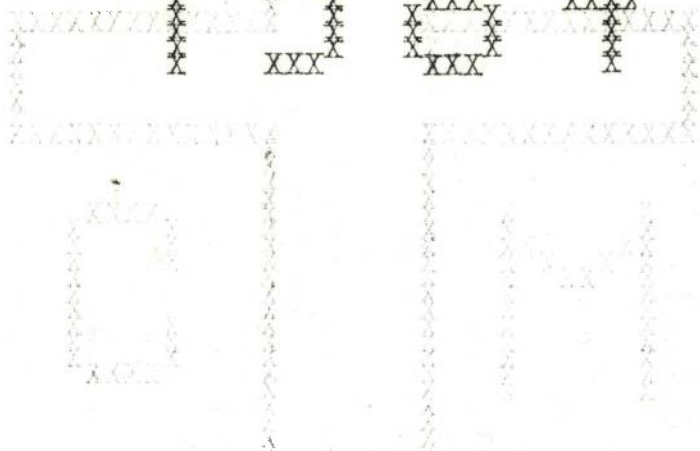
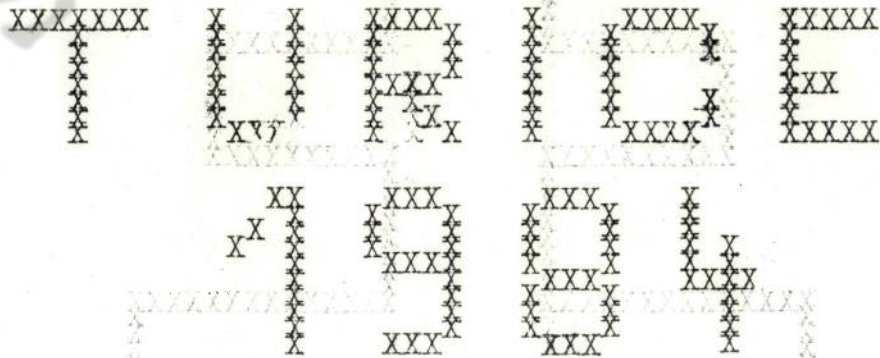
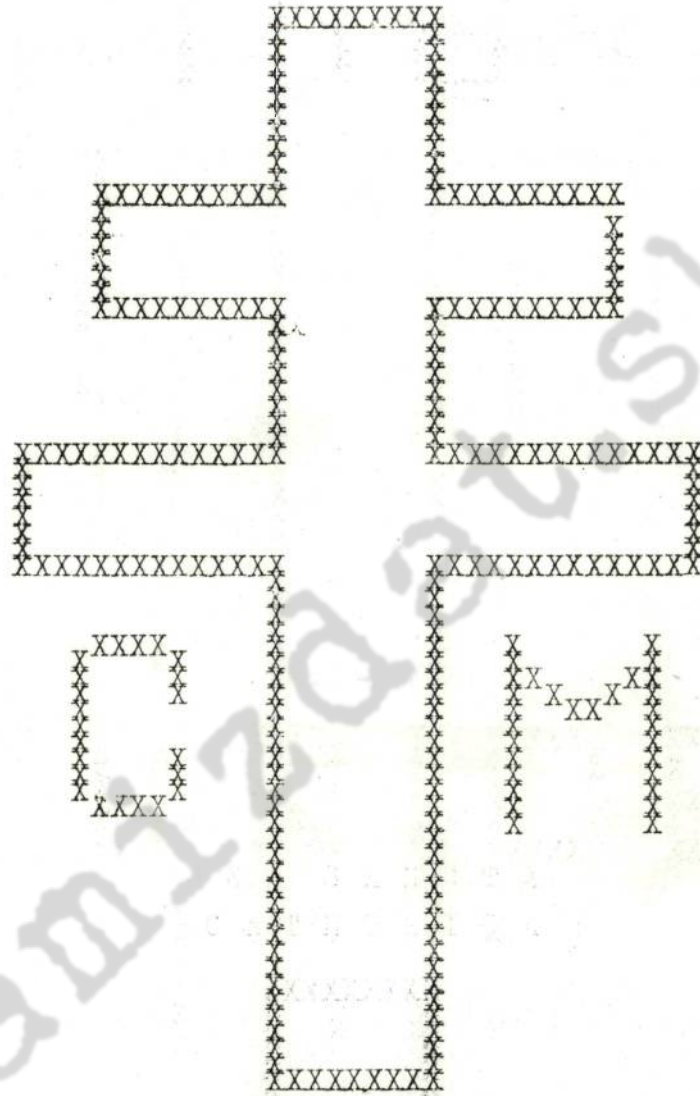

U N A S A N C T A
C A T H O L I C A

O B S A H

1. Ján Pavol II príhovor k novinárom str.1
2. Ján Pavol II Prebývanie Svätého Ducha str.6
3. Ján Pavol II Siatba skrytá v zemi, príhovor pre čínskych
biskupov z Taiwanu str.8
4. Nové menovania do rímskej kúrie str.11
5. F.Hillig Zasvätenie do kňazstva str.13
6. Vyhlásenie Nemeckej biskupskej konferencie k otázkam
životného prostredia a zásobovania energiou str.21
7. Situácia Cirkvi vo Vietname str.30
8. List kard.Tomáška vláde o pozvaní sv.Otca str.35
9. List šéfredaktorovi Katolíckych novín str.36
10. List kard.Tomáška RNDr.Františkovi Miklóškovi str.37
11. Štúdia o sv.Hieronymovi /pokračovanie v budúcom čísle/ str.38
12. Alfréd Fantiš Lekár o turínskom plátne str.46
13. List sv.Otca Jána Pavla II kardinálovi Tomáškovi str.51
14. Úvahy o situácii našej cirkvi -/štúdia pokračuje v budúcich
číslach časopisu, má svoje číslovanie strán ako príloha/

Ján Pavol II. novinárom

V piatok 27. januára 1984 novinársky svet slávil v Ríme jubilejný rok vykúpenia. Ráno v bazilike sv. Petra kardinál Ratzinger spolu s množstvom biskupov a kňazov koncelebroval sv. omšu a povedal príležitostnú homíliu. Potom v audienčnej aule Apoštolského paláca vo Vatikáne nasledovala diskusia okolo okrúhleho stola na tému "Križe sveta a Kristov kríž." Diskusiu začal a viedol Mons. Pietro Rossano, pomocný rímsky biskup, zodpovedný za dušpastierstvo sveta kultúry. Hlavnými rečníkmi boli Max Bergerre, predseda Združenia novinárov, akreditovaných vo Vatikáne, Raimondo Manzini, bývalý šéfredaktor L'Osservatore Romano a Alberto Ronchey, vynikajúci taliansky publicista. Po nich sa zúčastnili diskusie okrem iných aj Alceste Santini, vatikánsky dopisovateľ L'Unita, orgánu talianskej komunistckej strany. Bolo to prvé stretnutie tohto druhu v apoštolskom paláci.

Potom o 12,30 sa na tom istom mieste uskutočnila audienca Jána Pavla II. pre prítomných novinárov. Bola to druhá hromadná audienca pre novinárov za jeho pontifikátu. Prvá sa uskutočnila dva dni po voľbe nového pápeža. Na audiencii sa zúčastnilo 1.200 novinárov z Talianska a zo zahraničia, členov Katolíckej únie talianskej tlače, Združenia zahraničnej tlače v Taliansku, novinárov, akreditovaných pri Apoštolskej stolici, ako aj novinárske delegácie z rôznych krajín. Po prejavoch rôznych predstaviteľov tlače prihovoriť sa prítomným Ján Pavol II. Publikujeme tu celý text pápežovho prejavu.

Vážení páni novinári,

Ďakujem vám za vašu prítomnosť. Ďakujem vašim trom kolegom, ktorí tu vystupovali ako tlmočníci vašich spoločných pocitov, nadväzujúc na diskusiu okolo okrúhleho stola, v ktorej našli miesto vaše osobné a hromadné reflexie na tému zvlášť aktuálnu. Víтам riaditeľov a redaktorov talianskej tlače, predstaviteľov Združenia zahraničnej tlače v Taliansku, novinárov akreditovaných pri Tlačovom úrade Apoštolskej stolice, členov Katolíckej únie talianskej tlače, ako aj delegácie, ktoré prišli na toto stretnutie z rôznych krajín. Keď sa obraciam na každého z vás, myslím tiež na osoby vám blízke, denníky a časopisy, v ktorých pracujete, okruh čitateľov, ktorí svojim spôsobom tvoria vašu rodinu.

Vážení páni, priatelia novinári!

Dovoľte, aby som vás nazval priateľmi. Nielen vzhľadom na vzťah, o ktorom svedčí toto stretnutie, a to vzťah úcty, vzájomnej dôvery, teda priateľský vzťah. Ale ste priateľmi už aj preto, že pociťujem voči vám veľkú úctu, akú má voči vám aj Cirkev a Apoštolská stolica, lebo bývate spoločníkmi pápeža na jeho cestách. V podstate ste sprostredkovateľmi komunikácie. Povedzte, či evanjelizácia, ktorá je prvotnou úlohou Cirkvi, nie je na prvom mieste komunikáciou?

Naše cesty sú súbežné. Križujú sa navzájom, môžu sa

križovať a spájať, čo som aj zdôraznil vo svojom prejave v UNESCO ako základné kritérium v službe prostriedkov masovej komunikácie. "Tieto sa musia stávať dôležitým prostriedkom tej spoločnosti, ktorá ich používa a konečne aj udržuje. Musia počítať s kultúrou národa a jeho dejinami. Musia počítať s dobrotou človeka a jeho hodnotou. Nemôžu byť podriadené záujmom zisku, senzáciechtivosti a nutného úspechu, ale počítajú s nárokmi etiky, musia slúžiť budovaniu čoraz ľudskejšieho života." /Oss. Rom. 2. 2. 1980/.

Cirkev sa zaujíma o masovokomunikačné prostriedky, ako o tom svedčí Druhý vat. koncil a teraz nový Kódex kanonického práva a s najväčšou pozornosťou hľadá na ich svet vzhľadom na význam, aký znamenali a budú znamenať v živote človeka a komunity. Táto pozornosť sa na prvom mieste upiera na vás, na vašu profesiu vo vedomí jej významu, ale aj problémov a odriekaní, aké si stále vyžaduje.

Vážení priatelia novinári!

Som vám povďačný za pozornosť, s akou sledujete život Cirkvi a zvlášť jubilejný rok vykúpenia. A som nesmierne rád, že z tejto príležitosti novinársky svet putuje k hrobu apoštola Petra a rozmyšľajúc nad hodnotou kríža Kristovho uvažuje o rôznych krížoch súčasného sveta.

Stotožňujem sa s vašimi úmyslami, aby Darca všetkého dobra, udelil vám množstvo svojich darov.

2./ Toto stretnutie vzhľadom na svoje miesto v čase je spojené s jubilejným rokom vykúpenia. Akéže sú vzťahy medzi vykúpením a novinárskym povoláním? Či jestvuje nejaký vzťah medzi dielom, ktoré božský Vykupiteľ vykonal na kríži a ktoré naďalej vykonáva, či už v ľudských srdciach, vašimi námahami, alebo spoločenskými štruktúrami?

Pre kresťana, ktorý novinársku prácu chápe ako napĺňanie apoštolátu s nadprirodzeným vičením, táto služba sa stáva zaangažovaním sa v službe posolstva spásy, aby toto posolstvo sa dostalo ku všetkým ľuďom.

Najhlbším prameňom, z ktorého plynie skutočnosť takéhoto svedectva, je kríž. V nom sa doplnilo tajomstvo ľudského vykúpenia. Nie nadarmo sv. Pavol, evanjelizujúc pohanský svet, do stredu svojho kázania a svojich spisov dáva ukrižovaného Krista, čo je hlúpostou v očiach židov a bláznovstvom v očiach pohanov, ale Božou mocou a múdrosťou pre tých, ktorí prijali vieru. /Por. 1 Kor. 1, 23-24/.

Ten, kto v novinárstve pracuje ako člen božieho ľudu a tajomného Kristovho tela - tomu koncil rozhojnil práva a povinnosti - bude sa vždy cítiť zviazaný z hľadiska kristologického a ekleziologického, dvíhať sa k rovine spásonosnej, soteriologickej. Kríž je prvotným a prvoradným prameňom tohto povolania.

Obmedzujem sa dnes na poukázanie tejto najvyššej perspektívy. Ale chápete, že to otvára rôznorodé a možno aj nepredvídané horizonty samotnej podstaty novinárskej angažovanosti, chápanej ako pravdivý a správny apoštolát.

3./ Vykúpenie je historickou pravdou, udalosťou, ktorá patrí k spoločnému dedičstvu ľudstva. Kristov kríž sa dvíha nad storočiami a pre všetkých tvorí záchytný bod.

V osobe vykupiteľa - ako som to potvrdil v encyklike Redemptor hominis - ukazuje sa novým spôsobom a zázračným pravda o stvorení sveta a človeka.

Sv. Pavol je mocným a výrazným tlmočníkom obáv o utrpení celého vesmíru a prirovnáva ich k pôrodným bolestiam v očakávaní zjavenia sa slávy božích synov. /Por. Rim 8, 19-22/.

Filozofické myslenie a literatúra všetkých epôch sú plné takýchto vzdychov, okrem zásad a smerov ďalekých od kalvárskeho kríža, často mu nepriateľských. Nimi je ľudstvo naplnené, túlajúc sa často po cestách skepticizmu, pochybnosti a negácie.

Čím viacej sa ponúka a rastie materiálny pokrok, tým viac sa človek obáva, že ho tieto vynálezy, ktorými sa hrdí, pritlačia k múru. Práve vtedy človek pociťuje v sebe pulzujúcu potrebu spásy. Uvedomuje si, že pramene spásy nenájde vo vlastných zásobách, ale že ich musí hľadať mimo seba a predovšetkým nad sebou. Lebo, ako hovoril Pascal, nie je ľudským skutočne to, čo neprevyšuje človeka.

Kríže, ktoré lemujú cestu dejín v poslednom kúsku dvadsiateho storočia, tie, nad ktorými dnes uvažujete, ohraničujú podstatu drámy našej civilizácie. Konečne, vy samotní, ste často svedkami, ako sa v našich dňoch opakuje umučenie na Golgote, križovanie súčasného človeka, pohoršlivé znásilňovanie zákonov a slobody, ľudskej bytosti vo všetkých zeme-pisných šírkach. Medzi lavínami kríz, ktoré sa vracajú s hrdou presnosťou, medzi vytriezvením z obáv a dezorientácie, medzi rôznymi zjavmi úpadku duchovného, mravného a spoločenského, ľudia citliví na otázky kultúry, nesení prirodzenou múdrosťou, dávajú si otázky plné obáv. Odvolávajú sa k vyššiemu princípu a hľadajú priaznivé cesty pre ducha bratstva a pokoja.

Na konci tohoto druhého tisícročia pulzuje bližšie nepostihnuteľná potreba vykúpenia. Kristov kríž stojí pred všetkými bez rozdielu s nemou, ale silnou rečou, ktorej Cirkvi stále vkladá svoj pokorný, plný dôvery hlas. Je potešujúce, že tak veľa z tých, ktorí sa k nej nehlásia, tvrdia s čoraz väčším presvedčením jej prínos ľudským, spoločenským a civilizačným hodnotám. Z tohoto pohľadu tu ďakujem za názor, ktorý tu predniesol jeden z vás.

4. Vo všeobecnej vykupiteľskej a obrodnej činnosti, po ktorej túži svet, vy novinári, máte úlohu zvlášť zodpovednú: vzhľadom na charakter vášho poslania, miesto, ktoré zastávate a vplyv, aký môžete mať na spoločnosť.

Rozumne hrdí z práv a povinnosti informácie ste citlivými svedkami toho všetkého, čo prináša život vo svojej mnohorakosti a rôznorodosti. Ale každá informácia, myšlienka, úvaha v tej samej chvíli, ako sa začína šíriť, sa vymyká z osobnej sféry a vchádza do spoločenského obehu. Stáva sa podnetom pre iné myšlienky a úvahy, ktoré sa spravidla pričinia do vytvárania verejnej mienky, jedného z najdôležitejších súčasných zjavov.

Svedomitý kult objektívnej pravdy, intelektuálna úcta a čestnosť v subjektívnej interpretácii a komentári - tieto prirodzené vlastnosti novinárstva - zvieryhodňujú odbornú úroveň stavovskú hrdosť novinára a ukazujú podstatným spôsobom spoločenský rozmer tohoto ťažkého a fascinujúceho povolania.

Nikto neslúži peru pre svoj vlastný ošoh. Spoločenský rozmer je zdôvodnením a možno najdelikátnejším aspektom moderného novinárstva. Vyžaduje si, aby rozumným spôsobom zabezpečoval právo pravdy a povinností voči spoločnosti. Je tu dôležitý problém zodpovednosti, ktorej bremeno nepochybne pocítujete, zvlášť, keď ide o veci, ktoré súvisia s vyššími otázkami existencie. Toto má zvláštny význam za našich dní, v ktorých vzrastá nebezpečenstvo dezinformácie a manipulácie s objektívnou pravdou, ktorá je predovšetkým pravdou človeka o človeku. Dovoľte, aby som tvrdil, že z týchto kritérií nesmie byť vynatá ani náboženská informácia. Rola a úlohy tých, ktorí pracujú v tejto zvláštnej oblasti, podľašli postupnej evolúcii, počnúc II. vatikánskym koncilom, alebo dokonca vďaka koncilu. Prehĺbená reflexia Cirkvi nad vlastnou podstatou a vlastným poslaním, dialóg, ktorý Cirkev nadviazala a rozvinula so súčasným svetom, rozvinuli nové a širšie oblasti záujmov pred náboženským informátorom. Svedčí o tom odozva, s akou sa stretli v tlači, teologické diskusie, dušpastierske iniciatívy lokálnych cirkví a ich angažovanosť v oblasti spoločenskej spravodlivosti a ľudských práv, udalosti spojené s Apoštolskou stolicou či apoštolskými cestami pápežov. Preto náboženský informátor musel získať širšie vedomosti, ktoré v ňom vzbudili záujem vo všetkých oblastiach spoločenskej a ľudskej skutočnosti v našich časoch. Od sféry náboženskej musel zvláštnym spôsobom prejsť k politike, ekonomike, k jednotlivým témam dnešného dňa, ktorými sú pokoj, odzbrojenie, rozvoj, problémy rodiny, mládeže, kultúry atď.

Toto všetko, ak z jednej strany zvyšuje zodpovednosť náboženského informátora, z druhej strany ho núti k väčšej námaha, aby pochopil a analyzoval veľké zjavy dnešnej spoločnosti. A ak tendenčnosť a prekrucovanie sa nedá tolerovať v žiadnej dobe a v žiadnom aspekte novinárskej práce, tým viac daes, keď ide o problémy a situácie súvisiace s človekom a jeho svedomím v jednej oblasti, akou je náboženská sféra. Cirkev sa snaží a bude sa snažiť, aby bola "domom zo skla", aby všetci mohli vidieť, čo sa v nej deje a ako plní svoje poslanie vo vernosti Kristovi a jeho evanjeliovému posolstvu. Ale Cirkev očakáva podobnú hodnovernosť zo strany "pozorovateľov", ktorí majú podávať čitateľom svojho denníka či časopisu o živote a udalostiach Cirkvi.

5. V bule na začiatok Svätého roku som prehlásil, že "iba vtedy dosiahne svoj cieľ, keď sa zmieria navzájom Kristovi žiaci a nastane zmierenie aj medzi ľuďmi v otázke mieru medzi národmi." /Aperite portas redemptori č. 3/. V tejto najdôležitejšej úlohe každý človek, nielen kresťan, má svoju účasť. Zvláštnym spôsobom je to úloha novinára. Opakuje sa tu analógia medzi poslaním Cirkvi a poslaním novinárstva, obsiahnutá v tejto širšej náplni sveta komunikácie. Analógia medzi angažovanosťou Cirkvi v realizácii II. Vatikánskeho koncilu a tou, ku ktorej je pozvaná spoločnosť, aby šla dopredu po ceste pokroku, vyznačenej mierom a spravodlivosťou.

Lepší obeh informácií v cirkevnej komunite, medzi Apoštolskou stolicou a miestnymi cirkvami, miestnymi cirkvami navzájom, sa môže nepochybne pričiniť nielen do prehĺbenia

ducha kolegiality a spoločných väzieb, ale tiež k vzrastu a dozrievaniu osobného a kolektívneho vedomia členov božieho ľudu.

"Majú byť uznané práva a možnosti jednotlivých veriacich, aby boli informovaní o všetkom, čo je potrebné, aby sa mohli aktívne podieľať na živote Cirkvi." - Toto bolo povedané v dušpastierskej inštrukcii "Communio et progressi." /č.119/. Podobne, lepší obeh ideí a informácií v ľudskej spoločnosti, medzi rôznymi národmi, ako aj v národoch, sa určite pričíní ku vzájomnému poznaniu, ale ešte vo väčšej miere k odstráneniu prekážok, ktorými sú nedorozumenie, podozrievanie, nedôvera, diskriminácia, nespravodlivosť, ktoré stále prekážajú ceste mieru a solidarity medzi ľuďmi a národmi.

V súčasnom pluralistickom svete, poznačenom technologickou revolúciou, ktorá sa rozvíja tak, ako nikdy predtým je samozrejmé, že masovokomunikačné prostriedky, ak sú používané k nesprávnym účelom /alebo čo je horšie/ pristrihnuté podľa logiky vládnej moci, môžu spôsobiť ďalšie a ešte hlbšie trhliny spoločenského tkaniva. A naopak - ak sú používané podľa etických noriem, ktoré chránia ľudské práva, dvíhajú sa na úroveň činiteľa komunikácie namiesto toho, aby boli používané, ako obyčajný nástroj. Tieto prostriedky môžu získať rozhodujúci význam pre ľudskú budúcnosť v procese integrácie a zjednocovania, mravnej obnovy, šírenia osvedy a kultúry, skrátka v realizácii lepšieho spolunažívania ľudí. Je to možnosť, ktorá by stále mala byť prítomná vo vedomí, pri námahách smerujúcich k vypracovaniu nového svetového poriadku informácií a komunikácie.

Teraz chápeme, prečo dnes viac ako včera povolanie novinára si vyžaduje jednak odbornosť ako aj mravnú zodpovednosť. Keď disponuje takými obrovskými prostriedkami, môže stvárňovať svedomie a usmerňovať ho správnym smerom. Môže pripomínať zmysel pre Boha, vychovávať k čnosti, vytvárať nádej, oživovať zmysel pre transcendentné hodnoty. Kiežby vaša práca mohla osvecovať, viesť, podporovať všetko to, čo vedie k službe autentickému a integrálnemu rozvoju ľudského spolunažívania. Kiežby mohla úmyslom a srdcom otvárať horizonty, povzbudzovať jednotlivcov i skupiny k snahe po zlepšení kvality života. Jedným slovom, aby mohla podnecovať a stmelovať tie fermenty, od ktorých závisí spása ľudstva v súčasnom nepokojnom, ale aj sľubnom momente.

Povolanie novinára čerpá z tých zásob, ktoré by som nazval "pozitívna psychológia". Naustály kontakt s rôznymi udalosťami, ktoré tvoria obsah informácií, nemá šetriť sympatiou voči tomu, čo sa dobrého stane, možno v skrytosti, bez publicity a čo si zasluhuje, aby to ľudia poznali, hoci to nie je "novinka", nielen preto, aby sa zmenšovali negatívne aspekty, ale aby sa povzbudzovali a stimulovali veľké konštruktívne možnosti. Veď konečne, tieto tvoria chrbticu dejín.

Drahí novinári! Priatelia novinári!

Nech tieto jednoduché úvahy, súvisiace s charakterom dnešného stretnutia, ktoré sa odohráva niekoľko dní po

sviatku vášho patróna sv. Františka Saleského, utvrdia vás v presvedčení o veľkosti vašej ťažkej úlohy a odbarnej dokonalosti vášho dôležitého poslania.

S takýmto prianím vám z celého môjho srdca udeľujem svoje apoštolské požehnanie.

Ján Pavol II.

Prebývanie Svätého Ducha

/Príhovor pápeža pri všeobecnej audiencii 4.apríla 1984/

1. "Keď žijeme z Ducha, budeme musieť Ducha aj nasledovať! /Gal 5,25/ Milí bratia a sestry!

Pri minulých stretnutiach v modlitbe v stredu sme sa usilovali o hlbšie rozjímanie o kresťanskom a ľudskom význame rôznych častí, na ktoré sa rozdeľuje sviatosť pokánia. Dnes chceme našu pozornosť usmerniť na ovocie, výsledky a účinky prijatého odpustenia.

Keď nás sviatosť zmierenia práve nájde v ťažkom hriechu a keď ju prijímame s predpísanou vnútornou dispozíciou, oslobodzuje nás od viny a dáva nám opäť život milosti. Rozhrešenie, ktoré sa nám prostredníctvom Cirkvi v Kristovi dáva, nerobí minulé hriechy, akoby sa neboli stali. Ním sa nám dáva moc božského zamilovania, dáva nám opäť dôstojnosť božích detí, ktorú sme dostali pri krste.

Katechizmus nás učil hovoriť o "habituálnej milosti", to znamená o novom živote, ktorý sa nám dáva: tento spôsobuje v nás prebývanie "Kristovho Ducha" /Rim 8,9/, ktorý nás transformuje v Krista - robí nás rovnými Kristovi /por.Rim 8,29/, aby sme v znôvanájdennom cirkevnom bratstve /por.1 Kor 2,11/ v nás zopakovali tajomstvo smrti a zmŕtvychvstania Vykupiteľa /por.EF 2,3-6/, a tak aby sme opäť získali a vážili si skutočne ľudskú zložku existencie.

2. Tu sa nejedná o niečo, čo by nám bolo zvonku dané. Vo veriacom hriešnikovi, ktorému bolo odpustené, zaberá Duch Svätý opäť príbytok /por.Rim 8,11; 1 Kor 2,12; 3,16; 16,19; 2 Kor 3,3; 5,5; Gal 3,2-5; 4,6/, ako nám to bol Ježiš prisľúbil /por.Jn 14,15-17/ áno, sám Kristus znova v nom prebýva spolu s Otcom /por. Jn 14,23; Zjav 3,20 /.

Taká prítomnosť nezostáva bez šťastných dôsledkov na život a konanie od smrteľného hriechu oslobodeného veriaceho. Tento je znova vnútorne zmenený a podstatne premenený, a tak ako "nové stvorenie" /Gal 6,15/; dostáva "účasť na Božej prirodzenosti" /Por 2 Pt 1,3,4/ a označený pečatou a pretvorený podľa obrazu a podobenstva Božieho Syna /por.1 Kor 12,13; 2 Kor 1,21-22; Ef 1,13; 4,30/.

Ešte viac: veriaci oslobodený od smrteľného hriechu dostáva nový základ pre svoje jednanie, totiž Božieho Ducha, takže pozná Božiu vôľu a je schopný podľa nej konať./por.1 Jn 3,1-2; 4,7-8/: žije pre Otca ako Kristus /por.Jn 6,58/, modlí sa /por.Rim 8,26-27/, miluje bratov a sestry /por. 1 Kor 12,4-11/; 13,34/, dúfa v budúce dedičstvo /por.Rim 8,17; Gal 4,7; Tit. 3,7/, zatiaľ čo sa "necháva viesť Duchom", ako nás Pavol uistuje v liste Galatanom /Gal 5,18/. Toto obnovenie sa nestavia vedľa ľudskej zložky, ale ju prijíma, usporadúva, premenia, takže sa môžeme "radovať v Pánovi, /Fil 4,4-8/", všetko skúmať a zachovať, čo je dobré /por.1 Sol 5,21/.

3. Avšak sviatosť pokánia sa neohraničuje len na to, že znova obdržíme krstnú milosť. Ponúka nám nové podnety, aby sme boli vždy pripodobnení Kristovi, ako to patrí k obráteniu, keď toto obrátenie sviatosťným rozhrešením po hriechu je potvrdené a zdokonalené.

Skutočné duchovné podanie volá tento dar sviatosti zmierenia rado " duchom skrúšenosti ".

Čo to znamená a čo to v sebe obsahuje? Duch skrúšenosti je konečne zvláštne spojenie s Kristom, Víťazom nad hriechom, žiadostivosťou a pokušením. Teďa uzatvára v sebe jasné a jedinečné poznanie viny, ale nie je to dôvodom ku strachu, ale viac ako povzbudenie k radostnej vďačnosti, pretože človek skúsil odpustenie viny, až k úplnému inštinktívnemu odporu voči zlu. Uzatvára okrem toho zvláštnu skúsenosť, aký je človek slabý. Táto slabosť sčasti aj po prijatí sviatosti zostáva a môže nás opäť zviest, "aby sme splnili žiadostivosť tela " /Gal 5,16/; " snilstvo, nečistota, chlipnosť, modloslužobníctvo, čarodejníctvo, nepriateľstvá, svéry, nenávisť, hnevy, zvaďy, rozbroje, rozkoly, závisť, neprajnosť, opilstvá, obžerstvá a týmto podobné " /Gal 5,19-21/, kým opäť darovaná milosť nás má viesť k ovociu ducha, k láskavosti, добрote, vernosti, ku krotkosti, láske, radosti, pokoju, zhovievavosti a k zdržanlivosti " /Gal 5,22-23/.

Nadto ešte vedie náš duch skrúšenosti k neobyčajne jasnému poznaniu našich povinností kresťanského života, predovšetkým, čo sa týka mravných zložiek a čo sa týka aplikácie na jednotlivú osobu. Predovšetkým daruje nám novú schopnosť všetky tieto povinnosti vykonať. A to sa stáva, lebo v sviatosti pokánia obdržané odpustenie božie nás obzvláštnym spôsobom robí podobnými Kristovi, ktorý zomrel a stal z mŕtvych, " aby snal hriech sveta " /Jn 1,29/, a tak bo. " spásou ", /Mt 20,28, Ef 1,7; Kol 1,14/ pre hriechy každého z nás.

Taký duch skrúšenosti nie je na žiaden spôsob smútok alebo strach, ale výbuch skutočnej jasavej radosti, ktorá prýšči zo sily milosrdenstva Božieho, a v Ježišovi Kristovi znáva hriechy a ktoré- mu my máme odpovedať citlivým a jemným svedomím. s vrátenou láskou.

Siatba skrytá v zemi

/Príhovor pápeža pri audiencii pre čínskych biskupov z Taiwanu 28. februára 1984/

Ctihodní bratia v biskupskom úrade!

Je mi skutočnou radosťou, že vás tu môžem dnes pozdraviť a prostredníctvom vás vašich spolupracovníkov v apoštoláte, u Vás pracujúce reholné rodiny, potom všetkých veriacich, ktorí sú zverení vašej dušpastierskej starostlivosti a všetkých vašich krajanov.

Naše dnešné stretnutie nie je vôbec nejakou prechodnou udalosťou: Vy ste vždy v pápežovom srdci a v modlitbe prítomní, práve tak, ako viem, že ste duchovnou solidaritou spojení, spoločenstvom s nástupcom Petra, a to je kritériom spolupatričnosti s katolíckou Cirkvou, ktorá "zachováva starodávnu disciplínu, podľa ktorej biskupi celého sveta boli spojení medzi sebou a rímskym biskupom zväzkom jednoty, lásky a pokoja." /Lumen gentium 22/. Vy ste teraz vo Svätom roku vykúpenia prišli do Vatikánu, aby ste na hrobch sv. apoštolov Petra a Pavla načerpali novú silu, do mesta, v ktorom oni svoje svedectvo spečatili mučeníckou smrťou, aby ohlasovali nepriateľsky im zmýšľajúcemu svetu svoju vieru v Ježiša Krista, Spasiteľa ľudí.

1. Váš pobyt tu pripadá na záver slávností, ktoré sa v poslednom roku slávil na Taiwane pri spomienke na 400. ročné jubileum príchodu P. Matteo Ricci do Číny, kým ste už aj začali s prípravou 125. výročia evanjelizácie Taiwanu. To je teraz príležitosť celú Cirkev upozorniť a znova povedať, že život viery znamená vždy aj úlohu samého človeka, i keď pritom nedbá na vlastné záujmy, a to je jeho osobným svedectvom.

Vy a váš veriaci ľud to viete veľmi dobre, lebo ste museli prekonať mnohé skúšky, aby ste si zachovali poklad, ktorým je vaša vieru v Ježiša, ktorý je "ten istý včera, dnes i naveky." /Hebr. 13, 8/.

Túto vieru ste nielen pre seba samých zachovali, lebo ona je - ako udatní misionári, ktorí ku vám prišli, učili - k tomu určená, aby sme ju ďalej dávali a so všetkými zdieľali. V tomto zmysle by som vám chcel vyjadriť svoju spokojnosť nad spôsobom, ktorým sa vám podarilo tieto slávnosti usporiadať, totiž nie ako nostalgický pohľad do minulosti, ale ako záväzok a odhodlanosť zvestovať terajšiemu čínskemu ľudu Krista a jeho Cirkev.

2. Vy ste Číňanmi a ste hrdí na to, že nimi ste. Vy patríte k národu, ktorý predstavuje štvrtinu ľudstva. Patríte k národu, ktorý je významný nielen počtom, ale je veľký predovšetkým svojou kultúrou a významom. Patríte k národu, ktorého vplyv na pokoj a blahobyť ľudstva nemôže byť ignorovaný ani dnes, ani v budúcnosti.

Cirkev má niečo spoločné s týmto národom, čo sa týka Boha a ľudí. Ona by chcela tomuto ľudu zvestovať pravdu, ktorú dostala od apoštolov: "... Jeden je totiž Boh a jeden je Prostredník medzi Bohom a ľuďmi, človek Kristus Ježiš, ktorý sa obetoval ako výkupná obeť za všetkých." /1 Tim 2, 4-5/.

V jednom pastierskom liste pre rok 1981 ste vy sami napísali: "Ďaleko predvídajúci misionári zvestovanie evanjelia čínskemu ľudu videli ako zvláštny cieľ, ktorý im najviac ležal na srdci. Prišli do Číny, aby tam zvestovali svoju kresťanskú vieru. My, dnes žijúci Číňania musíme sa teraz nás samých opýtať, čo sme my v našom vlastnom ľude urobili pre zvestovanie Evanjelia a čo sme schopní urobiť v terajšom historickom momente. Musíme starostlivo skúmať, ktoré sú hlavné prekážky nášho zvestovania v Číne. Musíme tiež skúmať, ako by sme mohli účinne priniesť Evanjelium našim vlastným ľuďom." /Spoločný pastiersky list Čínskej biskupskej konferencie pri spomienke na 400. ročné výročie príchodu M. Ricci do Číny na 3. decembra 1981/.

3. Áno, moji milí bratia, vy ste to celkom dobre rozumeli, že pravda Kristova, ktorú ste zvestovali, dosiahla ľudí každého času a na každom mieste. Ako milovaní synovia čínskeho národa ste poverení úlohou posolstvo viery tak prekladať, aby mohlo byť všetkým vašim krajanom zrozumiteľné.

Pre Cirkev toto nie je žiadny nový problém. Už od svojich počiatkov musela veľmi dobre vedieť, ako by sa mohla spojiť jej viera a formulácia tejto viery s "kultúrou hostov". Pritom túto kultúru rešpektovala a prevzala všetky jej najlepšie prvky. Misionári, ktorých apoštolské účinkovanie v Číne teraz oslavujete, robili presne to isté. Prijali vaše poklady a dali vám svoje vlastné, aby bol známy a milovaný Ježiš Kristus, ktorý je jedinečným pokladom na celom svete.

Bola Vám ďalej odovzdaná fakľa. Vy musíte teraz preniknúť do srdca všetkých týchto hodnôt, ktoré vlastne vytvárajú kultúru národa, hodnoty, v ktorých sa národ sám, ponad všetky premeny a rozdelenia, vždy opäť spozná. Cirkev - ako som už na konci medzinárodného kongresu v roku 1982 venovaného Matteo Ricci mal príležitosť povedať - je veľmi ochotná prijať duchovné talenty každého národa. Nemôže zanedbať čínsky národ, číselne najsilnejší na zemi, musí ho považovať za veľkú, nesmiernu realitu, ako nejaký téglík k taveniu tých vznešených tradícií a oživujúcich fermentov a preto tiež zároveň ako veľkú, mnohosľubujúcu nádej." /Príhovor na pápežskej univerzite Gregoriana, dňa 25.10. 1982, Nr. 6/.

Cirkev, ktorá žije na Taiwane, je tejto skutočnosti dzvlášť prístupná. Ona nežije ako uzatvorená sama v sebe, ako keby stále smútila za minulosťou, alebo ako keby sa bála. Nie, ona sa modlí, posväcuje sa a pracuje, "aby sa slovo Pánovo šírilo a a bolo oslávené." /2 Sol 3, 1/. Už od času dávnominulej epochy Tang-Dynastie /617-917/, ktorá sa všeobecne považuje za začiatok evanjelizácie čínskej pevniny, až podnes v roku 1984 nestratilo slovo

Kristovo, jeho posolstvo a jeho Cirkev nič zo svojej tvorivej sily, zo svojho svetla a zo svojej novosti, lebo Ježiš Kristus je s nami "až do konca sveta" /Mt 28, 20/ a jeho uzmierujúce slovo prijalo formu kríža, ktorý spája najrôznejšie národy. Musíme teda poznať ich reč, ich spôsob vyjadrovania sa a ich zvyky, aby sme im mohli rozprávať o pláne Boha Otca, o jeho Láske a Láske Ježiša, ktorú on dokázal svedectvom svojej obety.

Vy, katolíci z Taiwanu a vám zverená diaspora, máte túto ohromnú povinnosť, aby ste tvorili most pre Cirkev pre vašich spolukrajanov na pevnine. Vaši iní kresťanskí bratia a sestry, ktorí v tejto chvíli sú skrytí ako siatba v zemi, musia potom tú faklu ďalej niesť. Všetky tieto námahy a všetky tieto obety nemôžu však zostať bez ovocia: príde deň, v ktorom Ježiš zvestovaný, ďalej odovzdávaný a viditeľný v kultúre ako očakávanie a nádej celého čínskeho národa bude môcť byť oslavovaný, ktorý Cirkev veľmi rešpektuje a miluje.

Moji milí bratia, chcel by som vás, ako i vašich veriacich povzbudiť, aby ste vydržali, aby ste sa modlili a trpeli a aby ste tak boží plán mali stále jasnejšie pred očami, ktorý napriek všetkému sa v dejinách každého národa rozvíja: "Neboj sa... Duch Svätý zostúpi na teba... lebo u Boha nič nie je nemožné." /Lk 1, 30-38/, ako povedal anjel Márii.

Pápež na vás myslí a chcel by spoločne s celou Cirkvou, ktorá na vás nezabúda a pozná vaše ťažkosti, povedať vám slová, ktoré apoštol Pavol napísal kresťanom v Kolosách: "Dakujeme Bohu a Otcu Ježiša Krista, nášho Pána, kedykoľvek sa za vás modlíme, lebo sme počuli o vašej viere v Krista Ježiša a o láske, ktorú máte ku všetkým svätým." /Kol 1, 3-4/. Kiežby naše nášenie mohlo vyjadriť ľuďom, každému osobitne a všetkým víťaziacu lásku Kristovu a kiežby ju pomohlo odhaliť aj v dejinných protikladoch, v udalostiach, v ktorých si Boh akoby navšima veci, ktoré my ľudia sme pokúšaní vidieť ako prekážky alebo neuskutočiteľné.

"Vzmužte sa a majte srdce statočné, vy všetci, čo dúfate v Pána!" /Ž 31, 25/. Pozdvihnite vaše oči do budúcnosti a utešovaní svedectvom tých, ktorí prišli pred vami a podporovaní modlitbou celej Cirkvi, urobte viditeľným svetlo Evanjelia prostredníctvom svätosti a zbožnosti vašich spoločenstiev.

Je pre mňa veľkou radostou, že môžem dnes ráno pozdraviť v Ríme žijúcich členov čínskeho spoločenstva, ktorí boli ochotní sprevádzať svojho biskupa pri tejto veľmi dôležitej návšteve. Povzbudzujem vás všetkých, aby ste sa ešte viac zaviazali Pánu Ježišovi. Buďte svojím statočným každodenným životom svedkami Evanjelia pred svetom!

Dávam Vám všetkým svoje apoštolské požehnanie so srdcom plným lásky a modlitby.

Nové menovania do rímskej kúrie

=====

Pápež Ján Pavol II. na žiadosť o odstúpenie z dôvodu veku uvoľnil nasledujúcich kardinálov:

- Kardinál Giuseppe Paupini, doteraz hlavný penitenciár,
- Kardinál Giuseppe Casoria, doteraz prefekt kongregácie pre sviatosť a bohoslužbu.

Okrem toho zo zdravotných dôvodov prijal odstúpenie nasledujúcich osobností:

- Arcibiskup Jean Jadot, doteraz podpredseda sekretariátu pre nekresťanov,
- Arcibiskup Andreas Maria Deskur, doteraz predseda pápežskej komisie pre spoločenské komunikatívne prostriedky.

Taktiež podľa apoštolskej konštitúcie Regimini Ecclesiae /Nr. 5, 2/ po uplynutí päťročného obdobia v úrade prijal pápež žiadosť o uvoľnenie nasledujúcich kardinálov:

- Kardinál Sebastiano Baggio, doteraz prefekt kongregácie pre biskupov,
- Kardinál Angelo Rossi, doteraz prefekt kongregácie pre šírenie viery,
- Kardinál Opilio Rossi, doteraz predseda pápežskej rady pre laikov,
- Kardinál Eduardo Pironio, doteraz prefekt kongregácie pre rehoľníkov a sekulárne inštitúty,
- Kardinál Bernardin Gantin, doteraz predseda pápežskej komisie "Justitia et pax" a predseda pápežskej rady "Cor unum".

V osobnom liste vyslovil pápež horemenovaným kardinálom srdečnú vďaku za ich horlivú a odbornú prácu, ktorú vo svojich úradoch vykonávali.

Pápež Ján Pavol II. vymenoval:

- Kardinála Sebastiana Baggio - za predsedu pápežskej komisie pre štát Vatikánskeho mesta,
- Kardinála Angelo Rossi - za predsedu správy majetku Apoštolskej Stolice,
- Kardinála Roger Etchegaray - arcibiskupa z Marseille, za predsedu pápežskej komisie "Justitia et pax" a za predsedu pápežskej komisie "Cor unum",
- Kardinála Opilio Rossi - za predsedu kardinálov pre pápežské svätynie v Pompei, Loreto a Bari,
- Kardinála Eduardo Pironio - za predsedu pápežskej rady pre laikov,
- Kardinála Bernardin Gantin - za prefekta kongregácie pre biskupov,
- Arcibiskupa Luigi Dadaglio - za hlavného penitenciára,
- Arcibiskupa z Onitsha, Francis Arinze - za podpredsedu sekretariátu pre nekresťanov,

- Arcibiskupa z ~~Duřinu~~, Dermot J. Ryan, za pro-prefekta kongregácie pre šírenie viery,
- Arcibiskupa Augustin Mayer - za pro-prefekta kongregácie pre sviatosti, a pro-prefekta kongregácie pre bohoslužbu,
- Arcibiskupa Jean Jérôme Hamer - za pro-prefekta kongregácie pre rehoľníkov a sekulárne inštitúty,
- Arcibiskupa Andreas Maria Deskur - za zaslúžilého predsedu pápežskej komisie pre spoločenské komunikatívne prostriedky, /vo výslužbe/,
- Msgr. John P. Foley - za predsedu tejto komisie pre komunikatívne prostriedky, so súčasným povýšením na titulárneho arcibiskupa,

Súčasne pápež vymenoval:

- Arcibiskupa z Chieti a apoštolského administrátora z Vasto, Vincenzo Fagiolo, za tajomníka kongregácie pre rehoľníkov a sekulárne inštitúty,
- Arcibiskupa Lajos Kada za tajomníka kongregácie pre sviatosti,
- Msgr. Alberto Bovone za tajomníka kongregácie pre učenie viery, so súčasným povýšením na titulárneho arcibiskupa;

Nakoniec pápež vymenoval za konzultantov štátneho sekretariátu:

- Arcibiskupa Andreas Maria Deskur,
- Rev. P. Umberto Betti OFM.

V ten istý deň pápež vydal dve nasledujúce nariadenia:

- doterajšia kongregácia pre sviatosti a bohoslužbu sa rozdeľuje na dva osobitné celky - na kongregáciu pre sviatosti, a kongregáciu pre bohoslužbu,
- Kardinálovi, štátnemu sekretárovi Agostino Caseroli boli prísom dané rozsiahle splnomocnenia v spravovaní štátu Vatikánskeho mesta.

Z A S V Ä T E N I E D O K Ň A Z S T V A

/F. Hillig/

Ako sa stáva človek kňazom? Ako sa mu odovzdáva kňazstvo, nielen kňazská právomoc, ale kňazský duch? Keď sa pýtame na odovzdávanie sviatostnej moci, vtedy nám odpoveď nerobí ťažkosť: sviatostná moc sa odovzdáva vložením rúk biskupových. V tom tkvie duchovné otcovstvo, ktoré spája konzekrátora s kňazmi, ktorých vysvätil. Podobne tiež veľká úcta veriacich voči svojmu arcipastierovi sa zakladá vlastne na tom, že biskup zo svojej strany prijal vložením rúk iného konzekrátora plnosť kňazskej milosti. Skrze toto vloženie rúk stojí v rade apoštolskej postupnosti: nepretrhnutá reťaz, ktorou sa prenáša úrad a svätenie, siaha cez stáročia až ku apoštolským učeníkom, na ktorých hlavách spočinuli ruky samotných apoštolov. Tak Pavol pripomína svojmu žiakovi Timotejovi, ktorého ustanovil apoštolskou právomocou ako biskupa v Efeze, "dar milosti Božej", ktorá je v ňom skrze vloženie jeho /Pavlových/ rúk". /2 Tim 1, 6/.

Avšak sviatostné prenášanie moci je len jednou, aj keď základnou milosťou v sprostredkovaní kňazstva. Toto jadro je zasadené do živej plnej skutočnosti a zároveň má samo rozkvitnúť do takej plnosti. Úradné ustanovenie má spočívať na hlbokom poznaní spásnych pravd a na duchovnom zmyslení, na apoštolskej horlivosti a opravdivej nábožnosti. Sviatostné prenášanie len vtedy je zdravé, keď kňazské formovanie a spôsob života držia s ním krok; keď kňazská právomoc, ktorá svojho nositeľa aj navonok vyzdvihuje z veriaceho ľudu /laikov/, vvedie ho zároveň aj vnútorne do zvláštnosti kňazskej existencie. Naša otázka smeruje teda k tomu, ako sa z "vysväteného" stáva "zasvätený". Ako sa prakticky dospieva k tomu hlboko vnútornému preniknutiu a preformovaniu kňazským duchom, ako ho Cirkev očakáva od svojich kňazov a ktorý vidíme uskutočnený stále v nových obmenách na vzorných kňazských postavách cez celé dejiny Cirkvi až do prítomnosti.

Mohlo by sa odpovedať: No, mladík /lebo normálne ide tu o mladých ľudí/, vybraný pre kňazstvo, práve nato študuje teológiu. Tam sa predsa naučí všetko. Opravdu, mnohí si predstavujú prípravu na duchovnú dráhu celkom podobne ako príprava na ostatné akademické povolania. Myslia si, že niekto sa stáva bohoslovcem tak, ako iný medicom alebo juristom. Existencia teologických fakúlt na mnohých univerzitách ešte nadržá takýmto predstavám, napr. v Nemecku. V iných krajinách bývajú pomery často celkom odlišné. Je príznačné, že jeden francúzsky kňaz v Nemecku sa pozastavil nad tým, že mladíci s kňazským povolaním, s ktorými sa stretol, vždy hovorili, že sa chcú stať "teológmi", miesto aby povedali, že sa chcú stať kňazmi.

Ako keby to "vedecké a akademické" bolo hlavnou záležitosťou; sem patrí ovšem tiež to, že duchovní sa počítajú aj sociologicky a hospodársky ku akademikom.

Avšak svet knaza a cesta do vnútra tohto sveta je predsa niečo celkom svojské a iné. Mnohí ľudia sú celkom udivení, keď počujú, že Ján Mária Vianney, sv. farár z Arsu, odpočúval len jediný semester teológie, a to v knazskom seminári v Lyone. Celú ostatnú výchovu, /odhliadnuc od školského roku vo Verrieres/, dostal od jedného farára, bývalého augustiniána, ktorého revolúcia vyhnala z jeho predošlého miesta. Keď seminár sa už vzdal nádeje nad týmto neskorým povoláním sedliackeho chlapca, podujal sa farár Balley vychovať z Jánu Máriu Vianney knaza, lebo bol presvedčený o jeho vnútorných hodnotách. Spôsob tejto výchovy možno najlepšie vystihnúť asi týmito slovami: Ján Mária Vianney bol akýmsi sprievodcom a spoločníkom tohto hodného, ba možno povedať svätého knaza, ktorému vlastne vďačíme za sv. farára z Arsu. Lebo nielen, že farár Balley bol pevne presvedčený o jeho súcosti pre knazstvo a podával mu potrebné teologické vedomosti, ale bol tiež povzbudzujúcim vzorom pre modlitbový život, ducha pokánia a apoštolskú horlivosť svätca. Či nie je neobyčajne hlboký zmysel v tom, že Vianney nikdy sa nechcel zriecť zrkadla, ktoré zdedil od farára Balleya? Tak veľmi si ho vážil. Kedykoľvek naň pohliadol, stál v duchu pred ním ten svätý muž, ktorý bol jeho prvým farárom a ktorý zomrel v jeho náručí, ktorého duchovné dedičstvo, alebo jednoducho "knazského ducha" prevzal do seba.

Treba doznať, že tento vyučovací postup pre vtedajšiu dobu, to znamená pre roku 1811-1815, bol vlastne anachronizmom. Už dávno jestvovali semináre a vysoké školy pre výchovu knazov /aj keď boli vo Francúzsku ťažko postihnuté revolúciou a napoleónskou ľubovôľou/. Avšak práve Vianneyho cesta nás upozorňuje na tú vlastnú a pôvodnú formu, ako sa kandidát knazstva vychováva na knaza, totiž nasledovaním a napodobnením.

Hlboko v centre knazstva stojí Eucharistia. Knaz je podstatne služobníkom a správcom tohto tajomstva. Pán ho zveril svojim apoštolom slovami: "Toto činite na moju pamiatku." /Sk 22, 19/. Čo to malo znamenať? Keď na Turíce Duch Svätý zostúpil na apoštolov, začali to hlbšie chápať: pri slávení Eucharistie mali sa nielen rozpomínať na slová a skutky Majstrove, ale mali ich ďalej uskutočňovať.

Toto vykonávanie a stále uskutočňovanie sa neobmedzuje na slávenie Eucharistie. Táto je len jeho ohniskom. Vzťahuje sa vlastne na celé ohlasovanie a zjavenie Pána: na jeho pravdivosť a dobrotu, na jeho moc i svätosť: "Ako mňa poslal Otec, tak ja posielam vás." /Jn 20, 21/. Mali konať to, čo Ježiš konal. Jeho kázanie a jeho lámanie chleba, jeho vkladanie rúk a odpúšťanie hriechov, jeho boj proti démonickým silám a jeho radosť z detí mali ísť s apoštolmi ďalej celým svetom. V nich sa mal Ježiš viditeľne sprítomniť ľuďom. Odtiaľ predstava: "Knaz, druhý Kristus."

Pre apoštolov to znamenalo: bezprostredne uskutočňovať to, čo videli na Ježišovi; pre žiakov apoštolov to znamenalo pokračovať v tomto napodobnení Ježiša, nie už bezprostredne, ale skrze učenie a príklad apoštolov. Oboje je jasne vyslovené na jednom mieste prvého Listu Korintňanom: "Veľmi vás teda pro-

sím, buďte mojimi nasledovníkmi, ako ja som nasledovníkom Kristovým. Preto vám posielam Timoteja, svojho milovaného a verného syna v Pánovi; on vám pripomenie moje cesty v Kristovi, ako ja učím všade, v každej cirkvi." /1 Kor 4, 16n/. Preto ako zásadný predpoklad pre voľbu nového apoštola, ktorý mal zaujať miesto zradcu, bolo stanovené: môže to byť iba niekto z kruhu učeníkov. Musí byť osobne svedkom Zmŕtvychvstania; musí to byť taký, čo po všetky tie roky žil s Ježišom; musí byť celkom ním naplnený a v neho pretvorený. Odtiaľ tá veľká vážnosť, ktorú apoštoli ako spoločníci života Pánovho požívali v prvotnej Cirkvi. Odtiaľ aj vážnosť apoštolských žiakov, ktorí zo svojej strany ďalej odzrkadľovali apoštolskú náuku a formu života; odtiaľ aj tá snaha odvolávať sa na nich, ako Irenej z Lyonu sa odvoláva na Polykarpa zo Smyrny, a tento zasa na Jána Evanjelistu.

Takto sa dá tiež vysvetliť na prvý pohľad udivujúca medzera, s ktorou sa stretáme u cirkevných otcov, keď hľadáme nejaký systematický, teologický traktát o kňazstve: nenájdeme takmer žiadny. Jedinou, veľmi dôstojnou výnimkou je tu Chryzostomos. Ale vlastne ani nebolo treba takých traktátov; miesto toho jestvovalo niečo pôvodnejšieho, živé pokračovanie: vernosť v konaní toho, čo konali Otcovia. "Kňazi v tejto dobe získavali výchovu a vzdelanie sviatostnou praxou, tým, že pozorovali a počúvali biskupa a starších kňazov, s ktorými spolu žili. Potom sami tak konali a vyjadrovali sa taktiež podľa ich príkladu.

Už od prvých časov kňaz nevykonával svoje funkcie sám. Každá cirkevná obec mala svoje presbyterium, skladajúce sa z kňazov a diakonov. Tak to dosvedčuje už Ignác z Antiochie, na prechode z prvého do druhého storočia. Spoločne slávia Eucharistiu. Ako vzrastali úlohy a zväčšovali sa cirkevné obce, pridružovali sa k nim ďalší služobníci oltára: aj títo dostávajú svoje svätenia. V polovici 3. st. bolo v Ríme vedľa biskupa 46 kňazov, 7 diakonov, 7 subdiakonov, 42 akolotov, 52 exorcistov, lektorov a ostiaričov. "Akólouthos" znamená doslova "nasledovník", a to tak vo význame žiaka, učeníka, ako aj služobníka. Z kruhu nižších stupňov svätenia, hlavne z lektorov, vychádzali často kňazi. Félix z Nily, Eusebius z Vercelli, Epifanius z Pavie, pápeži Liberius a Siricius začínali ako lektori. Čo je kňazstvo, naučili sa od svojich otcov v kňazstve. Chceli to presne tak robiť, ako to videli a počuli u nich. Mohol sa síce niekto stať kňazom aj bez toho, že by bol predtým zastával nejaké cirkevné miesto alebo slúžil oltáru. Ale nijaký laik nemal byť pripustený bezprostredne ku kňazstvu. Musel sa skorej pripravovať v spoločnosti rovnako zmýšľajúcich na tento vysoký úrad. Koncom 5. st., a celkom bezpečne od 6. st. okrem zvyčajných rádov svätenia je historicky dosvedčený zvláštny "stav klerikov", do ktorého sa prijímalo udelením tonsúry. Od začiatku Cirkve trvala na tom, aby tí, ktorí sa pripravujú na kňazstvo, bývali spoločne a aby ich vychovával niektorý starší, skúsený kňaz. Len v tom vidí záruku, že kňazský duch sa bude prenášať z generácie na generáciu. To, čo koncil v Aachene /r. 816/ zdôrazňuje o výchove mladých klerikov v kanonikátoch, je vlastne stará cirkevná tradícia: "Mladí ľudia majú byť zverení do opatery tomu najzodpovednejšiemu spomedzi star-

ších kňazov, aj keď ich pritom iní vyučujú"; on ich má oboznámiť s "cirkevnou náukou" a vyzbrojiť ich "duchodnými zbraňami."

Toto celkom osobné zasvätenie do kňazstva má sa uskutočňovať aj tam, kde sa kňazi nachádzajú na jednotlivých miestach a samostatne /ako farári/ vedú cirkevnú obec, pôvodne teda na vidieku. Aj títo majú prijímať do svojich domov chlapcov ako lektorov. Tak hovorí napr. 2. koncil vo Vaison /529/, kánon 1.: "Všetci farskí kňazi majú podľa skutočne požehnaného zvyku, ktorý je zaužívaný - ako je známe - po celej Itálii, prijímať do svojich domov mladších lektorov a horlivo sa usilovať, aby im ako dobrí otcovia podávali duchovný pokrm, s nimi nech pripravujú žalmy, čítajú sväté Písma a nech ich vyučujú v zákone Božom, aby sa týmto spôsobom postarali o svojich dôstojných nástupcov a prijali za to od Pána večnú odmenu." A tak to zostalo zaužívané po celý stredovek.

Katedrálne a kapitulárne školy ani zďaleka neboli jedinými výchovnými miestami klerikov, a už vonkoncom nie univerzity, ktoré sa začali objavovať až od 12. /13./ st. "Teologické fakulty nemali úlohu podávať budúcim duchodným nutnú výzbroj. Nielenže ich počet bol priskromný, ale tiež štúdium trvalo veľmi dlho. Ustanovizne, ktoré vyžadovali päťročné filozofické prípravné štúdium a potom vlastnú študijnú a prednáškovú dobu 8 až 12 rokov, nemohli slúžiť ako miesto pre výchovu nemajetných klerikov, ktorých väčšina nemala naliehavejšej starosti nad tú, ako získať čím skôr zaopatrenie." Preto nachádzame veľmi časté doklady o individuálnej výchove u niektorého farára. "Takí, čo sa chceli stať kňazmi, našli si nejakého učeného otca, ktorý bol aj kňazom; ten ich naučil modliť sa a omšu slúžiť" a vôbec, čo je potrebné jednému kňazovi", čítame u Henricha z Pflummern; a to je už v pozdnom stredoveku. Farská domácnosť bez "farmulusa" nebola takmer mysliteľná. Ten bol opravdu spoločníkom a pomocníkom farárovým. Čítal a spieval s ním, sprevádzal ho na jeho cestách, roznášal svätenú vodu; skrátka, robil všetko, čo neskoršie pripadlo kostolníkovi...

Isteže, nebola to vždy ideálna príprava na kňazstvo. Až veľmi často sa stretáme v stredovekých prameňoch so sťažnosťami na nevedomosť a pochybné chovanie dorastajúcich klerikov. Opravdu možno povedať, že hlavným zlom, ktoré zožieralo Cirkev v stredoveku, bola nebalosť vo výchove knazského dorastu. A to sa v nemalej miere vzťahuje práve na tzv. "farmulusov" na farských dvoroch. Často sa celé vyučovanie obmedzilo na mechanické memorovanie liturgických textov. Keď farár povedal: "Quare" musel famulus pokračovať: "... fremuerunt gentes" /Ž 2, 1/. Mnohé farské dvory, tak ako sú nám popísané, sú vlastne dedinskými gazdovstvami a ich obyvatelia len málo sa odlišujú vo svojej hrubosti od ostatných sedliakov. O čo nám tu však ide, je základný úmysel /intencia/, ktorou sa riadila Cirkev, presvedčenie, že na uvedenie do duchovného úradu je zapotreby duchovného otca, ktorý je sám kňazom. Toto presvedčenie a tomu zodpovedajúca prax tiahnu sa ako červená niť celými dejinami kňazstva. A máme dostatok svedectiev, že takéto zasvätenie do kňazstva sa opravdu vydarilo. Koľko veľkých knazských postáv mohlo sa pochváliť, akého mali duchovného otca, ktorému podľa ich presvedčenia vďačili za všetko.

Irenej ako mladík tak bol uchvátený sv. Polykarpom, že nikdy nemohol viac na to zabudnúť. "Môžem udať miesto, kde blažený Polykarp sedával, keď hovorieval; miesta, kde vchádzal a vychádzal, jeho spôsob života, jeho telesný výzor, jeho reči ku zhromaždeniu veriacich; jeho rozprávanie o stretnutiach s Jánom a s ostatnými, ktorí videli Pána; jeho rozprávy o ich náukách; ďalej to, čo počul od týchto o Pánovi, o jeho predivných skutkoch a o jeho učení." Paulínus z Noly, už ako biskup, píše plný vďačnosti a dôvery Augustínovi, ktorý mu bol na jeho životnej ceste obrazom Krista: "V mojom terajšom položení obraciam sa na Teba ako na svojho učiteľa a duchovného lekára o radu, aby si ma Ty naučil plniť vôľu Božiu, v Tvojich šľapajách nasledovať Krista a zomrieť tou smrťou, akú si žiada Evanjelium. Aj ja chcem podľa Tvojho príkladu vyzuť starú obuv zo svojich nôh, roztrhať okovy a takto oslobodený radostne bežať dopredu, aby som zomrel, tak ako si Ty odumrel tomuto svetu, aby som v Kristovi žil pre Boha. Kristova smrť a Kristov život sú poznateľné v Tvojom tele, v Tvojom srdci a v Tvojom slove. Kristovo slovo prekypuje v Tvojej hrudi." Tak tomu bolo zväčša v starej Cirkvi. Veľkí biskupi stali sa pre celú generáciu učiteľmi a otcami v Kristovi. O Eusebiovi z Vercelli píše sv. biskup Maximus: "Keďže svoj biskupský úrad vzorne vykonával, viacerých zanechal zo svojich žiakov ako nástupcov vo svojom knazstve. A o sv. Ambrózovi hovorí úradné sviatočné oficium, že v Kristovi zrodil Cirkvi prejasné svetlo, totiž sv. Augustína.

Čo platí o veľkých mužoch, dá sa dosvedčiť aj o jednoduchom farskom knazstve. Aj na to je hodne dôkladov z konca stredoveku... Je dojímavé, s akou láskou a vďačnosťou si spomína Peter Canisius na svojho knazského vychovávateľa Mikuláša van Esche, farára u sv. Gereona v Kolne: "Zvelebuju duša moja Pána a nezabúdaj, čo všetko učinil pre teba, keď ti dal za učiteľa a každodenného poradcu na cestách svätosti takého muža, ktorého jedinou láskavou starosťou bola tvoja spása... S ním ako so svojím dôverným priateľom boli mi ľahké zrieknuť sa kamarátstva iných. Nik na svete nebol mi drahší, nik nebol natoľko časťou mojej duše ako on; a ja som mu daroval celú dôveru, akú si môže len žiať otec od svojho syna... Denne vzrastala jeho starosť o mňa. Modlil sa za mňa, plakal nado mnou, brával pero do ruky a písal mi pokyny. Moja duša bola opravdu celkom zahalená do jeho žehnajúcich povzbudzujúcich a varujúcich slov... Prosím Ťa, Pane, Ty verný ochranca a milovník ľudí, dopraj premnohým mladíkom tú istú milosť, ktorú si mne nehodnému daroval, milosť dobrých a svätých vodcov pre ich duše."

Tridentským koncilom bola nanovo upravená výchova knazstva. Aby sa odstránili neblahé pomery, bola ustanovená jednotná úprava pre celý svetský klérus. Avšak základná myšlienka tradície zostala zachovaná. Hoci sa do budúca väčší dôraz kládol na dôkladné teologické vzdelanie, predsa však jadro výchovy ku knazstvu malo spočívať aj naďalej v duchovnom zasvätení do neho skrze iných knazov. Keď na základe tridentských rozhodnutí začala postupne vyrastať nová knazská generácia - aj keď sa narážalo na všelijaké prekážky a odpor, - treba za to vďačiť vedľa zlepšeného teologického vyučovania a pravidelných duchovných cvičení, hlavne veľkým knazským postavám: svätým biskupom ako Karol Boromejský a Gregor

Barbarigo, mužom ako Bérulle, Ján Eudes, Vincent z Pauly alebo Olier, aby som spomenul len niekoľko veľkých Francúzov. Fénelon doznáva o sebe: "Stal som sa žiakom Tronsona, ktorý bol nástupcom Oliera a dedičom jeho čnosti. On ma vychovával slovami viery a umožnil mi vyvolať si duchovný stav." Premnoho je priamych či nepriamych žiakov Jána Michala Saileira... Všetci v ňom videli svojho duchovného otca. Už semináristi viseli na ňom pre jeho ľudskú i náboženskú jasnosť s takou láskou, že po jeho odstránení z úradu v Dillingen, pre neho veľmi bolestnom, musel opustiť nielen mesto, ale aj okolie; lebo "jeho nepriatelia nie bez dôvodu sa obávali, že študenti, a najmä Bohoslovci, by za ním utekali, keby žil len na dve hodiny vzdialený od univerzitného mesta." Mnohí si vážili ako jedno z najväčších dobrodení Prozreteľnosti to, že boli účastní jeho vyučovania. Každá diecéza a každý seminár pozná takéto postavy. Ich vplyv trvá po celý knazský život. Ich žiaci znova a znova sa k ním vracajú, pripomínajú si ich slová a pokyny. "Mňa vysvätil ešte nebohý biskup NN", povie ne jeden knaz, keď s vďakou hľadá späť na svoj život. "Náš regens v seminári nám hovorieval často..., môj špirituál povedal mi raz..." a vždy je to zamyslenie sa nad knazským dedičstvom, ktoré mladý knaz prevzal a teraz ho má ďalej niesť, ktoré teraz jeho samého naplna a nesie.

Dnes, na prahu novej doby, v dobe koncilu, ktorý si do svojho programu vpísal obnovu Cirkvi, znovu sa venuje zvýšená pozornosť možnostiam a cestám zasväteniu do knazstva. Hľadajú sa nové inštitucionálne formy tohto zasvätenia, aby nebolo ponechané náhode, pričom sme si vedomí toho, že v základe len Boh môže posielat ľudí, ktorí budú zapalovať knazského ducha a ďalej ho odovzdávať. Za jednu z týchto foriem sa považuje zavedenie podobnej ustanovizne, čím je noviciát pre uvedenie a zasvätenie do reholného života. Tak píše napr. regens jedného knazského seminára: "Prečo by podobné zariadenie, akým je noviciát, nemalo byť výhodné aj pre svetského knaza? Už roky sú v tomto náhlade úplne jednotní rektori kóviktov a regenti seminárov." Novenastupujúci kandidáti boli by tým lepšie pripravení nielen pre overovacie skúšky seminárneho života, ale tiež by duchovnejšie pristupovali k teologickému štúdiu, ktoré František Saleský nazval "ôsmou sviatosťou" pre knaza. "Či také štúdium nevedie opravdu k Bohu a k ľuďom? Či nepodáva bohatú látku pre meditáciu a modlitbu? Najčistejšou radosťou profesora teológie je zaiste vedomie, že jeho poslucháči nielen jednoducho pamätou si zachovávajú učebnú látku, ale keď vidí, že ju prijali ako duchovný pokrm až do najvnútornejšej svätyne, do svojho modlitbového života. V takomto noviciáte by okrem toho "alumni nadviazali osobné vzťahy ku svojim predstaveným, predovšetkým ku duchovnému vodcovi; to je prednosť, ktorá sa nedá nikdy dostatočne doceniť. Špirituál by tu zaujímal kľúčové postavenie."

Mnoho sa uvažuje o ďalšej forme knazskej iniciácie, predovšetkým vzhľadom na obnovu pastorácie. Ako Pán posielal svojich apoštolov a učeníkov pod svojím dohľadom a so svojimi pokynmi na apoštolské cesty, a po ich návrate hovoril s nimi o získaných skúsenostiach, tak by sa mali zriadiť tiež "zaučovacie strediská" farskej pastorácie, kde by diakoni a novo-

kňazi viedli bratský spoločný život s jedným alebo viacerými skúsenými kňazmi z pastorácie, spoločne by sa modlili, plánovali a všetku prácu by považovali za spoločné dielo. Práve hlboké pochopenie týchto dôvodov, ktoré tu uvádzame, priviedlo už mnohých kňazov do takýchto spoločenstiev. A ich zážitok je ten, že práve tu po prvý raz s celou vážnosťou a životnejšie než v seminári prežívajú a skusujú, čo je kňazské myslenie a práca, a prečo kňaz musí byť človekom odlúčením. Či nedostávajú v takomto živote slová Evanjelia o nasledovaní, o službe, o bratstve a o stáde ovčiek, ktoré treba pásť, celkom inú dôležitosť? Nie je takéto zasvätenie do kňazstva zároveň zasvätením do sveta Kristovho, do sveta vykúpenia a milosti vôbec?

Aj kňaz žije dnes v diaspore, aj on je obklopený svetom bez Boha. Aj on potrebuje podporu spoločenstva, ktoré žije bezvýhradne z viery a s celou vážnosťou berie poslanstvo Ježišovo. V opačnom prípade stále nebezpečnejšie sa rozrastajúci proces prispôsobenia sa "svetu" vypije mu z duše duchovný špik.

A ešte posledná myšlienka: aj veriaci, rodičovský dom, učitelia a priatelia, mládežnícke skupiny a cirkevné obce majú dôležitú úlohu pri formovaní kňaza z ducha tradície; formujú ho nielen hlbokými silami milosti v modlitbe a v obete, ale aj svojimi predstavami, aké majú o kňazstve, svojím spôsobom, ako o kňazstve hovoria a ako sa voči nemu chovajú. Nejedni ďakujú za svoj kňazský postoj vzorným rodičom, ale tiež veriacim, ktorí ho vyhľadávajú a umožňujú mu pohľad do ich duše.

Čo je vlastne spoveď, kňaz najhlbšie pochopí od mnohých spovedných dietok, ktoré ho neraz zahanbili svojou poníženosťou a svojím úsilím. Pravda, môže sa stať, že obraz, aký majú niektorí - dokonca "nábožní" - veriaci o kňazskom stave a osobe kňaza, môže ho pomýliť a zviest; ak sa však naučil dobre rozlišovať, vtedy práve pastorácia, kňazský styk s ľuďmi ho najlepšie vovedú do najvnútornejšieho ducha kňazstva.

Na začiatku sme sa pýtali: ako sa uskutočňuje zasvätenie do kňazstva? A naša odpoveď vyznela: v prvom rade skrze kňazov. Keď je tomu tak, vtedy aj každý kňaz má zása zo svojej strany povinnosť zapalovať kňazského ducha a ďalej ho odovzdávať. Je to ťažká a svätá úloha, najmä dnes, v dobe nedostatku kňazov. Ale či Boh nedarúva veľké milosti na jej splnenie? O každom kňazovi malo by preto platiť, čo kedysi napísal mladý Canisius istému svojmu priateľovi o jednom kňazovi, ktorý sa stal iniciátorom pre mnohých kňazov, o Petrovi Faberovi: "Muža, akého som hľadal, - ak je to vôbec človek a nie skôr anjel Pánov, - našiel som na svoj veľký úžitok. Ešte som nikdy nevidel ani nepočul hovoriť učenejšieho a dôkladnejšieho teológa alebo vôbec človeka tak čnostného. Nič iné nepozná, ako s Kristom pracovať pre spásu duší. V styku s ním, v dôvernom rozhovore i pri stole nepočul som z jeho úst jediné slovo, ktoré by nebolo smerovalo na slávu Božiu a na správny životný postoj; a predsa pre jeho vhodné spôsoby nepôsobilo to na jeho poslucháčov nijakým tónom nepríjemnosti alebo nevhodnosti... Čo sa mňa samého týka, nemožno to ani slovami opísať,

ako veľmi sa zmenili v duchovných zvičeniach moje srdce i moja duša a ako silne bolo presvietené celé moje myslenie lúčami nebeskej milosti. Cítim v sebe teraz novú silu a zdá sa, ako by sa táto sila pre plnosť dobrodení Božích prelievala aj na moje telo, a takto posilnený na tele i duši, ako by som bol premenený v celkom iného človeka."

Keď sa kedysi Eliáš pred svojím odchodom na večnosť lúčil so svojím žiakom Elizeom, tento ho úpenlivo prosil: "Kiež by aspoň dve tretiny tvojho ducha zostúpilo na mňa!" - "Ťažkú vec si žiadaš" - odpovedal Eliáš. "Dostaneš to však, ak ma uvidíš, keď budem od teba odnatý." Keď potom Elizeus skutočne videl odchádzať proroka do neba, zvolal za ním: "Otče môj, Otče môj! Voz Izraela a jeho pohonič!" A od tej chvíle konal veľké divy Božie. Lebo duch otca zostúpil na neho. /4 Kr 2, 9n/. To všetko bola milosť, o ktorej rozhoduje jedine Boh, nie človek; ale Boh chce pôsobiť skrze ľudí. Preto aj v poriadku milosti jestvuje vzťah Majstra a Učenika, vzťah, ktorý vyrastá z Krista a v ňom žije. V kňazstve Cirkvi má svoje jedinečné miesto. Kňaz prijíma kňazského ducha od kňazov, sviatostne i charizmaticky. A on sám má ho zdieľať zasa ďalším. Ako znovu a znovu bude pohliadať ku svojim otcom v Kristovi, tak aj sám sa stane pre iných, mladších Otcom.

Budúcnosť stvorenstva - budúcnosť ľudstva

Vyhlásenie Nemeckej biskupskej konferencie k otázkam životného prostredia a zásobovania energiou

Vedecko-technický rozvoj posledných generácií vo viacerých smeroch obohatil svet. No postupom času sa začali objavovať aj nepriaznivé dôsledky tohto vývoja, ktoré stále vzrastajú. Preto sa mnohí znepokojene pýtajú, či niektoré veľké technické výdobytky nie sú viac ochudobnením ako obohatením. S týmto vážnym problémom sa v r. 1980 zaoberali aj nemeckí biskupi a vydali vyhlásenie, v ktorom naznačujú dôležité kresťanské zásady a postoje potrebné pre úspešné riešenie týchto životne dôležitých otázok. Slovenskému prekladu vyhlásenia poslužil nemecký text uverejnený v mesačníku Herder Korrespondenz, nov. 1980, str. 560-566.

I. Nová hraničná situácia ľudstva

1. Človek nesmie robiť všetko, čo môže. Čím viac je schopný, tým väčšia je jeho zodpovednosť. S možnosťami rozmnožovať a podporovať život rastú aj možnosti poškodiť a zničiť život. Rast výroby a spotreby neznamená vždy rast ľudskosti. Kde sa nezaručí prvenstvo duchovných dobier pred hmotnými, prvenstvo osoby pred vecami, tam je na celosvetovej úrovni ohrozená rovnováha vnútorného a vonkajšieho pokoja a tiež rovnováha spravodlivého spoločenského poriadku. Vedci, ktorí v posledných desaťročiach prispeli k závažnému pokroku, ale aj politici a náboženské spoločnosti opakovane pozdvihli napomínajúci a varujúci hlas.

Ale počúval ich niekto? Presadilo sa do života povedomie, že akási miera musí obmedzovať naše nároky a naučený spôsob života, pretože sme zodpovední za ľudskosť a ľudstvo? Toto povedomie sa dnes priamo natíska. Lebo na poznanie, že nesmieme robiť všetko, čo sme schopní, nevyhnutne vplýva iné poznanie: že totiž ani nemôžeme robiť všetko, čo sme schopní. Ako sa to dá rozumieť?

Vedecké a technické možnosti, ktoré sa otvárajú ľudskému plánovaniu a výskumu, sa zdajú byť takmer neobmedzené. Ale pred oči sa nám nástojčivo natíska vidina konca našich reálnych možností. Keby sme skúsili robiť všetko, čo sme schopní, spotrebovali by sme prostriedky, ktoré sú nevyhnutné, aby sme mohli ešte zajtra pokračovať, ba aby sme mohli vôbec žiť. Stojíme pred otázkou: Nie sú nebezpečenstvá a zaťažujúce dôsledky, ktoré vyvolávame pre našu budúcnosť, väčšie ako priaznivé možnosti? Kríza životného prostredia, energetická kríza, surovinová kríza sú heslá, ktoré sa stali takmer módnymi slovaní. Vyvolávajú nielen oprávnenú a zodpovednú starosť, ale zavše aj paniku a zmätenú úzkosť.

Nemôžeme zatvárať oči pred týmito varovnými signálmi :

Človek zaplňuje svoj životný priestor a priestor ďalších generácií odpadkami toho, čo vyrába a čo konzumuje. Kazí živly / vzduch, pôdu, vodu/, z ktorých vyrastá jeho život a jeho budúcnosť.

Tak vzniká k r í z a ž i v o t n é h o p r o s t r e d i a .

Človek žije tak, že je odkázaný na viac energie, ako jej má k dispozícii bez poškodenia životného priestoru. Koľko energie spotrebuje a ako ju získava, sa stáva životnou otázkou. Ide tu o k r í z u e n e r g i e .

Človek sa pokladá za vrchol zemskeho stvorenja a svet pokladá za svoj domov, ktorý si zariaďuje na svoje užívanie a zisk. Ale v zdanlivo oprávnenom vlastnom záujme sa vystavuje nebezpečenstvu, že bude s týmto domom zaobchádzať tak, že sa mu zrúti a on ostane sám bezmocný a bezbranný. Len v solidarite s ostatným stvorením, len v zodpovednom zachádzaní so svetom zvierat, rastlín a vecí môže ostať natrvalo pánom stvorenja a nie otrokom, ktorého vyhnala zo stvorenstva jeho panovačná mánia. Túto situáciu môžeme označiť slovom k r í z a s t v o r e n s t v a .

2. Táto situácia sa pripravovala už dlho, a predsa je to čosi ojedi- nelé, čo sa objavuje po prvý raz. Človek vždy vedel, že jeho narábanie s vecami zanecháva následky v prírode, medzi ľuďmi, ba následky pre budúce generácie. Vyrúbané lesy na Iberskom a Apeninskom poloostrove majú ďale- kosiahly vplyv na podnebie v Španielsku a Taliansku. Avšak dnes človek plá- nuje budúcnosť celej svojej planéty a môže hodnotiť následky svojich zása- hov v doteraz nepoznanom rozsahu.. Otázka, či budúce generácie vôbec ešte nájdu obývateľnú zem alebo nie, sa v takom rozsahu nikdy nekládla predo- šlým generáciám. A teraz sa kladie nielen pre možnosť atómovej vojny, ale aj s ohľadom na naše zaobchádzanie so živými tvormi, životným priestorom a neživými vecami.

Ako sme prišli k tomuto stavu ?

Terajšia situácia vyrastá z najsmelšieho a najúspešnejšieho úsilia ľud- ských dejín vyskúmať sily vesmíru a zapojiť ich do služby človeka. Moder- ná veda ruka v ruke s novovekou filozofiou uróbilá z prírody predmet ľud- ského bádania. Veci pritom stratili viac a viac svoje tajomstvo a stali sa iba materiálom nášho plánovania a výroby. Ale človek, ktorý pretvoril svet a podriadil si ho, stojí teraz s výsledkami svojho plánovania a výroby sám. Chcel byť pánom sveta, ale pritom akýmsi čudným spôsobom ostáva "bez sveta". Pri všetkom zisku pozoruje dvojakú stratu:

Z jednej strany naráža na hranicu svojich možností: opotrebovaný svet, spotrebované pramene jeho ďalšieho života. Z druhej strany naráža na ne- dohľadné vedľajšie účinky svojich cielených zásahov : to, čo ovláda, ho hrozí pohltiť. Preto je potrebné, aby si človek vytvoril nový vzťah k ži- vej prírode, k veciam, k svojmu životnému priestoru, k svetu; aby bol člo- vek vo svojom svete a aby svet mohol byť pre človeka.

3. Nový vzťah k svetu, to nemôže znamenať ústup z výdobytkov novove- ku, keď sme už raz začali vedecko-technickú manipuláciu s prírodnými sila- mi. Avšak nemôže to znamenať ani pokračujúce nepretržité úsilie o stále obsiahlejšie využitie všetkých možností našej technickej civilizácie. Kde sa otvára cesta na hranici, na ktorú sme narazili ? Je ľahšie a azda aj užitočnejšie najprv povedať, čo nie je touto cestou.

Romantický sen o neporušenom svete a nedotknuteľnej prirodzenosti ne- berie do úvahy dejiny a podcenuje požiadavky, ktoré nám kladie právo na život dnešného svetového obyvateľstva. A predsa musí byť našou naliehavou starostou možnosť života pre všetkých, predovšetkým pre tých, čo sú chu- dobnejší ako my.

Zatvárať oči pred tým, že nemôžeme bez konca ďalej vyrábať a ďalej konz- umovať ako doteraz, vedie k tomu istému výsledku : okrádame o životné mož- nosti ľudí, ktorí žijú s nami a generácie, ktoré prídu po nás.

Panický strach pred žiadúcou premenou nášho životného štýlu a odmieta- nie aktívneho usporiadania budúcnosti privolávajú katastrofu, ktorej by mohol zabrániť trpezlivý pohľad na to, čo je potrebné a čo je možné.

Mykanie plecami nad údajne neprehľadnou situáciou odkladá potrebné rozhodnutie, ale pritom nemôže odročiť následky tejto situácie. Odtískanie zodpovednosti na druhého ponecháva nakoniec všetko náhode.

Napokon nejde o to, plánovať bezpečnú budúcnosť len pre jednu časť ľudstva a rozhodovať o tom, kto môže zajtra žiť a kto nie, aby sme nemuse- li ustúpiť so svojimi vlastnými nárokami. Hoci problémy explozívneho ras- tu ľudstva sú veľmi vážne, otázky životného prostredia a energie sa neda- jú vyriešiť požiadavkou celosvetovo regulovanej pôrodnosti.

4. Ľudstvo má iba vtedy budúcnosť, ak má budúcnosť celé stvorenstvo. Táto spoločná budúcnosť nie je iba úlohou vedeckého a technického výpočtu, ale ešte viac mravnej zodpovednosti. Istotne sme odkázaní na svedomitú predpovede odborníkov, no títo nemôžu nahradiť predpovede, rozhodnutie politikov, a zase rozhodnutie politikov je spojené so správaním sa a roz- hodnutiami jedného každého z nás. A obzvlášť my kresťania sme povolaní spolupracovať. Či nemôže naša viera v Boha Stvoriteľa a Vykupiteľa poskyt- núť orientáciu pri otázkach budúcnosti sveta a ľudstva ?

Je síce pravda, že biskupi a teológovia nemôžu prevziať úlohu politikov, vedcov a technikov. Božie zjavenie nie je zásobárnou, z ktorej by sa dali vybrať odpovede na každú otázku. Ale v dnes aktuálnych konkrétnych otázkach, týkajúcich sa surovín, životného prostredia a energie, ide priamo o človeka a o našu zem. V kresťanskej reči to znamená: ide o Boží obraz, ktorým sme my ľudia, a o Božie stvorenstvo, ktoré je nám zverené a dané. Teda je v hre zodpovednosť nášmu Stvoriteľovi a Vykupiteľovi. Nemeckí biskupi cítia povinnosť prispieť k riešeniu týchto otázok ľudstva.

II. Radostná zvesť o stvorení

1. Keď kresťania uvažujú o človeku a o svete, pripomínajú si prvú a základnú vetu apoštolského vyznania viery: "Verím v Boha, Otca všemohúceho, Stvoriteľa neba i zeme". Vo vedomí, ktoré je ovplyvnené prírodnými vedami, slovo stvorenie znie trochu cudzo. Myslíme pritom v každom prípade na začiatok sveta, ktorý potreboval popud Stvoriteľa, ale pre ďalší priebeh prírodných procesov nehrá tento začiatok už nijakú úlohu. Avšak v kresťanskom chápaní je stvorenie čosi viac.

Či sa dnes medzitým neotvárajú nové prístupy k oblasti, v ktorej sa nachádza aj kresťanské chápanie stvorenia? Nachádzame sa vo svete, ktorý môžeme zmeniť. Prírodzene, nemôžeme nič meniť na skutočnosti, že sme v tomto svete a že, čokoľvek robíme, zaujímame stanovisko k už vopred jestvujúcim faktom a činiteľom. A nie je ľahostajné, ako sa k týmto veciam správame. Musíme sa pýtať: Ako je to dobré, ako to má byť? Svet, to, čo už nachádzame, kladie na nás nároky a my nesieme zodpovednosť.

No taká zodpovednosť, ktorá vyžaduje úctu k tomu, čo jestvuje, neznamená iba gniaviacu tarchu. Či to nie je pekné, že jestvujú rozličné veci, a či nie je dobré, že my jestvujeme? Musíme jestvovať a smieme jestvovať. Svet musí byť a smie byť. Kresťan v tom spoznáva dar osobného Ty. Stojí v každej chvíli zoči-voči tomuto "Ty", ktorému vďačí za seba a za všetko. O tom hovoria slová stvorenia a Stvoriteľ. Aj kto hneď neprenikne k tejto kresťanskej viere v stvorenie, bude sa ťažko vyhnúť zodpovednosti za to, čo je nám dané, a úcte k týmto danostiam.

Zjavenie, ktoré nás učí hovoriť o stvorení a Stvoriteľovi, sa nezačína vo svojom historickom priebehu pri pozorovaní prírody: odkiaľ pochádzajú veci? Predchádza iná skúsenosť: byť povoláný a vedený živým Bohom. Izrael kráča s týmto Bohom dejinami a poznáva ho ako mocne zasahujúceho do dejín, ako Boha zmluvy. Ale ten iba nevyplní vopred daný priestor dejín a života, lež ho otvára. A všetko, čo je v tomto priestore, prichádza od Boha a zostáva v jeho rukách. Takto sa Boh zmluvy prejavuje ako Stvoriteľ neba i zeme, ako všemohúci Otec.

Keď vidíme svet ako Božie stvorenie, stáva sa inakším, stáva sa novým. Tento svet je darom milujúceho Otca - tým vzrastá jeho hodnota. Darca je väčší ako dar - svet je popri všetkej svojej hodnote relatívny. Dar je súčasne úlohou, z ktorej máme podať vyúčtovanie - tým sa zväčšuje naša zodpovednosť.

2. Človek nie je jediným tvorom. Boh chcel, aby nejestvoval iba človek, bytosť, ktorej môže povedať "Ty" a ktorá môže povedať "Ty" jemu. On stvoril živočíchy a veci, ktoré nehovoria, nemôžu zvelebovať Boha vedomím a vôľou. Človek potrebuje tie veci, ktoré tu jednoducho sú. Ale sú tu len preto, že ich človek potrebuje? Je to, čo nikdy nebudeme potrebovať, nezmyselné? Nepotrebuje človek aj skúsenosť, že jestvuje niečo nedosiachnutelné, tajomné, to, čo prednostne nespĺňa nijaký určitý cieľ, ale je jednoducho tu? Sme v nebezpečenstve, že aj človeka budeme hodnotiť podľa toho, na čo je užitočný. Keď sa však človek bude posudzovať iba podľa užitočnosti a použiteľnosti, je koniec s jeho ľudskosťou. Človek je viac ako to, čím je užitočný. A predsa je povinný slúžiť iným, celku. Či nemáme tú istú skúsenosť s mimoludským stvorením na zemi? Je tu na to, aby sme ho používali. Ale ešte viac je tu na to, aby tu jednoducho bolo. Obidvoje sa navzájom nevyklučuje. Keď však nenecháme už veci byť sebou samými, ale

keď sa z nich stanú len nástroje, suroviny, materiál, zdroje energie, vtedy sa sami okradneme o svet. A tak sa staneme znovu otrokmi toho, od čoho sme sa chceli oslobodiť, a to je závislosť na stvoreníach. Pre človeka platí prvenstvo bytia / to zn.- čím je/ pred vlastnením / toho, čo má/. Pri mimoludských tvoroch by sme mohli hovoriť o prvenstve jestvovania pred užitočnosťou.

3. Biblia sa začína dvoma správami o stvorení. Obidve hovoria o vzťahu človeka k ostatnému stvoreniu. V prvej správe hovorí Boh prvým ľuďom: "Ploďte a rozmnožujte sa. Naplňte zem, podrobte si ju a vládňte nad rybami mora, nad vtákmi neba a nad všetkými zvieratami, čo sa hýbu na zemi!" Vladárska Božia vznešenosť sa odzrkadľuje v človeku, ktorý má ovládať a užívať stvorenstvo pre svoju podobnosť s Bohom a ako Boží zástupca. V druhej biblickej správe o stvorení je pôvodným životným priestorom človeka záhrada, "aby ju obrábal a strážil" /Gn.2,15/. Ovládať a chrániť sú dva základné výrazy oboch správ.

Biblické náboženstvá - židovstvo a kresťanstvo - vierou v stvorenie odklínajú prírodu, ktorá ako neskrotiteľná moc púta, desí a okúzľuje človeka. Človek sa oslobodzuje k triezvemu, možno povedať - racionálnemu zaobchádzaniu s vecami. Ale racionálne zaobchádzanie nie je ľubovôľa, tým menej ničenie. Čo človek ničí, to nemôže ovládať; ako Boží obraz sa má riadiť podľa svojho predobrazu. Potom však ovládanie znamená milujúcu starosť a starostlivú ochranu. V biblickom ponímaní ovládanie zahrňa zodpovednosť za ovládané veci. To platí tiež a predovšetkým o vzťahu človeka k spolustvoreniam /por. Ž 8/.

Človek sa nevyčerpáva v úlohe obrábať zem a usporiadať svet. Takisto svet sa nevyčerpáva v tom, že je materiálom a surovinou pre človeka. Ovládať a chrániť nie sú teda protiklady, ale navzájom sa dopĺňajú. Stvorenia majú svoju vlastnú hodnotu, sú navzájom závislé a navzájom dôležité /por. Ž 104/. Jednako možno ich význam pre človeka vyjadriť vetou: Ostatné stvorenia sú tu pre človeka, ale človek je tu iba s nimi.

4. Človek a svet sa nenachádza v rajskom stave. Odkedy sa vzťah človeka k Bohu narušil hriechom, vznikla aj trhlina vo vzťahu človeka k inému stvoreniu. Avšak Boh ostáva pri svojom dvojakom stvoriteľskom poverení človekovi: ovládať a chrániť svet. Človekovi ale ostáva bolestná skúsenosť: usporadovanie sveta sa mu darí iba prechodne, s námahou a v nebezpečenstve. Vedomé prijatie tohto bremena môže uchrániť človeka od poblúdení idealistickej utópie, ustatej rezignácie a zúfaleho násillia.

5. Svet je dar Boha človekovi, a človek ho dostal, aby ho dával ďalej. Preto má človek zodpovednosť aj za generácie, ktoré prídu po ňom. Tak sa stvorenstvo stáva dedičstvom, ktoré každé pokolenie dlhuje nasledujúcim pokoleniam a nesmie im ho spotrebovať ani zatažiť neúnosnými hypotékami. To je kritický bod našej dnešnej situácie: vyplienené a opotrebované stvorenie sa obnovuje iba čiastočne, zdroje nie sú nevyčerpatelné, vývoj nejde ďalej bez hraníc a vedľajšie účinky dnešného konania majú často nežiaduce následky pre ďalšie storočia. Zodpovednosť človeka za stvorenie je zodpovednosť za to, že stráži dedičstvo a že namiesto záhrady nezanechá púšť. Mój svet je tvoj svet: to musíme vážne myslieť predovšetkým so zreteľom na veľkú časť ľudstva, ktorá má dnes iba nedostatkové predpoklady pre život a rozvoj; musíme to vážne myslieť aj so zreteľom na budúcnosť ľudstva.

6. Hoci ako vážna je naša zodpovednosť za stvorenie, jeho budúcnosť siaha ďalej ako naša schopnosť tvárniť ho alebo zničiť. Boh nestvoril svet iba ako epizódu, ktorá znovu upadne do ničoty. My neveríme iba v nesmrteľnosť ľudskej duše, ale "očakávame vzkriesenie mŕtvych a život budúceho sveta" /Vyznanie viery/. Čez všetku pominulosť tohto sveta nám Boh prisľúbil novú zem a novú zem /por. Zjv. 22,1/. Taký cenný je náš svet v očiach Stvoriteľa. Ale potom nám nemôže byť ľahostajná ani historická budúcnosť nášho vesmíru. Sme povinní zachovať jeho trvanie a jeho plnosť ako Boží dar pre nás a pre všetkých. Nemáme právo privodiť koniec tohto sveta, lebo to je Božia vec. Takisto jeho završenie je Božia vec.

Našou úlohou je tak ovládať a chrániť svet, aby bol naozaj znamením nádeje. Na nás sa vzťahuje apoštolovo slovo: "Aj samo stvorenie sa oslobodí od otroctva, skazy a nadobudne slobodu oslávených Božích dielok" /Rím 8,21/.

7. Kresťanské ponímanie stvorenia a kresťanský vzťah k stvorenstvu majú stredobod v Ježišovi Kristovi. On je Slovo, v ktorom bolo všetko stvorené, božský pravzor stvorenia. Ale on neostáva ako večná idea nad dejinami, lež vstupuje do nich. V ňom Boh prijíma stvorenie za vlastné. Od vtelenia Božieho Syna svet patrí na veky do Božieho života. Istotne, Boží Syn prijal našu prirodzenosť, aby nás vykúpil. Ale on neodkladá ľudskú prirodzenosť, keď dokončí toto dielo. Chce byť a ostať tým, čím sme my. Jeho telo a jeho ľudská duša nie sú iba nástroje. Vo svojich prácach a utrpení sa podriadil tým istým podmienkam, v ktorých máme my žiť, pôsobiť a trpieť v tomto svete. On nám ukázal vo svojich znameniach a zázrakoch a najmä vo svojom zmŕtvychvstaní, k akej veľkosti je povolane stvorenie. V jeho kríži nachádza pominuteľnosť a konečnosť premenu a zmierenie, v jeho povýšení sa už začalo naplnenie človeka a vesmíru. Radostná zvest o Božom stvorení sa nahradila, sústredila a prekonala radostnou zvestou o Ježišovi Kristovi... Nejestvuje nijaký hlbší dôvod, nijaké radikálnejšie meradlo a nijaká väčšia dôvera pre úlohu človeka voči stvoreniam ako Ježiš Kristus.

III. Kde sa javí cesta ?

1. Pohybovali sme sa zdanlivo ďaleko od konkrétnych úloh, ktoré nám kladie kríza surovín, životného prostredia a energie. Alebo môže nám predsa len ukázať cestu uvažovanie o radostnej zvesti stvorenia a o Ježišovi Kristovi, v ktorom sa stretá Stvoriteľ a stvorenie ? Je jasné, že nemôžeme vyvodit' priamo z Božieho zjavenia podrobné odpovede na jednotlivé otázky. Ale azda je naliehavejšie čosi iné, čo sa zdá byť sprvoti menej nápadné, a to je špiritualita nášho vzťahu k svetu. Pre ňu môžeme očakávať smernice z nášho zamyslenia sa nad prameňmi aj niektoré základné údaje pre naše spúšťanie sa vo veciach surovín, životného prostredia, energie.

My nie sme stvoriteľmi, ale stvorením. Bezohľadné chcenie byť ako Boh je najstaršou podobou hriechu. Nemôžeme takrečeno od nuly vzniesť svoje vlastné želania a predstavy o poslednej miere vecí. Byť slobodný, znamená pre nás prijať slobodu a s ňou tie podmienky, ktoré sú jej vopred dané. Stvoriteľ nám dáva účasť na svojej stvoriteľskej slobode. Musíme mať odvahu rozvíjať ju. To ale predpokladá odvahu prijímať túto slobodu ako Boží dar. Špiritualita kresťanského vzťahu k svetu žije takto zo základných slov: prijatie a odpoveď.

Ukážme si na niekoľkých príkladoch, čo to znamená:

- Znamená to prijať základné vzťahy stvoriteľského poriadku. K tomu patrí prvenstvo človeka pred vecami, ale aj nevyhnutnosť vecí pre človeka. K tomu patrí prevzatie milujúcej zodpovednosti za svet rastlín a zvierat. Zvieratá sú zvieratá, a nie iba potraviny, predmet vykorisťovania alebo tovar; krajina je krajina a nie iba terén pre našu plánovanie.

- Znamená to súhlasiť s tým, že sa musíme zriecť svojich nárokov a možností a že sa musíme o ne deliť s inými, aby všetci mohli po ľudsky žiť a rozvíjať sa.

- Znamená to prijať podmienku, že nesmieme tak preplánovať a premeniť základný stav sveta, žeby sme tým podstatne obmedzili podmienky pre život a slobodu budúcich generácií.

- Znamená to prijať poznanie, že zrieknutie sa nie je iba čosi negatívne, ale že je to cena za uplatnenie našej slobody. Kto by chcel odrazu všetko byť, všetko mať a všetko uskutočniť, čo môže, ten by tu nakoniec stál nespokojný a s prázdnyimi rukami. Naša sloboda je sloboda zodpovedne si voliť medzi rôznymi možnosťami, a to zahrňa aj zrieknutie sa.

- Znamená to prijať vedomie, že - pri všetkej oprávnenej snahe proti bolesti a obmedzenosti - bolesť a obmedzenosť patria podstatne k nášmu životu; bolesť nie je iba zmenšenie, môže aj očisťovať, prehľbovať, premeniť.

- Znamená to prijať fakt, že každé dejinné konanie je prechodné a nemôže vylúčiť riziká. Ani a práve tie, ktoré vznikajú z používania a zneužívania

ľudskej slobody. Prijatie slobody znamená súhlas aj so slobodou iných, ktorí žijú s nami a po nás a spolupôsobia na utváraní tohto sveta.

- Znamená to prijať skutočnosť, že ľudia iných kultúr a tradícií majú právo ísť do budúcnosti po vlastných cestách stvárňovania sveta a my ich nesmieme poručníkovať skúsenosťami a meraďlaní našej technickej civilizácie. Naopak, to znamená aj pre nás možnosť učiť sa zo skúseností a meraďiel iných kultúr a tradícií.

- Znamená to prijať seba, iných a svet vďačne ako Boží dar. To ale od nás nevyžaduje, aby sme " mali radi " seba samých, iných, svet, aby sme sa s láskou pripojili k Božiemu milujúcemu " áno " voči nám, voči iným a voči svetu. Toto naše " áno " majú podľa Ježišovho príkladu zakúsiť predovšetkým tí, čo sú chudobnejší, slabší " na okraji ".

- Vedomé prijatie sveta ako daru nás obdarúva aj novou láskou k svetu, k stvoreniam. Tak sa stanú pre nás cennými, stanú sa nám darom, ktorý máme podarovať ďalej, stanú sa nám znakom a obrazom Božej dobroty.

Ďalšie heslá pre špiritualitu kresťanského vzťahu k svetu sú: byť slobodný, odpútaný. Apoštol Pavol napomína korintskú cirkevnú obec: "Tí, čo užívajú tento svet, akoby ho neužívali, lebo tvárnosť tohto sveta sa pomína". /1 Kor.7,31/. Pripomína, že naša pozemská budúcnosť nepokračuje bez hraníc ďalej, ale že očakávame Pánov príchod a jemu žijeme v každej chvíli. Kto dúfa túto poslednú budúcnosť a vážne berie pomínutelnosť dejinnej budúcnosti, ten sa prepracúva k spokojnosti, ktorá nie je nebanlivostou, k triezvosti, ktorá realisticky hodnotí tak šance ako aj nebezpečenstvá našej situácie. Kto " užíva svet, ako by ho neužíval ", ten ho užíva tak, aby mohol byť aj zajtra dobrý a krásny. Lebo taký človek je rovnako slobodný od nátlaku " iba konzumovania " ako aj od nátlaku " iba zriekania sa ". Naučí sa znovu tie čnosti, ktoré sa už dávno v kresťanskej tradícii pokladajú za smerodajné pre tvárnenie sveta. Sú to tzv. kardinálne, základné čnosti : miernosť a rozumnosť, znužilosť a spravodlivosť.

Miernosť : Neodhadzujem veci, nenáram ich, ale ani nimi úzkostlivo nešetím tak, že by nemohli žiť iní, ba ani ja sám.

Rozumnosť : Pozerám sa dopredu, na zajtrajšok, a tak získavam odhad pre únosné riešenie v súčasnej chvíli.

Znužilosť : Nedám sa vykoľajit starosťami a úzkosťami, tlakom okolností alebo bežnej mienky, ale získam vnútornú pevnosť v nádeji, ktorá ma nesie a v zodpovednosti, ktorá ma zaväzuje.

Spravodlivosť : Nemyslím iba na seba, ale aj na iných. Zachovávam spravodlivosť voči tým, čo žijú dnes i zajtra, ako aj voči veciam; nechám ich byť tým, čím sú zo stvoriteľskej Božej vôle.

Kto čaká na Pánov príchod, je bdely. A len bdely sa prezieraavo stará o dom tohto sveta a tohto času. Kto svoju budúcnosť odovzdá bezpodmienečne Pánovi, ten bude schopný utvárať aj zemskú budúcnosť. Koľko prispeli vo všetkých epochách našich kresťanských dejín práve rehole k budúcnosti kultúry ?! Teda tie spoločenstvá, ktoré žijú z tzv. evanjeliových rád chudoby, poslušnosti, panenstva. Tieto rady sú najradikálnejším vyjadrením darovania budúcnosti Bohu, zrieknutia sa zemských možností kvôli Bohu, ktorý sám dostačuje a ktorý všetko daruje. Všeobecná mienka má dnes prevažne málo porozumenia pre túto životnú formu. A predsa je výzvou nám všetkým. Istotne, iba malý počet ľudí je povoláný k tomu, aby v celoživotnom spoločenskom zväzku žil doslovne tieto evanjeliové rady. Ale ich duch je duchom evanjelia, ktorý je záväzný pre nás všetkých.

Čo to znamená ?

-Duch chudoby: Byť slobodný od nárokov a potrieb, ktoré sme si nahovorili, alebo dali nahovoriť. Mať odvahu dávať namiesto slova " ja " na prvé miesto slovo " my "; deliť sa, mať a používať dobrá tohto sveta jeden pre druhého a spolu navzájom. Objaviť slobodu, pre ktorú malé množstvo je cennejšie a bohatšie ako prebytok, ktorý vyvoláva presýtenia a znechutenie.

- Duch poslušnosti: Nedať sa zotročiť vlastnými životnými očakávaniami a plánni, ale počúvať aj na Božie požiadavky, na požiadavky ľudí, ba aj na požiadavky iných tvorov.

- Duch panenstva: Vedieť, že obetované, darované možnosti nie sú stratené. Naopak, často sú predpokladom pre duševnú a duchovnú plodnosť a pre slobodnejšie angažovanie sa v službe iných. Získať zmysel pre krásu toho, čoho sa nedotýkam a neužívam to.

Ako sa špiritualita prijatia, odpovede, slobody, uvoľnenia, štyroch kardinálnych čností a troch evanjeliových rád uskutočňuje v jednotlivostiach, to sa tu nedá naširoko popisovať. Ale či by sa neoplatilo uvažovať o týchto podnetoch, či už jednotlivci, v spoločenstvách, v skupinách, v krúžkoch, medzi tými, čo sa z kresťanskej zodpovednosti angažujú v politike, hospodárstve, technike, medzi všetkými, ktorí sú znepokojení nad budúcnosťou našej planéty a pýtajú sa, ako by mal vyzerat' účinný príspevok k novému životnému zameraniu a k novému životnému štýlu?

2. Biblické posolstvo o stvorení a špiritualita kresťanského vzťahu k svetu vyžaduje od nás, aby sme prijali základné vzťahy stvoriteľského poriadku. Pravda, z toho bezprostredne nevyplýva energeticko-a ekologicko-politický koncept. Okrem toho by ani nebolo vecou biskupov takéto koncept stanoviť. Avšak je nutné hovoriť o niektorých dôležitých dôsledkoch, ktoré by politika, hospodárstvo a technika mali brať do úvahy pri plánovaní.

- Sme povinní zachovať základný stav stvorenstva v celom jeho bohatstve. Človek je istotne odkázaný a oprávnený žiť zo zásob tejto zeme, aj z rastlín a zvierat. Na rozdiel od človeka ako osobnej bytosti rastliny a zvieratá nemajú ako jednotlivé bytosti nedotknuteľné právo na život. Avšak mnohorakosť druhov v rastlinnom a živočíšnom svete patrí k tomu základnému stavu stvorenstva, ktorý má človek chrániť ako vládár a usporiadateľ tohto sveta. Pritom nejde iba o ponechanie jednotlivých exemplárov, teda o niečo podobné ako Noemova archa, v ktorej chránil človek zvyšok stvorenstva pred potopou, ktorú sám zapríčinil. Nie, rastlinné a živočíšne druhy potrebujú životný priestor, v ktorom sa rozvíjajú. Živé bytosti majú mať možnosť žiť, a to nielen preto, že sú užitočné človeku, ale pre plnosť a krásu stvorenstva; jednoduch preto, aby žili a boli tu. Príroda je od prirodzenosti vždy veľkorysá. Kto sa pýta len na hľadiská užitočnosti, často sa netuší a nechcené previnuje aj proti nim.

- My ľudia sme oprávnení nárokovať si výkony a život zvierat. Nedať sa však ospravedlniť, keď sa zvieratá, ktoré sú cítiacimi bytosťami, trýznia a zabíjajú bez vážnych dôvodov, azda iba zo zábavy alebo pre získanie luxusných výrobkov.

- Starosť o budúcnosť nášho stvorenstva sa neobmedzuje iba na starosť o zabezpečenie potrebnej energie a o škodlivé a nebezpečné vedľajšie účinky získavania energie. Ide celkovo o životný priestor človeka a jeho spolustvorení. Do celkového konceptu rastu a pokroku nevyhnutne patria aj ciele: čistota a dostatočná zásoba vzduchu a vody, ochrana a udržiavanie pôdy a krajiny. S tým musí počítať politické, hospodárske i technické plánovanie.

- Jednako však ústredné miesto zaujíma otázka, ako získavať energiu a koľko jej spotrebovať. Ale bola by príliš úzko chápaná v alternatíve: atómová energia alebo iné druhy energie. Pri každom spôsobe získavania energie sa musia skúmať jeho späté účinky na ľudí a na životné podmienky tejto zeme. Bolo by krátkozraké upriamiť sa výlučne na nebezpečenstvá, ktorých sa možno obávať pri získavaní a používaní jadrovej energie, a nevnímať si nebezpečenstvá, ktoré sú spojené s inými cestami zásobovania energiou. Nemožno však ani poprieť, že nedostatkom energie by sa podkopali životné možnosti práve menej vyvinutej časti nášho ľudstva. Nesmieme obetovať prítomnosť, aby sme zabezpečili budúcnosť ľudstva. Ale takisto nesmieme popierať svoju zodpovednosť za budúcnosť života, aby sme si v prítomnosti ušetrili neprijemné obety.

Získavanie a užívanie jadrovej energie by sa malo riadiť tými istými základnými podmienkami ako iné druhy energie.

- Z jednej strany sú nebezpečenstvá a nežiadúce následky v obmedzenom rozsahu spojené s každou technológiou. Ostáva naliehavá úloha pre techniku, hospodárstvo a politiku robiť, čo je možné, aby stále viac ohraničovali tieto nebezpečenstvá a následky a urobili ich ovládateľnými. S metódami získavania energie treba vždy spolu vyvinúť aj metódy, pomocou ktorých sa vylúčia škodlivé sprievodné a následné účinky, alebo čo najviac sa obmedzia.

- Z druhej strany ale neslobodno vyvíjať taký spôsob získavania energie, pri ktorom by hrozilo vážne nebezpečenstvo pre život ľudstva možnými nehodami alebo budúcimi vedľajšími účinkami. Nejestvuje nijaký dôvod, ktorý by ospravedlňoval výnimku z toho pravidla. No toto pravidlo - ako aj nasledujúce - môže byť účinné iba vtedy, keď sa ho budú dôsledne pridržať všetky štáty.

- Aj keď sa nájdú mravne zodpovedateľné cesty k príprave a používaniu atómovej energie, ostáva povážlivé viazať sa pri plánovaní iba na jeden druh energie. Radšej viaceré cesty, ktoré sa dopínajú, ako budovanie len jednej cesty, ktorá technologicky nadhlo pevne určí budúcnosť veľkej časti ľudstva a budúcim generáciám zablokuje možnosti pre ich vlastné rozhodnutia o budúcnosti. Radšej viaceré a rôzne spôsoby získavania energie, lebo takto ostávajú väčšie možnosti pre neodvislosť a pre opravu prípadných chýb.

- Politika životného prostredia a energie súvisia navzájom s inými problémami ľudstva, ako napr. s právom všetkých národov na život a rozvoj, s odstraňovaním nezamestnanosti. Avšak kvôli týmto súvislostiam nemožno upustiť od vyššie uvedených požiadaviek. Nemožno chcieť riešiť jednu ťažkosť tým, že sa vyvolá druhá. Politiku, ktorá sa prednostne angažuje za život a rozvoj všetkých, najlepšie pomôže osvojiť si tie postoje, ktoré sú celkom nevyhnutné pre zodpovedné zachádzanie s energiou a životným prostredím, ako aj pre budúcnosť ľudstva.

- My sme zodpovední nielen za obsah potrebných rozhodnutí, ale aj za spôsob, ako sa pripravujú, urobujú prijímajú. Máme dôvod k ustarostenej otázke, či v diskusii každá stránka triežvo a jasne vyloží svoje vlastné dôvody a ich pozadie, a či s tou istou triežvosťou a jasnosťou bude brať vážne aj protidôvody. Presádzanie vlastného záujmu bez ohľadu na protichodné záujmy a hľadiská by bolo krátkozraké. Podozrievanie a fanatizmus, nasadenie iných prostriedkov namiesto vecných dôkazov nielen blokujú naliehavo potrebné odpovede na otvorené otázky, ale otravujú ovzdušie spoločnosti a celkove sťažujú spoločné zodpovedné riešenie úloh spoločnej budúcnosti.

- Hoci sporivé a zodpovedné správanie sa jednotlivca nemôže vyriešiť celkový problém energie a životného prostredia, predsa rozhodovanie o budúcnosti celého ľudstva závisí od správania sa jedného každého z nás. Len keď jednotlivci vo svojom životnom okruhu spolu nesú to, čo je pre celé ľudstvo konkrétne potrebné, len keď sa jednotlivci v záujme iných naučia " inakšie žiť ", ako by si azda mohli dovoliť, keby žili iba pre seba, vtedy majú výhliadku tie politické, technické a hospodárske programy, ktoré sú najlepšie pre budúcnosť ľudstva, aby mohlo žiť v slobode a bez zbytočnej úzkosti.

- Je pomerne ľahké zostaviť navrhnuté požiadavky, keď stojíme na zdanlivo neutrálnej pôde toho, čo je ľudsky zásadné. Ale táto pôda nie je v skutočnosti neutrálna. Je to pôda, ktorá musí niesť zodpovedné konanie aj tých, čo sedia bezprostredne pri pákách politiky, hospodárstva a techniky. Vieme, do akej ťažkej situácie sa môžu dostať tí, ktorí sa usilujú zodpovedne rozhodovať. Lebo všeobecné hlavné zásady často nájdu až k rozhodujúcemu bodu patričného problému, a aj údaje, ktoré musí posudzovať odborník, neposkytujú jednoznačný obraz. Okrem toho nezriedka nalieha čas :

omeškanie je takisto zaťažené zodpovednosťou ako nesprávne konanie. Preto nik z nás by sa nemal prenáhľene pokladať za múdrejšieho ako tí, čo rozhodujú, ale podľa svojich síl by sme mali niesť spoločnú zodpovednosť. Avšak nič nás biskupov nemôže oslobodiť od jasného zastavenia uvedených zásad. Z druhej strany však sa musíme varovať, dávať rady, ktoré sa nekryjú s kompetenciou nášho špecifického poslania. Náš príspevok je preto ohraničený. No napriek tomu sme presvedčení, že môže pomôcť nájsť cestu, ktorá vedie ďalej.

- 3. Ako kresťania skusujeme v tom istom bode najvnútornejšie spojenie s milujúcim Bohom a so stvorením, ktoré on miluje. Tento bod je Eucharistia. V nej prešahuje pôvodný dar stvorenia a ľudský výkon našu vnútrodějinnú budúcnosť a siaha až do tej budúcnosti bez konca, ktorú nám prisľúbil Boh. Prinášame k oltáru " plod zeme a ľudskej práce ". Pod spôsobmi chleba a vína nám Pán dáva účasť na sebe samom, na svojej vykupiteľskej láske, na svojom obetovaní sa až na smrť, ale aj na svojom nezničiteľnom veľkonočnom, oslávenom živote. Či nie je Eucharistia najvyšší výraz toho, o čo ide aj v našom každodennom živote, o čo ide aj v našich dnes tak naliehavých a ťažkých rozhodnutiach o budúcnosti ľudstva a našej zeme ?

- Nesmieme chcieť mať svet, ktorý tvoria a plánujú iba ľudia, svet, ktorý nás oddelí od božského daru stvorenia. Nesmieme božský dar stvorenia ponechať čisto na seba, ale musíme ho chrániť a spravovať. Pôvodný dar stvorenia a ľudské usporiadanie a plánovanie patria spolu. Naším poslaním je : v úcte k Božiemu daru vykonávať svoje dielo ako výraz tej lásky, ktorú nám preukázal Kristus a ktorú my máme ďalej odovzdávať svetu. A keď toto poslanie ponížené, ale zároveň odvážne prevezmeme, vtedy môže byť z tohoto sveta znamenie, ktoré ukazuje ponad seba natú budúcnosť a na ten život, ktorý chce Boh darovať nám a celému svojmu stvoreniu.

Situácia Cirkvi vo Vietname

V marci 1982 sa konal v Hanoji piaty Národný zjazd Vietnamskej komunistickej strany. V popredí tohto stranického snemovania, ktoré sa malo konať už na konci predchádzajúceho roku, boli búrlivé diskusie o minulom a budúcom kurze strany. Sám zjazd sa vyznačoval trpkou a prekvapujúco otvorenou sebakritikou šefa strany Le Duana, štátneho prezidenta Truong Chinha a ministerského predsedu Pham Van Donga. Zodpovednosť za " hospodársky úpadok, diplomatickú izoláciu a vzrastajúcu ľahostajnosť obyvateľstva " sa pripisovala okrem " reakčných " síl aj vládnej byrokracii a stranickým kádom. Na pozjazdové obdobie bola ohlásená ďalekosiahla previerka strany a jej poldruha milióna členov. Na samom zjazde prišlo k veľkým zmenám vo vedení strany, ktoré sa doteraz vyznačovalo veľkou stabilitou. V zahraničí vyvolalo pozornosť zvlášť odvolanie " víťaza z Dien Bien Phu ", generála Vo Nguyen Giapa, ktorý prestal byť členom politbyra a podpredsedom vlády. Okrem Giapa bolo ďalších päť členov vylúčených z politbyra, ktoré má namiesto predošlých sedemnástich členov pätnásť. V sekretariáte strany z deviatich členov piati neboli znovu zvolení. Zmeny sa nedotkli iba vedenia strany. Napriek vysokému veku, ktorý hodne presahuje 70 rokov, boli vo svojich úradoch potvrdení : šéf strany Le Duan, štátny prezident Truong Chinh a ministerský predseda Pham Van Dong. Novými členmi politbyra sa stali doterajší podpredseda vlády To Huu a Vo Van Klien. Veľkú úlohu na zjazde strany hral minister plánovania Nguyen Lam, ktorý sa stal členom ústredného výboru strany.

Príťaže vnútornej a zahraničnej politiky

Z hľadiska zahraničnej politiky silno sťažuje situáciu vo Vietname dlhotrvajúca vojna v Kambodži a angažovanie sa v Laose. Ostávajúce čínske ohrozenie prípadným opakovaním trestnej výpravy z r. 1979 pôsobí v súvislosti s historickým vzťahom medzi Čínou a Vietnamom ako trvalý rušivý činiteľ. Pre zahraničnú izoláciu Vietnamu - tu hrá významnú negatívnu úlohu problém utečencov, ktorí sa ešte stále usilujú opustiť krajinu - sa naďalej zosilňuje pripútanie k Sovietskemu zväzu a k hospodárskej organizácii východného bloku RVHP, na Západe známa pod skratkou COMECON.

50% vietnamského vývozu ide do Sovietskeho zväzu a východnej Európy. Aby sa mohli uhradiť ostávajúce dlhy, zvýšený počet vietnamských robotníkov ide do týchto krajín ako " hostujúci robotníci ". Medzinárodná hospodárska pomoc a obchod sú silno obmedzené. Japonci sa po značnom angažovaní v prvých rokoch po zjednotení /1975/ medzitým silno stiahli, lebo Vietnam je neistý dlžník. Vnútropolitická situácia sa ešte stále neuvolnila.

Skutočné znovuzjednotenie obidvoch častí krajiny ešte stále nie je úplné. Rozdiely v životnom štýle severu a juhu ostali. Z bezpečnostných dôvodov je ešte obmedzená sloboda pobytu a pohybu v krajine, k čomu prispieva i lístkovo-prídelový systém. Pokračujúci vnútorný odpor proti komunistickému režimu a takmer chorobná nedôvera voči vlastnému obyvateľstvu ochromujú pracovnú morálku. Úrady označujú tieto javy ako " negativizmus " a " kultúrnu dekadenciu " a bojujú proti nim. Ťažkosť spôsobuje aj odpor národností proti ústrednej hanojskej vláde. Rozhlasová stanica " Hlas Vietnamu ", ktorá vysiela z južnej Číny, podáva správy o odbojových akciách organizácie FURLO /Front de Lutte de la Race Opprimée/. Je to odbojová skupina 16 národností v centrálnej vrchovine, ktorá vznikla r.1964.

Dlhší čas sa už pokladala za zlikvidovanú, ale teraz znovu na seba upozornila partizánskymi akciami / pravdepodobne s čínskou podporou / v troch provinciách na čínskom pohorí a v centrálnej vrchovine. Jej sila sa odhaduje na 20.000 mužov a podporujú ju aj vietnamské exilové skupiny.

Vážnejšie ako tento vojensky málo významný odboj sú hospodárske ťažkosť, s ktorými musí zápasiť Vietnam. Na obraz zlého národného hospodárstva pôsobia viaceré činitele, ako vojna v Kambodži, prírodné katastrofy

a zlé úrody, chybné socialistické plánovanie, rozšírená korupcia, útek kvalifikovaných síl a chýbajúci záujem medzi obyvateľstvom. Vietnamu ťažko padne vyživiť a šatit obyvateľstvo, ktoré vzrástlo na 53 miliónov. Návštevníkom je nápadné, že sa ešte nepodarilo odstrániť vojnové rumoviská. Ešte stále je sever chudobnejší ako juh. Ruka v ruke s hospodárskymi ťažkosťami sa rozrastá ako rakovina čierny obchod, ktorý úrady dokonca trpia, lebo štátne kanále nie sú dostatočne výkonné. To vedie k dvojitému hospodárskemu systému: oficiálnemu s pevnými cenami a prídeli a súkromnému trhu, na ktorom sú ceny dva až trikrát vyššie, ale aspoň možno dostať tovar, napr. ryžu. Keďže mimoriadne výdavky nemožno zaokrútiť normálnymi príjmami, mnohí sú odkázaní na získavanie prostriedkov ešte ďalšou, často nezákonnou činnosťou.

Protiklady medzi ideológiou a praxou

Proti týmto neprístojniam v hospodárstve sa vláda usiluje od istého času cieľavedome postupovať, aby dosiahla čosi viac ako iba sťažovanie si na " negativizmus ". Minister plánovania vyhlásil novú hospodársku politiku / NEP /, ktorá má viesť k zlepšeniu pracovnej morálky a k odstráneniu byrokratických brzd. Táto nová hospodárska politika má tri ťažiská :

1. Posilnenie súkromnej iniciatívy v rozličných odvetviach výroby / po prvý raz sa kladne hodnotí súkromné hospodárstvo /
2. Uznanie trhu ako druhého činiteľa vedľa hospodárskeho plánu a
3. zosilnené používanie hmotného podnetov na zvýšenie výroby.

Týmto príklonom k pragmatickej hospodárskej politike Vietnam uskutočňuje novú hlbokú orientáciu, ktorá má síce ostať celkom v medziach pravovernej " socialistickej hospodárskej politiky ", ale pritom javí silnú paralelu s obnovou čínskeho hospodárstva pod vedením Xiaopinga. Vnútoraná protirečivosť tejto politiky sa ukazuje zreteľne v krčovitých pokusoch na jednej strane zachovať čistotu ideológie a podľa možnosti celkom poštátniť poľnohospodárstvo na juhu, ale na druhej strane zmierniť toto poštátnenie pridelovaním parciel pôdy jednotlivcom a rodinám za určité dodávky z úrody. Zdá sa, že stranické kádre naozaj prekvapilo zvýšenie úrod, pracovné úsilie a kvalita vykonanej práce. Vietnam sa dožil toho istého sklamanie ako Čína, že totiž aj v socializme platí stará skúsenosť, že roľník pracuje vtedy najlepšie, keď môže vyrobiť aspoň niečo sám pre seba.

Pokusy tzv. " nových hospodárskych zón " o rozhybanie hospodárstva vo veľkom stroskotali. Do týchto zón boli nasadení predovšetkým ľudia z početných prevýchovných táborov, aby klčovali pôdu, zakladali nové poľia a budovali jednoduché hospodárske podniky. Čo sa týka prevýchovných táborov, ich počet a počet ich obyvateľov je dosť neurčitý. Vláda uviedla jednej delegácii organizácie Amnesty Internacional, ktorá bola v r. 1979 vo Vietname na oficiálnej návšteve počet 20.000 internovaných, čo potvrdila aj iná delegácia v r. 1980. No utečenci a iní pozorovatelia udávajú čísla až do 300.000 pre tieto tábory, v ktorých sú držaní ľudia bez súdneho procesu a bez rozsudku na neobmedzený čas v tvrdej práci pri slabej strave a nedostatočnou zdravotnou starostlivosťou. Vláda háji tieto tábory ako nevyhnutný predpoklad pre vnútorný pokoj a zmierenie. Seden rokov po " zjednotení " už neznejú veľmi vierohodne tieto dôvody pre opatrenie, ktoré sa prehrešuje proti ľudským právam.

Tlak na náboženské spoločenstvá

Ako vo väčšine socialistických štátov aj vo Vietname je oficiálne náboženská sloboda / potvrdená novou ústavou z r. 1980/. Pod touto slobodou sa však v podstate rozumie iba sloboda kultu, to znamená, že náboženská činnosť je obmedzená iba na vykonávanie kultu v kostoloch. Činnosť náboženských spoločenstiev vo výchovnej a zdravotníckej oblasti je nežiadúca. Podľa marxistickej filozofie náboženstva sú všetky nábo-

ženstvá ako zvyšky predvedeckého povedomia odsúdené na odumretie. Medzičasom až po úplné prekonanie majú podľa možnosti spoluprácou pri výstavbe socializmu prispieť k svojmu vlastnému prekonaniu.

K tomuto cieľu sa usiluje štát zoskupiť náboženské spoločenstvá, včítane najväčšieho, budhistov, do masových organizácií a do "Zjednoteného vlasteneckého frontu", ktorý je strechovou ustanoviznou všetkých organizácií okrem komunistickej strany, aby ich tak mohol ľahšie kontrolovať. V novembri 1981 sa konala "Národná konferencia vietnamských budhistov" s cieľom utvoriť národné združenie - "Vietnamskú budhistickú cirkev". Pod heslom "Náboženstvo, národ, socializmus" bol určený cieľ tohto združenia: podporovať "Budhove zásady, záujmy vietnamského národa a mier vo svete". Politika vlády, najmä jej náboženská politika, sa stretá medzi budhistami so silnejším odporom. Mnohí vedúci mnísi, ktorí pred r. 1975 bojovali proti Thieu-ovmu režimu, sú zavretí v prevýchovných táborech. Mladší mnísi boli zaradení do vojska, čo je pre budhistov zvlášť bolestné opatrenie. Niektorí mnísi sa spojili s režimom a tí dostali funkcie v novoutvorenej strechovej organizácii.

Podobne ako budhisti aj katolíci boli zlúčení do jednej masovej organizácie, ktorá sa volá "Celovietnamské združenie vlasteneckých a mierumilovných vietnamských katolíkov". Pod heslom "Viera a vlastenectvo" snemovalo toto združenie na začiatku decembra 1981 v Hanoji. Trochu bombasticky znejúcemu menu tejto organizácie nezodpovedá jej skutočná sila. Doteraz sa stretli s malým úspechom mnohé pokusy komunistickej strany rozdeliť katolícku Cirkev pomocou "vlasteneckých" organizácií. To však neznamená, žeby sa strana vzdala pokusu reformovať Cirkev podľa svojej predstavy.

- Poučný dokument

Ako intenzívne a systematicky pritom strana postupuje, ukazuje dokument, ktorý je určený pre vybrané kádre a pod názvom "Naša úloha voči katolíckej Cirkvi" obsahuje podrobné smernice k dosiahnutiu tohto cieľa. Ide o tajný dokument, ktorý pochádza pravdepodobne z r. 1979, ale Západ sa o ňom dozvedel iba nedávno /Echange France Asie, Dossier 72, Février 1982/. Na podklade prekvapujúco dobrých vedomostí o katolíckej Cirkvi, o jej organizácii a o súčasných teologických prúdoch vo Vietname, sa tu rozvíja stratégia, ako vnútorne rozštiepiť Cirkev a ako z nej urobiť nástroj režimu, ktorý by prinajmenej nenarúšal vnútornú jednotu krajiny a podľa možnosti by kladne spolupôsobil pri jej budovaní. Pritom dokument vychádza celkom trpezlivo zo skutočnosti, že katolícka Cirkev je zo svojej prirodzenosti protikomunistická a taká i zostane, aj keď sa na mnohých miestach zdá byť ochotná k taktickej spolupráci.

Najväčšie ťažkosti spôsobuje strane postoj knazov a veriacich na juhu krajiny. V porovnaní sa skôr monolitickou Cirkvou na severe, ktorá sa počas dlhých rokov života pod komunistickým panstvom naučila obmedziť na vykonávanie kultú a na vnútrocirkevný život, je oveľa ťažšie a rozdielnejšie podriaďovať Cirkev na juhu, ktorá sa vyvíjala pod vplyvom Druhého vatikánskeho koncilu, mala mnohé styky so zahraničím a celkove bola svojím postojom a prejavmi otvorená voči obyvateľstvu. Vplyv Cirkvi na spoločnosť, sociálny poriadok a školstvo bol veľmi veľký. Preto po zjednotení krajiny sa vláda ponáhľala postátniť cirkevné nemocnice, sociálne stanice, sirotince, materské a ostatné školy, ako aj univerzity.

Cieľ štátnej náboženskej politiky voči katolíckej Cirkvi sa určuje v spomenutom dokumente s pozoruhodnou otvorenosťou: "Cirkev, ktorá bola doteraz nástrojom imperializmu a kontrarevolúcie, treba premeniť na náboženstvo v službe štátu a urobiť ju vlasteneckou, blízkou ľudu a naklonenou socializmu. Jej náuke, organizácii, obradom a zákonom treba dať pokrokový smer".

Tento cieľ treba dosiahnuť na štyroch úrovniach. V politickej oblasti treba neutralizovať "reakčné" elementy Cirkvi a Cirkev aktívne

otvoriť voči vlastenectvu a socializmu. Ideologicky to znamená vykoreniť staromódne zvyky a obrady a podporovať pokrokové myslenie. Ďalej je dôležité obstrihať hospodárske prostriedky Cirkvi tak, aby už nemohla čerpať z hospodárskych prameňov, ktoré jej prúdili vo "feudálnom období", keď bola Cirkev takmer štátnym náboženstvom. Napokon po organizačnej stránke ide o to zjednodušiť cirkevnú štruktúru a starať sa, aby sa na rozhodujúce miesta dostali iba ľudia, ktorí vyhovujú štátu.

Rozdeliť a izolovať

Aby sa dosiahol vytýčený cieľ, je dôležité presne dbať na rozdiely v Cirkvi. Dokument uvádza štyri skupiny, z ktorých na každú treba ísť inou taktikou.

1. "Pokrokoví", ktorí predstavujú v Cirkvi menšinu zloženú ponajviac z mladých intelektuálov.

2. Tí, čo sa osvedčujú za prispôsobenie vládnúcemu režimu, ale robia to iba z taktických dôvodov, ináč ostávajú voči komunizmu nepriateľskí.

3. Nerozhodní, ktorí tvoria v Cirkvi väčšinu, nemajú v oblube komunistický režim, podľa možnosti sa vyhýbajú styku s úradmi a sú v podstate nepolitickí, túžiaci iba po vlastnom pokoji.

4. "reakcionári", ktorí viac alebo menej otvorene prejavujú svoj odpor voči komunizmu a sú vo svojom jadre nezmeniteľní.

Z'pozorovania týchto rozličných skupín v katolíckej Cirkvi sa určuje stratégia: "Musí byť našou úlohou inteligentne využiť jestvujúce protiklady a rozpory a starať sa o zväčšenie existujúcich trhlin, aby sa väčšina priviedla k postoju, ktorý slúži revolúcii".

Rozličné cieľové skupiny vnútri Cirkvi sa rozlišujú veľmi starostlivo a zakaždým sa pre stranícke kádre formuluje zvláštny spôsob postupu.

Najdôležitejšiu skupinu predstavujú biskupi, ktorých výkonná funkcia a kompetencia pri určovaní diecéznych smerníc sa predstavuje silno zveličená. Cieľom strany musí byť izolovať reakčné sily a starať sa o to, aby boli podporované všetky náznaky "pokrokového" postoja. Pri obsadzovaní uprázdnených biskupských miest treba podporovať kandidátov so správnym / v straníckom zmysle / zameraním. Pre každú diecézu treba určiť straníka s "vyššou kultúrnou a politickou úrovňou", ktorý má dozeráť na biskupa.

O kňazoch sa teologicky nepresne hovorí: "Kňazi sú najpočetnejšou triedou a vcelku oni tvoria Cirkev". Pri úsilí získať Cirkev pre kladnú úlohu pri výstavbe vietnamskej spoločnosti, sú kňazi pre stranu nanajvyš dôležitá skupina. Výslovne sa varuje pred násilným a brutálnym postupom proti nim. Ako metóda sa odporúča "pružný, inteligentný, korektný, zdvorilý, srdečný a vierohodný" postoj, s ktorým sa treba obracať predovšetkým na mladších "pokrokových" kňazov, ktorých možno ešte najskôr získať pre kladné zameranie k novej spoločnosti. Na druhej strane sa majú "reakční" kňazi izolovať od cirkevných obcí a tak zneškodniť.

V postoji voči rehoľníkom sa najprv trochu neochotne priznávajú ich veľké sociálne výkony v zdravotníctve a školstve. Štát si má poslužiť schopnosťami týchto sčasti vysoko kvalifikovaných síl, ale má ich použiť mimo cirkevných ustanovizní.

O seminaristoch sa najprv hovorí, že ich je ešte priveľa a že treba udržiavať ich čo najmenší počet, hoc sa aj, pochopiteľne, nepopiera právo Cirkvi na ústavy pre výchovu kňazov. Pri voľbe kandidátov na kňazskú vysviacku sa strana cíti byť spoluzodpovedná a znovu hľadá zvlášť vyškolených straníkov, ktorí by mohli vplyvať na vyučovanie a výber kandidátov v seminároch podľa záujmov strany.

Kontrola sa rozprestiera aj na farské rady, ktorých zloženie usmerňujú straníci pri voľbách alebo menovaní členov.

Kňazi sa držia

Čítanie tohto autentického dokumentu pomáha vytriezviť z ilúzií a je poučné. Jasne vidno, ako dôsledne vietnamská vláda pozoruje každý vnútorný rozpor a rozdielnosť mienky vo vnútri Cirkvi, aby ich využila pre taktiku "divide et impera"/ Rozdeľ a panuj !/ a aby mohla Cirkev používať ako nástroj vládnej politiky. Zástancovia dialógu medzi kresťanstvom a reálnym socializmom, ktorí hľadajú akúsi formu čestnej spolupráce, ako napr. vo Vietname arcibiskup Pavol Nguyen van Binh z Ho-či-minovho Mesta /bývalý Saigon/ alebo mimo Vietnamu Francois Houtart, sa v dokumente zaznávajú a javia sa skôr ako "užitoční idioti", ktorých možno dobre použiť na propagandu systému, ale inakšie sa neberú vážne.

Biskupská konferencia, ktorá sa po prvý raz mohla ustanoviť v r. 1980 v Hanoji, sa odvtedy nezišla ani k jednému plenárnemu stretnutiu. V spoločnom pastierskom liste sa vtedy biskupi veľmi dôrazne usilovali o vyrovnanie s vládou, bez toho, že by však ustúpili od svojho základného postoja. Katolícka Cirkev je ochotná so všetkými ostatnými skupinami spolupracovať na výstavbe krajiny a podporovať zdravé vlastenectvo. Cirkev sa chce v silnejšej miere usilovať vyvinúť také formy života, ktoré viac priblížia evanjelium k tradícii krajiny. V r. 1980 mohla aj väčšina zo 14 diecéznych biskupov urobiť v Ríme návštevu "ad limina"/Cirkvou požadovaná úradná návšteva biskupov vo Vatikáne /., ku ktorej sa pripojili cesty do ďalších európskych krajín. Zdá sa, že napriek najväčšej zdržanlivosti vo vyjadrovaní sa o pomeroch vo Vietname niektoré výroky biskupov pri tejto príležitosti vyvolali nespokojnosť strany. Celkove však tieto cesty poslúžili strane, lebo takto mohol vietnamský režim ukázať istú otvorenosť. Biskupi majú aj naďalej možnosť navštíviť Rím. Tak 26. mája 1982 pápež Ján Pavol II. prijal na audienciu arcibiskupa z Ho-či-minovho Mesta a haiphongského biskupa Jozefa Nguyen Tung Cuonga.

Vietnamskí biskupi sa síce nemôžu ešte stále zúčastňovať na zasadaniach Združenia ázijských biskupských konferencií, ale z druhej strany sú podstatne menej izolovaní ako čínski biskupi. V porovnaní s tlejúcou problematikou rozdelenia čínskej Cirkvi na vlasteneckých a "Rímu verných" katolíkov katolícka Cirkev vo Vietname pôsobí dojmom zomknutosti a veľkej náboženskej činnosti.

Medzitým sa prejavujú ťažkosti s výchovou kňazov. Úradne vláda povolila šesť knazských seminárov: Hanoj a Vinh na severe, Hue a Nha Trang v strede, Ho-či-minovo Mesto a Can Tho na juhu. Pre mnohé vládne požiadavky, ktoré sa vzťahujú na študijný plán, súčnosť kandidátov, pracovné nasadenie, dovolenie vysviacky atď., biskupi sa správajú skôr zdržanlivo voči vládnym podmienkam. V seminári Ho-či-minovho Mesta mohlo byť v rokoch 1977-1981 vysvätených celkove iba päť kandidátov. Seminár v Hanoji bol síce otvorený v r. 1981, ale zo 60 kandidátov vláda pripustila iba štyroch k štúdiu. Veľkodušnejšie postupovali úrady v Ho-či-minovom Meste, kde dosiahlo dovolenie študovať 50 seminaristov. Ale aj tu je neisté, koľkí z nich budú môcť zakončiť štúdium vysviackou.

Vláda sprevádza aj ostatnú činnosť Cirkvi podobnou politikou "mnohých pichnutí ihlou". Počet uväznených kňazov sa v súčasnosti odhaduje na 200-300. Medzi nimi sa údajne nachádzajú predovšetkým niekdajší vojenský kapláni. Boli uväznení aj početní rehoľní kňazi: Jezuiti, františkáni a redemptoristi, ktorí pôsobili mimo farskej práce. Postup úradov je pritom v podstate vždy ten istý: urobia prehliadku rehoľných zariadení, pritom "nájdu" priťažujúce dokumenty, ktoré zhabú, potom zatvoria budovy a uväznia niektorých kňazov.

Ale vedúcou líniou v náboženskej politike nie je tak otvorené utlačanie ako skôr sťažovanie činnosti množstvom povolení, kontrol a vyšetrovaní. Všetky menovania biskupov, farárov, rehoľných predstavených až po voľby vo farnosti sa musia predložiť strane, a to najprv na predbežné schválenie a potom na potvrdenie.

Na náboženský život je zatiaľ v plnej sile. Súkromné správy hovoria o preplnených kostoloch pri bohoslužbách. V r. 1979 bol iba v Ho-či-mino-vom Meste udelený krst 4.500 dospelým. Údajne aj v prevýchovných táborech sa udeľujú mnohé krsty. Knazi napriek ťažkostiam vytvárajú v krajine a ve-dome prijímajú život obmedzenej slobody. Iba niektorí študenti teológie si zvolili cestu úteku do zahraničia.

Cirkev vo Vietname predstavuje obraz aktívnej menšiny, ktorá sa usi-luje reagovať na provokácie duševnou bdelosťou a duchovnou čulosťou. Závaž koloniálnej minulosti a širokej spolupráce so starým režimom sa pos-tupne prekonáva. Pokusy o opatrnú spoluprácu s novým režimom trpia nedos-tatkom dôveryhodnosti druhého partnera, ktorý je zreteľný v mnohých jedno-tlivých opatreniach komunistickej vlády. Hoci vietnamská Cirkev a jej bis-kupi sú vlasteneckí - čo sa ukázalo v čase čínskej " trestnej výpravy " proti južnému susedovi v r. 1979 - predsa majú veľkú nedôveru k vláde, kto-rá chce vlastenectvo použiť na roztrieštenie kresťanského spoločenstva.

x x x x x

František kard. Tomášek
arcibiskup pražský

V Praze 11.2.1984

Věc: Návštěva Sv.Otce
ČJ.: 65/84 Ord.

P ř e d s e d n i c t v u v l á d y Č S S R

Považuji za svou povinnost Vás informovat, že již delší dobu dos-távám žádosti od kněží a věřících, abych jejich jménem pozval Sv.Otce k nám a to na rok 1985, kdy bude tomu 1 100 let od smrti sv.Metodeje.

Delší dobu jsem na to nereagoval. Proto se začalo s podpisovou akcí. Velké množství podpisů a to za krátkou dobu ukázalo, že je to přání nejen jednotlivců, ale spontánní projev našeho věřícího lidu.

Proto jsem je ujistil, že pozvání Sv.Otci pošlu a zároveň jsem je požádal, aby svou podpisovou akci zastavili.

Nyní jsem toto pozvání Sv. Otci poslal s tím, že může použít své očekávané návštěvy v Jugoslávii v r. 1985 k tomu, aby příležitos-ti našeho velkého jubilea aspoň na jeden den nás navštívil na Vele-hradě. Jakmile dostanu odpověď, budu Vás ihned informovat.

arcibiskup pražský v.r.

Úřad předsednictva vlády ČSSR
Nábřeží kpt. Jaroše 4
P r a h a 025

Na vědomí:

Pan Ing. Vladimír Janků
vedoucí Federálního sekretariátu
pro věci církevní při předsednictvu vlády ČSSR

Nábřeží kpt. Jaroše 4
P r a h a 025

Sekretariát pro věci církevní
při Ministerstvu kultury ČR

Valdštejnské nám. 4
P r a h a 1 -- Malá Strana

Bratislava 26.5.1984

Vážený pán

Dr. Ladislav B e l á s

šéfredaktor

Katolícke noviny

Kapitulská ul. 20

B r a t i s l a v a

Vážený pán kanonik,

8. marca 1982 vydala Posvätná kongregácia pre kňazov "Vyhlásenie o niektorých združeniach alebo organizáciách zakázaných všetkým kňazom". Dňa 12. marca 1982 prefekt tejto kongregácie kardinál Silvio Oddi v liste kardinálovi Tomáškovi potvrdil, že toto vyhlásenie sa týka združenia Pacem in terris, a teda od 8. marca 1982 je Pacem in terris cirkevne zakázané združenie kňazov.

S úžasom od tohto dňa sleduje, s akou samozrejmosťou Katolícke noviny ďalej prinášajú správy o činnosti tohoto združenia.

Vo februári t.r. ste sa stali novým šéfredaktorom Katolíckych novín. Kým v prípade predchádzajúceho šéfredaktora by sme ľudsky mohli povedať, že sa zrazu ocitol uprostred novej situácie, Vy, pán kanonik, ste pri preberaní funkcie šéfredaktora vedeli, do čoho idete, a preto nesiete plnú zodpovednosť za to, čo sa v Katolíckych novinách uverejňuje.

Uverejňovanie článkov, propagujúcich činnosť združenia Pacem in terris, sa dopúšťate deliktu proti cirkevným vrchnostiam a slobode cirkvi podľa kán. 1373 a 1374 CIC. Uvedené kánony hrozia za tieto delikty "interdiktom alebo inými spravodlivými trestami".

Žiadame Vás preto, aby ste prestali uverejňovať v Katolíckych novinách články o činnosti Pacem in terris.

Zároveň Vám oznamujem, že ak by uverejňovanie takýchto článkov v KN pokračovalo, som rozhodnutý podať proti Vám trestnú žalobu na cirkevnom súde trnavskej arcidiecézy. Pripomínam, že podľa kán. 1417-§ 1 CIC každý veriaci svoju vec sporovú alebo trestnú v ktoromkoľvek stupni konania a v ktoromkoľvek štave sporu môže odstúpiť na rozhodnutie Svätej Stolice, alebo pred ňu predviesť.

Taktiež Vám oznamujem, že v tomto zmysle som udelil splnomocnenie svojmu právnomu zástupcovi JUDr. Jánovi Čarnogurskému, bytom Bratislava, ul. K. Adlera č.10, aby podnikol príslušné právne kroky, ak by sa ukázali potrebnými.

Vážený pán šéfredaktor, ak som sa rozhodol pre tento list, viedol ma k tomu výlučne môj vzťah ku katolíckej Cirkvi a k jej hlave - Svätému Otcovi.

Chcem veriť, že v starosti o našu Cirkev pochopíte aj Vy, že v tak závažných veciach ako je vernosť Svätej Stolice nemožno zaujať nerozhodné stanovisko a vyvodíte z toho patričné uzávery pre seba a aj pre ďalšiu náplň Katolíckych novín.

S kresťanským pozdravom

RNDr. František Mikloško

Na vedomie:

J.E.František kard.Tomášek

Arcibiskupský palác

Hradčanské nám., Praha

841 01

Bratislava, Bílikova ul.16

L S

Praha - Kradčany 28.5.1984

Pax et Bonum !

Vážený pán doktor,

srdečne Vám ďakujem za statočné, otvorené slová v liste redakcii Katolíckych novín. Čím viac by bolo takýchto listov, tým skôr by sa dosiahlo nápravy.

Som rád, že máte aj Vy starosť o našu Cirkev a o jej budúcnosť a že aj v tak závažnej veci, ako je zachovanie vernosti jej viditeľnej hlavy tu na zemi, ste zaujali tak rozhodné, odhodlané stanovisko v záujme zachovania jednoty, pokoja a bratskej lásky.

Nech Vám Všemohúci pomáha, posiluje a ochraňuje Vás i Vašich blízkych.

V modlitbách som aj ja s Vami a žehnám Vás.

František kard. Tomášek
arcibiskup pražský v.r.

Pán

RNDr. František Mikloško
Bílikova ul.16
841 01 Bratislava

C I R K E V N Ý S Ú D V T R N A V E

Č.j.: 1/1984-TC

Trnava, dňa 16. júla 1984.

Vec: Dr. Belás - Dr. Mikloško
causa crim.Vážený pán
Dr. František MIKLOŠKO,
Bratislava

Priložene Vám vraciam žalobný spis a poznamenávam, že Mons. Dr. Ladislav Belás nie je knazom trnavského arcibiskupstva, ale nitrianskeho biskupstva.

Dozvedeli sme sa, že náplň a obsah Katolíckych novín ovplyvňujú štátne orgány a preto ťarcha zodpovednosti neleží celá na pleciach šéfredaktora.

S úctivým pozdravom

Pečiatka: Tribunal
ecclesiasticum
TirnaviaeM. Juričín,
súdny vikár

+++++

Bratislava, 24.7.1984.

C i r k e v n ý s ú d
rim.kat. cirkvi
N i t r a

Vec: Mons. ThDr. L. Belás - žaloba

V zastúpení RNDr. Františka Mikloška priložene posielam trestnú žalobu na Mons. ThDr. Ladislava Belása, knaza nitrianskej diecézy. Žalobu, pôvodne adresovanú Cirkevnému súdu trnavskej arcidiecézy, tento súd vrátil s odôvodnením, že Mons. Belás patrí do Vašej diecézy. V zastúpení žalobcu navrhujem, aby ste na základe žaloby zahájili konanie proti žalovanému.

S kresťanským pozdravom

JUDr. Ján Čarnogurský
841 02 Bratislava, ul. K. Adlera 10Prílohy :
list z 26.5.1984
splnomocnenie
kópia listu Cirkevného súdu
v Trnave č.j. 1/1984-TC

+++++

H I E R O N Y M /347-419/

Nasledujúce riadky, ktoré nám majú priblížiť život a dielo svätého Hieronyma, sú čerpané z prekladu knihy, ktorá vyšla pôvodne vo francúzskom origináli pod titulom Saint Jerome v roku 1958. Autor tohto diela Jean Steinmann nám kreslí životný obraz sv. Hieronyma silnými ťahmi štetca, ale tiež s vedeckou zručnosťou v celej pestrej rôznorodosti a premenlivosti tejto doby. Hieronym sa v boji o pravdu rúti na všetkých svojich protivníkov, či už skutočných, alebo domnelých, šermuje svojím mečom, mečom svojej ostrej reči, zadáva hrozné rany všetkým. Bohužiaľ i vtedy, keď by mal podľa slov Kristových meč ponechať tak. S roztrpčeným zápalom sa vždy opäť a opäť vrhá do prekladu Biblie z hebrejských textov do latinčiny, do korektúry už tiež hotových latinských textov a do ich komentárov. A túto svoju prácu chce v každom prípade skončiť, napriek všetkým nedokonalostiam, nepriateľstvám a osočovaniam. Bije okoľo seba, brániac svoju prácu a seba samého i Cirkvi. Tým si získava nových "verných nepriateľov". Ale on má aj práve toľko svojich verných priateľov. Celkom uvedomele stojí v Cirkvi svojho storočia, zaujíma svoje stanovisko vo vernosti k Cirkvi a pápežovi proti všetkým herézam doby. A aká je to doba? Musíme si trochu zopakovať históriu a uvedomiť všetky historické danosti Cirkvi, aby sme mohli pochopiť Hieronyma s celým jeho prostredím.

Svätý Hieronym žil vo veľmi nepokojnej dobe. Bol to čas sťahovania národov. Góti ťiahli cez Balkánsky poloostrov, Vandali, Suévi a Aláni do Galie a Španielska a konečne do severnej Afriky, Góti dobyli Itáliu. Rímsku ríšu znepokojovali vzbury utlačaných kmeňov a vykorisťovaných skupín ľudu, zvlášť vzbury zbedačeného vidieckeho obyvateľstva, otrokov, usadlíkov a nevoľníkov. Toto impérium sa rozprestieralo od Británie cez Galiu, Balkánsky poloostrov, Malú Áziu s pobrežím Čierneho mora až do Palestíny, zaberalo Stredozemné more s pobrežím severnej Afriky a Iberského poloostrova. /Španielsko/.

Dioklecián vyvolal v rokoch 303-304 štyrmi cisárskymi ediktami najukrutnejšie prenasledovanie kresťanov. Konštantín, ktorý po dlhších bojoch v roku 312 konečne prevzal moc, vydal spolu so spríatelneným Licíniom, ktorý bol cisárom Východnímskej ríše, v roku 313 v Miláne edikt, ktorý priniesol kresťanom náboženskú slobodu. Pomalým pozdvíhnutím na štátne náboženstvo položil základy k rozvoju úzkeho spojenia medzi štátom a Cirkvou.

Cisárska moc bola nábožensky podložená, cisári sa stali ochráncami Cirkvi. Po páde Licínia sa Konštantín stal samovládcom na Západe i na Východe. Vtedy však Rím už stratil svoj význam.

V roku 330 urobil Konštantín starú grécku kolóniu Byzantion hlavným mestom ríše a nazval ju Konstantinopolis.

Po jeho smrti sa ríša rozdelila na Východnú a Západnú medzi jeho synmi, avšak za Konštantína II. po smrti jeho bratov od roku 350 do 361 opäť bola ríša spojená. Až keď bol Valentinián vojenskými zbormi /364/ vyhlásený za Západného cisára, bolo toto rozdelenie definitívne uskutočnené. Cisár Teodózius /379-399/ sa mohol síce po vnútorných a vonkajších ťažkostiach ešte raz stať pánom celej ríše. V roku 395 rozdelil však ríšu definitívne medzi svojich synov Arkádia /Východ/ a Honoria /Západ/. Namiesto ešte len 11-ročného cisára Honoria panoval vodca Germánov Stilicho, ktorý však bol v roku 408 zavraždený. Vonkajšia katastrofa nad rímskou ríšou vypukla čoskoro po smrti Honoria. V roku 410 bol Rím dobytý a vyplienený Západogótmi, pod vedením Alaricha.

Tieto udalosti pôsobili i na Hieronyma. Jeho slová z Betlehema po páde Ríma ukazujú, aké úzke bolo spojenie medzi Cirkvou a Rímskym impériom: "Hlas mi zlyháva a kým diktujem, vzdychanie prerušuje moje slová. Padlo mesto, ktoré kedysi držalo v moci celý zemekruh." "Najjasnejšie svetlo okruhu zemského zhaslo." Augustín však /354-430/ zachoval oproti tomu kritický postoj: "Nebo a Zem pomínú; čo sa máme diviť, keď také jedno mesto zaniklo?"

Aká bola situácia v Cirkvi? V severnej Afrike vznikala začiatkom 4. storočia heréza Donatistov, ktorá trvala 100 rokov. Donatisti boli pokračovaním kacírskoho sporu ohľadom krstu, v ktorom bolo rozhodnuté, že platnosť sviatosti nezávisí od osobnej hodnosti vysluhovateľa. Jednalo sa pritom súčasne o sociálno-revolučné hnutie, proti ktorému cisár Konštantín poslal vojenské jednotky. Otázka Donatistov: "Čo má cisár s Cirkvou?" označuje súčasne aj novú situáciu Cirkvi. Pred touto všetko ovládajúcou činnosťou cisára Konštantína ustúpil pápež Silvester I. /314-335/ celkom do úzadia. Vo Východnej ríši začal spor prívržencov kňaza Ária /+ 336/, ktorý popieral Božstvo Krista, s prívržencami Atanáza. Konštantín zvolal prvý všeobecný snem v roku 325 do Nicey. Árius bol zosadený, arianizmus odsúdený a bolo slávnostne vyhlásené Krédo s definíciou jednej podstaty /homousios/ Boha Otca a Boha Syna. Po prvýkrát bola na koncile stanovená autorita pápeža pred celým svetom. Konštantín sa však čoskoro nato sám priklonil k medziľutým sa rozširujúcemu arianizmu, vypovedal Atanáza a nechal sa pred svojou smrťou ešte ariánsky pokrstiť.

Pápež Július /337-352/ definoval znovu primát Ríma a pápeža aj pre Východnú ríšu. Jeho pokus odstrániť spory medzi stúpenkami Ária a stúpenkami Atanáza sa nepodaril. Cisár Konštancius, arián, prenasledoval Cirkev. Synodou v Arlete /353/ nechal odsúdiť Atanáza a Nicaenum. Pápež Libérius zvolal proti tomu v roku 355 synodu do Milána. Cisár ho nechal násilne priviesť z Ríma, aby na ňom vynútil odsúdenie Atanáza. Libérius sa zdráhal a bol potrestaný vyhnanstvom. Cisár dal zvoliť protipápeža Felixa II., avšak v roku 358 sa mohol Libérius vrátiť do Ríma. Keď nastúpil na trón cisár Julián Apostata v roku 361, začali nové prenasledovania Cirkvi. Súčasne začalo aj rozdvojenie samých ariánov a tým pád arianizmu. Potom nasledoval pápež

Damasus I. /366-384/, ktorému sa konečne podarilo zdolať arianizmus, hoci ariáni nakrátko ešte ustanovili protipápeža Ursina. Pápeža Damaza podporoval katolícky zmýšľajúci cisár Gracián /375-383 v Západnej ríši/ a cisár Theodosius /379-399/. Rozhodujúci význam mala práca troch teológov: Bazila Veľkého z Cezarey /330-379/, Gregora Nazianského /+ okolo 390/ a Gregora Nyssanského. /+ okolo 394/. Ich teológia nielenže ubránila rozhodnutie Nicejského koncilu, ale formulou "jedna podstata, tri osoby" ho aj rozvinula ďalej tým, že Duch Svätý má tú istú podstatu. V dôsledku popierania Božstva Syna ariáni totiž vysvetľovali, že Duch Svätý je stvorený od Syna. Týmto protivníkom "Svätého Ducha" /Pneumatomachom/ kládol Atanáž odpor na dvoch synodách v Alexandrii /362, 363/.

Na jar v roku 381 rokovali biskupi Západu v Aquileji a biskupi Východu na ríšskej synode zvolanej cisárom Theodosiom do Konstantinopolu, ktorá bola otvorená v máji. Pápež Damaz nebol prítomný ani zastúpený. Zo začiatku jej predsedal cisárom uprednostňovaný patriarcha Meletius z Antiochie. Bol tu prítomný i Gregor Nazianský, ktorého voľbu na biskupa Konstantinopolu koncil potvrdil a Cyril Jeruzalemský. Synoda sa márne usilovala presvedčiť 36 Pneumatomachov, že sa mýlia. Opustili synodu. Aby Gregor vyhovel ďalším jednaniam a rozporom, zriekol sa biskupského sídla v Konstantinopoli a mal svoju slávnú rozlúčkovú reč. Jeho nástupca Nektárius viedol koncil až do konca v júli 381. Koncil rozhodol priznať biskupovi Konstantinopolu prednostné právo pred ostatnými patriarchami Východnej ríše, ale po biskupovi rímskom. /Toto bolo v Ríme zavrnuté/. Nicejské vierovyznanie bolo opäť obnovené. Krédo dostalo ako Symbelum Nicejsko-Konstantinopolské /Nicejsko-Carihradské/ svoju dnes platnú formu. Do Rímskeho misála bolo prijaté až v roku 1022 Benediktom VIII.

Do tohto času spadá aj povolanie Ambróza za biskupa v Miláne a pôsobenie Jána Chryzostoma. Hieronym bol v tom čase sekretárom pápeža Damaza. V roku 382 bol rímskou synodou poverený, aby zostavil autentický latinský preklad Biblie.

Po Damazovi nastúpil pápež Sirícus /384-399/, potom Anastázus /399-401/, ktorý bol známy popieraním a odsúdením Origena a veľmi chválený Hieronymom. Zvláštny význam má ešte pápež Inocent I. /407-417/, ktorý zasiahol do pomerov Východnej Cirkvi, zvlášť, keď bol Chryzostom v roku 404 vyhnaný zo svojho metropolitného sídla v Konstantinopole, v ktorom pôsobil od roku 398. Vybudoval pápežskú jurisdikciu a jasne vyzdvihol pápežské rozhodnutie v otázkach viery. V boji proti Donatistom, Manichejcom a Pelagiánom ho podporoval Aurelius Augustinus, ktorý sa v roku 395 stal biskupom v Hippo v severnej Afrike a ktorého autorita zo Západnej Cirkvi, v ktorej si ho mimoriadne vážili, vyžarovala aj do Východnej Cirkvi. Ešte treba spomenúť do konca života sv. Hieronyma pápeža Zosima /417-418/, ktorý odsúdil Pelagianizmus a Bonifáca I. /418-422/, proti ktorému sa pomocou cisára Honorio akýsi Eulalius nechal vyhlásiť za protipápeža, ale už o rok neskôršie ho nechal

Honorius padnúť. Hieronym sa musel so spomenutými bludnými učeniami vždy vysporiadať.

Babylončanom Mani /+ okolo 276/ hlásané, najviac rozšírené najstaršie bludné učenie bolo poskladané z prvkov zoroastrických, helenistických a kresťanských. Mani sa sám označil za Kristovho vyslanca a za posledné Božie zjavenie. Podľa neho bolo bytie samotné zlo, ktoré vyžadovalo poznať samovykúpenie. Hriech a pokánie boli zavrhnuté. Bolo to dualistické učenie, uznávajúce večný princíp dobra a zla. Zavrhovali hmotu a všetko, čo s ňou súviselo. Vyžadovali zdržiavanie sa mäsa, vína, manželstva atď. Toto bludné učenie sa zachovalo až do stredoveku v hnutí Katarov, alebo Albigencov, ba dokonca v rozličných predstavách až do našej doby. S manichejcami sa vysporiadal vo svojom čase zvlášť Augustín, ktorý sám bol 9 rokov prívržencom ich bludného učenia.

Pelagius, írsky reholník, začiatkom 5. storočia podľahol nebezpečenstvu len prirodzene vysvetliť kresťanský život. Hlásal, že niet dedičného hriechu a že ľudská prirodzenosť ako taká, je sama od seba schopná vyhýbať sa hriechu. Prirodzene dobrý život už zaisťuje večnú blaženosť. Týmto sa stala otáznou potreba milosti, potrebnosť vykúpenia a tým vôbec potrebnosť kresťanstva. Pelagius sám viedol život prísnych mravov; Augustín, veľký protivník pelagianizmu ho nazval "vir sanctus", mužom skutočne svätým. Cirkevný spor okolo pelagianizmu trval cez viaceré synody až do roku asi 450.

Treba ešte nakrátko spomenúť spor o Origena /+ 251/, ktorý bol významným vodcom katechetickéj školy v Alexandrii, ktorá bola vlastne prvou vysokou školou náboženstva. Jeho zásluhy o vysvetlenie Svätého Písma, o zostavenie filologicky presného textu, jeho veľmi obsiahla vedecká dogmatika, urobili ho najväčším učencom vtedajšej Východnej Cirkvi. Avšak nepodarilo sa mu celkom správne určiť vzťah medzi gréckou filozofiou a kresťanskou vierou. Niektoré grécko-filozofické prvky vystupujú v jeho učení až príliš silno do popredia. Niektoré z jeho predstáv boli neskoršími koncilmi odsúdené.

Dielo Jána Steinmanna nám umožňuje čiastočne porozumieť túto dobu a ľudí v nej žijúcich.

1. S T R I D O N

Otec Hieronyma Euzébius bol zámožný človek. Jeho hospodárstvo bolo prekrásne. Nádherný panský dom ukazoval jasne štýl rímskej vily. Môžeme si to predstaviť podľa fresky Casa della secunda Fontana v Pompejach asi nasledujúcim spôsobom: dosť vysoká budova s červenou škridlovou strechou, v podzemí sýpky na obilie, komory, kde v dlhých radoch sú uskladnené krčahy s vínom a olejom. Okolo domu niekoľko cyprusov. Za ovocnými záhradami sa rozprestierajú polia, prerušované olivovými lesíkmi s ohromnými starými kmenmi a striebřistými listami stromov, s nízkymi besiedkami vo viniciach a s rovnými brázdami, ktoré biele voly robia v červenkastej pôde.

Euzébius nebol roľník, sedliak - ale pán. V zime býval v mestečku Stridon. Tento Stridon, vlastne opevnené trhovisko, počas stahovania národov celkom zaniklo bez toho, že by bola po ňom zostala nejaká stopa. Ležalo kde-si v hraničnom území medzi Dalmáciou a Panóniou, v kraji dnešného Triestu, tam, kde poloostrov Istra vniká do mora. Dnes je táto časť adriatického pobrežia preslávená v celom svete. V prvých storočiach kresťanského sveta žiaden človek netušil, čo by mohla priniesť budúcnosť: nádheru a čarovnosť Benátok, krásu basiliky sv. Marka a Torcella.

Euzébius bol vážený a zámožný rímsky občan, pôvodom možno z Orientu. Mal grécke meno a aj svojmu synovi dá grécke meno. Ale v zmesi národov ríše, kto by sa vyznal tu hore, skoro už v Panónii, aký bol jeho rodokmeň? Najstarší syn Euzébia sa narodil pravdepodobne v roku 347 po Kr. Jeho otec ho nazval Hieronymus - "svätým menom". Rodičia boli katolíci, avšak podľa vtedajšieho zvyku nenechali svojho syna pokrstiť hneď po narodení, ale ho dali len zapísať do zoznamu katechumenov.

Potom bol zverený k starostlivosti ženám. V náručí svojej pestúnky, medzi otrokmi sa učil chodiť a vyslovať prvé latinské slová. Oveľa neskôršie, keď Stridon zostal pre neho len knižnicou vyblednutých obrazov, si zaspomína v letmom pohnutí na to, ako sa v komorách služobníctva hrával na schovávačku a ako ho jeho stará mama hýčkala.

Keď mal Hieronym sedem rokov, spoznal, že tento sen sa skončil. Odovzdali ho pedagógovi, otrokovi, ktorý ho mal aj biť a predovšetkým ho musel sprevádzať do školy. Hieronym sa zoznámil s rímskym magistróm. Na jar a v lete sa vyučovanie konalo vo voľnej prírode. Chlapci a dievčatá sedeli bok po boku na nejakom dvore, ktorý bol oddelený len nejakým závesom od ulice. Keďže toto vyučovanie sa začínalo veľmi zavčasu, museli v zime, skôr ako vyšlo slnko, používať olejové lampy. Väčšina tých učiteľov pre základné vzdelanie boli vtedy hrubí mládenci, ktorí deti šikanovali. Hieronym mal, ako aj sám Augustín, veľmi smutné spomienky na školu, na jedného muža, ktorého nazval Orbilius. Podľa Orbilia Pupilla, učiteľa gramatiky, ktorý v roku 63 pred Kr. prišiel do Ríma a dostal prírmenie plagosus, štedrý na údery. S Prudencióm mohol povedať: "Moje detstvo plakávalo pod švihmi prúta." Našťastie, od júla do októbra boli veľké prázdniny. Hieronym, štíhly a živý chlapec, veľmi rozumný a príliš citlivej povahy, našiel si podobného jedného chlapca rovnakého veku, nerozlučného spoločníka svojich vášnivých hier. Ale nikdy nám nezpráva o spoločných potulkách olivovými lesíkmi, o kúpaní sa v mori, o bitkách s uličníkmi Stridonu. Starí v tom čase sa nesnažili pripisovať veľký význam týmto raným začiatkom života, týmto prekrásnym tajuplným rokom. Hieronym bol dietatom ako ostatné, hašterivý a samopašný, rýchlo vzbíkol a tak isto rýchlo sa pustil do plaču. Hoci ešte nebol pokrstený, počítal sa podľa vtedajšieho zvyku za kresťana. Vedel sa modliť nejaké modlitby a učil sa základným pravdám kresťanstva. Ale kresťanská

viera a kresťanský život zaiste nerušili Euzébia a jeho ženu z ich pokoja. Dnes by sme povedali, že boli matrikovi katolíci. Mysleli len na zisk a dobrý život. V tomto sa zaiste nelíšili od ostatných katolíkov Stridonu.

Keď mal Hieronym 12 rokov, vedel čítať a písať. Čo len bude z neho? Nejaký malý vidiečan vysoko na severe Itálie? Jeho rodičia prechovávali v sebe iné plány. Snívajú o veľkých veciach pre svojho syna. Už ho videli ako úradníka, ako právnika, ako senátora, alebo ako generála. Rodičia jeho priateľa Bonóza si prišli pre svoju ratolesť tiež podobne vynikajúcu kariéru. Keďže Hieronymova matka opäť čakala dieťa, rozhodli sa bez okolkov poslať oboch chlapcov do Ríma. I keď im bolo doma dobre, boli určite šťastní nad rozhodnutím svojich rodičov. Všetci chlapi Stridonu snívajú o Ríme. Bolo to rozprávkové hlavné mesto, kde študenti žili veselým životom a vnikali do tajomstva, ako budú spravovať svet. Hieronym si ani nepomyslel, že obdobie detstva je nenávratne preč. Budúcnosť ho vábila a vzrušovala. Vtedy sa cestovalo na koni alebo na voze. Jedného pekného jesenného dňa nastúpil Hieronym a Bonósus, sprevádzaní Euzébiom alebo pedagógom na cestu, krížom cez Itáliu. Noci trávili v hostincoch, na okraji veľkých, ťažkými kamenmi dláždených rímskych vojenských ciest. Stretávali sa s cisárskymi kuriérami, alebo kohortami légií. September zlátil lístie topoľov. Všetko bolo nové pre oboch chlapcov, ktorí celí uchvátení konečne prišli do Ríma.

2. R Í M

Rímska Campagna, ktorá sa rozprestierala v túto jeseň v roku 359 pred očami Bonóza a Hieronyma nebola takým pustým rumoviskom, ktoré od obdobia romantiky nadchýňalo tak mnohé melancholické duše. Zovšadiaľ viedli do mesta široké, mauzóleami a čerstvými hrobmi lemované cesty a hemžili sa kuriérami a cestujúcimi. Luxusné vily oživovali jednotvárnosť krajiny, ktorá dnes ako nemý svedok minulosti je zahalená tragikou. Keď mladí cestujúci, ktorí nikdy nevyšli za hranice provincie zbadali v diaľke siluety cisárskeho Ríma, mohli pociťovať úžas a zároveň i strach. Rím bol vtedy ohromným mestom s miliónom obyvateľov. Človek si často predstavuje moderné mestá, v ktorých sa križujú moderné ulice s dlhými kolonádami a s prepychovými palácami. Ale antický Rím, do ktorého Euzébius, Hieronymus a Bonósus prichádzali, sa skôr podobal dnešným prístavným štvrtiam Neapola alebo Palerma. Každý večer zapadol tento obrovský mestský jarmok do noci čiernej ako havran, ktorá len tu a tam bola osvetlená svetlom nejakej dymiacej olejovej lampy. Po tmavých uliciach sa potákala všelijaká podozrivá zberba. Dvere bezobločných domov boli starostlivo uzavreté. Tí, čo prechádzali ulicami, mohli neraz zažiť sprchu nejakého vedra špiny na hlavu. Z úzkych uličiek, ktoré boli priamo prepchaté stádami volov, ktoré boli hnané na bitúnok, sa šírili hrozný zápach.

Ubytovanie našli pravdepodobne u nejakého Euzébiovho priateľa. Nemôžeme si myslieť, že Hieronym hneď ako dvanásť-ročný začal navštevovať prednášky slávneho Gramatika, ktorého žiakom sa mal stať. Sedí v školskej lavici s Bonózom a opakuje deň čo deň to, čo sa už dávno v Stridone naučil. Slabikuje nejaký text a bifľuje sa gramatiku. Jedným ušom však počúva ozvenu čulého života dospelých, pretože celý rímsky svet zatajuje dych.

Rím nebol viac hlavným mestom Ríše. Založením Konstantinopolu sa presunulo ťažisko civilizovaného sveta na Východ. Ríšu spravoval Konštancius, syn Konštantína Veľkého. V roku, v ktorom Hieronym prišiel do Ríma, viedol cisár vojnu s Partami. V novembri v roku 361 prišla nečakane správa, že je mŕtvy. To bola akoby výzva, na ktorú vystúpila jedna z najzáhadnejších postáv histórie. Julián, synovec Konštantína, prežil svoje detstvo v hlavnom meste. Videl, ako celá jeho rodina na rozkaz Konštantia bola vyvraždená. Sám unikol tejto pohrome, dostal vynikajúce klasické vzdelanie, najprv v Kapadócií, kde prijal krst a neskoršie v Aténach. V roku 355 bol vyhlásený za cisára. Vládol ako samostatný vládca v Galii, jeho sídlom bola Lutécia, dnešný Paríž. Získal si tu dôveru vojska a keď mu bola oznámená smrť cisára, rozhodol sa celú moc strhnúť na seba. Jedna kamea v parížskej národnej knižnici ho zobrazuje ako 30-ročného. Hladké vlasy mu padajú v nerovnakých škrutinách na nízke čelo. Veľkým nosom dostáva jeho tvár zvlášť tupý výraz, bradu má krátku a kučeravú. Keď sa stal cisárom, nebral už nijaký ohľad, veď vo svojom vnútri sa už dávno zriekol kresťanskej viery. Často ho vyhlasovali za voľnomyšlienkára, na v skutočnosti bol mystikom helenizmu. Žiak neoplatonika Iamblichu, synkretista a prívrženec navzájom si odporujúcich božstiev, oddával sa čarodejnickým praktikám Hekate, mystériám Mithru a Attis a kultu boha slnka /Hélios/, od ktorého vraj on pochádza, ako to tvrdil. Obklopil sa pochybnými čarodejníkmi a šarlatánmi. Pri svojej intronizácii v Antiochii sa chcel chovať podľa rítov tej krajiny, ale títo sýrski bohovia neboli stvorení pre puritána, akým bol on. Julián sa objavil na náboženských slávnostiach so svojím sprievodom, ktorý priamo drásal srdce jeho starého učiteľa. Úplne sa zosmiešnil a kompromitoval nielen svoju filozofiu, ale aj svoju cisársku hodnosť. Hoci sa snažil vzbudiť dojem, ako by bol voči kresťanom neutrálny, bol naplnený onou chorobnou nenávisťou, ktorú mnohí apostati cítili proti kresťanstvu. Vo svojich listoch urážal Krista a zúrnil od zlosti. Niekedy sa stala jeho nenávisť takou nechcenou oslavou Cirkvi, keď napríklad pohanským kňazom vyhadzoval na oči ich nemravnosť, ich ľahostajnosť voči chudobným a ich neschopnosť organizovať sociálnu starostlivosť. Zakázal kresťanským učiteľom vo vyučovaní preberať klasických básnikov a dal sa na prenasledovanie svojich niekdajších spoločníkov vo viere. Ukázal svoju chladnú, nezmyselnú krutosť. Kňazi a panny boli tým najbrutálnejším spôsobom vraždení. Julián nielenže toto všetko schvaľoval, ale ešte aj blahoželal mestám, ktoré také ohavnosti páchali. Kostoly boli znesvätené nemravnými výstrednosťami, bazilika v Antiochii bola vyplienená.

1. januára 363 vyhlásil Julián Partskej ríši vojnu. Bezohľadným vojnovým ťažením sa dostal až do Ktesiphonu /J-JV od Bagdadu/. Tam zažil hroznú porážku, ktorá znamenala jeho úplné zničenie. Julián bol smrteľne zranený a zomrel. V rokoch trvania Juliánovej vlády mohol Hieronym, ako mladý študent v Ríme posúdiť, o čo v boji ide. Julián proti víťazne postupujúcemu kresťanstvu viedol boj za helenisticko-rímske vzdelanie, helenisticko-rímsku výchovu, tým, že tejto vzdelanosti navrátil jej náboženský charakter. Pokúsil sa zabrániť spojenie medzi Izaiášom a Homérom, medzi Platónom a Evanjeliom. Jeho školský zákon, ktorý kresťanom zakazoval vyučovať literatúru a filozofiu, prinútil oboch, vtedy najslávnejších profesorov, Prohaire-sios-a v Aténach a Victorinus-a v Ríme, aby sa vzdali svojho úradu. Neboli snáď títo kresťanskí rétori jeho najhoršími nepriateľmi?

Všetci kresťanskí vzdelanci sa cítili znevážení. Dvaja kresťania z Laodicey, obaja Apolinaris- otec a syn, sa pokúsili nahradiť autorov, ktorých im vytrhli z rúk, svojimi vlastnými dielami, vo veršoch a v próze, ku ktorým brali témy zo Starého zákona a z Evanjelia. Táto horlivosť sa však ukázala nepotrebnou, premena knihy Genezis na nejaký hrdinský epos a Evanjelia na sokratovské dialógy nebola ešte uskutočnená a vietor sa obrátil. Kresťanskí učitelia sa mohli vrátiť k Homérovi a Platónovi.

Pokus vytvoriť nejaký kresťanský humanizmus, nebol ešte časový. Mladý študent Hieronym sa hneďného dna ujme a privedie k výsledku. Ale skôr, ako k tomu došlo, musel sa oduševniť cicerónskou rétorikou a stať sa vášnivým milovníkom pohanskej literatúry. Ako poraďcu si našiel najlepšieho učiteľa: Gramatika Donata, ktorého komentáre Plauta a Vergila zostali dodnes slávnymi. Hieronym mal to šťastie, že sa dostal do školy takéhoto veľkého majstra, ktorého prísna kritika pomohla rozvinúť mimoriadne dary jeho ducha.

/Spracované podľa diela: Jean Steinmann - Hieronymus/

Alfréd Fantiš:

LEKÁR O TURÍNSKOM PLÁTNE

Kristovo utrpenie a smrť z lekárskeho hľadiska

... Keďže o tzv. Turínskom plátne nebolo doposiaľ vyslovené definitívne rozhodnutie, patrí Plátno k najcennejším relikviám Cirkvi. Výskum Plátna, ktorý bol umožnený z príležitosti posledných vystavení v roku 1969, 1973 a 1978, dosiahol v poslednej dobe prevratné výsledky. Boli použité najmodernejšie výskumné metódy, ako fotografické, tak aj chemické a fyzikálne. Plátno bolo podrobené rozboru pomocou počítačových analyzátorov, Reontgenových lúčov, spektrografie, fluorescencie, mikrochemických a dokonca i serologických metód, ak menujeme len najdôležitejšie. Výskumná skupina tzv. STURP /Skroud of Turin Research Programm/, vytvorená v USA prišla v roku 1978 do Turína s týmito modernými výskumnými prostriedkami. Prístroje zaplnili 72 debien, v pracovnej skupine však nechýbala ani nutná dávka skepticizmu. "Usúdili sme", že v Turíne nájdeme falzifikát a že o niekoľko hodín budeme môcť svoje prístroje opäť zabaliť a ísť domov. Zažili sme však pravý opak. Skupina STURP skúmala Plátno 5 dní a odniesla si okrem vedeckých záznamov vzorku vlákien Plátna, odtlačky povrchu látky a veľké množstvo fotografií rôzneho druhu. Získala tiež presvedčenie, že Plátno je pravé a akýkoľvek falzifikát je úplne vylúčený. Obraz na Plátne nebol a remohol byť vytvorený ľudskou rukou, čo dokázala predovšetkým mikroskopická, ultramikroskopická a rádiologická analýza ako i výsledky počítačovej techniky. Bolo totiž zistené, že obraz na Turínskom plátne vznikol žltým sfarbením ľanovej látky a že intenzita obrazu je daná počtom sfarbených fibril vlákna a nie kvantitatívnymi zmenami sfarbenia. Okrem toho: sfarbené sú len povrchové fibrily vlákien, sfarbenie nepreniká na zadnú stranu Plátna. Nikde ani najjemnejšou technikou, mikroskopickou, chemickou alebo počítačovou neboli nájdene stopy nejakého pigmentu, farby, ťahy štetca, nanášanie farieb alebo riedidla či maliarske farby. Žiadna "smerovosť alebo direkcionalita" aká sa nachádza na obrazoch, nebola dokázaná. Napriek intenzívnemu štúdiu sa dodnes nepodarilo zistiť, akým spôsobom vlastne obraz na Plátne vznikol.

Ako je známe, Turínske plátno zobrazuje "negatívny obraz" 180 cm vysokého, urasteného muža s fúzami a dlhými vlasmi. Tento muž bol, ako svedčí obraz, neuveriteľne krutým spôsobom týraný, trním korunovaný, pribitý na kríž, na ktorom zomrel a po smrti bol prebodnutý na pravom boku. Už prvé fotografie Plátna na konci 19. storočia odhalili mnoho detailov, ktoré predtým unikali pozornosti. Dnešná moderná výskumná technika na podklade prieskumu fotografie pomocou tzv. VP Analyzátorov, aký používa NASA pri výskume planét zistila,

že obraz na Plátne má vlastnosti "trojrozmerného obrazu". Na základe tohto výsledku bolo možné dokonca vytvoriť plastický model postavy na Plátne. Bežné fotografie alebo maľované obrazy túto vlastnosť nemajú. Autorovi sa podarilo pomocou tzv. subtrakčnej techniky tiež vytvoriť plastický obraz tváre na Plátne.

Jedným z ďalších výskumných problémov pri štúdiu Plátna bola otázka krvných škvŕn. Mikroskopicky a mikrochemicky boli nájdené celkom nepatrné stopy kysličníka železitého na odtlačkoch z povrchu látky, hlavne v oblasti krvných škvŕn. Okrem toho bola dokázaná fluorescencia v ich bezprostrednom okolí. Nápadne výrazná bola fluorescencia v mieste "výronu" na pravom boku postavy. Fluorescencia zodpovedala vlastnostiam krvného séra a len v týchto miestach došlo dokonca i k presiaknutiu riedkej tekutiny na zadnú stranu Plátna. Na ostatných krvných škvŕnách bolo možné pozorovať úzky fluoreskujúci lem, zrejme v dôsledku presakovania séra z krvnej zrazeniny do okolia. Nález v oblasti pravého boku, s výtokom séra, zodpovedá údajom v Evanjeliu sv. Jána: o "Krví a vode." /Jn 19, 33-34/. Len americký chemik McCrone sa domnieval, že stopy kysličníka železitého by mohli pochádzať z farby, tzv. červeného okru, ktorý mohol nejaký stredoveký falšovať použiť k falšovaniu alebo "oživeniu" už vybledlého obrazu. McCronova hypotéza vyvolala ohlas v bulvárnej tlači, nesúhlasil s ňou však žiadny iný člen výskumnej skupiny STURP. Okrem toho sa kysličník železitý používa v maliarstve asi dve storočia a Plátno sa nachádza v Európe už od 14. storočia, čo je písomne dokázané. Množstvo autorov sa domnieva, že kysličník železitý pochádza buď z transformovaného krvného farbiva, ktorého je základnou zložkou. Plátno totiž prekonalo dvakrát pri požiaroch v Besanconu a v Chambery čiastočnú "suchú destiláciu" a okrem toho bolo hasené vodou. Voda, ktorá bola použitá na hasenie mohla zanechať na Plátne stopy železa alebo ich rozptýliť. Ako je známe, každá oblasť výskumu Plátna prináša stále nové problémy. Nemôžeme sa tu ani podrobnejšie zmieniť o palinologickom výskume nedávno zomrelého kriminologa Freia. Objavil v povrchovom prachu Plátna významné množstvo pelových zrníek rastlín, ktoré sa vyskytujú len v Palestíne a niektoré hlavne v oblasti púští. Niektoré z týchto rastlín sa vyskytovali len v okolí Jeruzalema, v žiadnom prípade nie v Európe. Výsledky uvedených výskumov sú fantastické a budú podrobne rozobrané v pripravovanej knihe, pretože sú jedným zo závažných dokladov o identite Plátna.

Skúmajúci lekár môže čítať na Plátne ako v chorobopise. Postava na Plátne ukazuje, že jej tvár je deformovaná zdureninou pod pravým okom, na tvári, v oblasti brady a nadočnicových oblúkov. Taktiež nos je pri prechode medzi kostnou a chrupavkou častou opuchnutý. Ide nepochybne o následky bitky do tváre alebo pádu na zem. Na čele je vidieť stopy krvi, jedna je dokonca v tvare trojky. Zodpovedá asi krvácajúcej tržnej rane, odtlačenej na Plátne. Podobné krvné odtlačky sa vyskytujú v jemne kučeravých vlasoch na zadnom obraze a síce v tvare akéhosi venca. Takže nie je pochýb o tom, že ide o stopy po nasadení "trnovej koruny." Táto

trňová koruna mala podľa našej úvahy tvar, aký je bežný na "krucifixoch" - teda v tvare venca - stefanos a nie v tvare akéhosi byzantského koša, ako sa niektorí bádatelia domnievali. Vencový tvar koruny rímska posádka v Jeruzaleme dobre poznala. Okrem toho išlo o mnoho zranení, spôsobených opakovanými manipuláciami a bitím hlavy.

Svetlý priestor medzi vlasmi a tvárou je nepochybne spôsobený priložením podbradnej šatky po smrti, ako je to zvykom aj u nás. To tiež vysvetľuje "prázdny priestor" medzi predným a zadným obrazom.

Obraz tela, ako je známe, je poškodený spáleninami po požiari v Chambery, zvlášť v oblasti rúk. Na celom tele je vidieť nesčíselné šľahnutia. Niet pochyb, že pochádzajú z bičovania dvoj alebo trojramenným korbáčom - tzv. flagrum romanum, zakončeným olovenými guľičkami. Bičované sú i stehná a rany sa nedajú ani spočítať. Na rukách, ktoré sú skrivené v podbrušku, je nápadná asymetria. Pravá ruka a ruka /t.j. ľavá na Plátne/ sú mimoriadne dlhé. Prsty pravej ruky siahajú abnormálne až do polovice stehna, pretože je ruka v lakti ohnutá. Lekársky je možné len jedno vysvetlenie, že pravá ruka je vyklbená v ramennom kĺbe. Pri manipulácii s mrtvolcu po zložení z kríža a pasívnym narovnaním rúk došlo k dislokácii kĺbovej hlavice humeru do podpažia, a tým k predĺženiu rúk. Tento jav je pri tzv. axillárnych luxáciách ramenného kĺbu dobre známy, pri lekárskejších výskumoch Plátna však dosiaľ nebolo na upozornené. K podobným vyklbeniam dochádzalo i pri "vešaní za ruky", v koncentračných táboroch a pri tzv. "estrapade", ktorú robili ešte v minulom storočí vo Francúzsku.

Na ľavej ruke sú znázornené len 4 prsty. To bolo príčinou mnohých dohadov. Vysvetľujú to tak, že pri poranení nervov mediánu dochádza k stočeniu palca dovnútra, čo vzniklo na základe experimentu parížskeho chirurga dr. Barbela. Dnes to však už z neurologického hľadiska sotva môže obstať. Skôr možno predpokladať, že palec bol zaseknutý pod pravým predlaktím, k zaisteniu danej polohy oboch už mrtvolne stuhnutých, pôvodne rozťahnutých rúk.

Ruky majú krvné stopy, ktoré nepochybne pochádzajú od prerazenia klincami v oblasti zápästného kĺbu alebo nad ním. Táto lokalizácia prerazenia rúk zaistovala pevnosť paží na kríži. Klince v dlaniach, ako sme zvyknutí vidieť na našich krížoch, by sa váhou tela prerazili. V takom prípade by bolo nutné súčasne použiť akési sedátko, tzv. cornu alebo sedačku, na ktorej by bol ukrižovaný zavesený v rozkroku. Alebo tzv. suppedanea, t.j. podložky, na ktorých odpočívali nohy odsúdeného a predlžovali jeho utrpenie donekonečna.

Na predlaktí sú viditeľné stopy krvných potôčkov, ktoré menia smer. To ukazuje na približnú polohu paží na kríži. Rana v boku musela byť urobená kopiou - tzv. lancea - asi tak medzi 5-6 rebrom vpravo. Hrot kopije, vzhľadom k odtlačku rany, musel preniknúť do hrudníka asi do 10 cm šikmo zospodu, takže nepochybne bolo zasiahnuté srdce, t.j. pravá predsien alebo komora. Charakter krvných stôp v okolí rany na hrudníku nasvedčuje tomu, že srdce bolo zasiahnuté až po

smrti. Nejde totiž o obraz typických krvavých striekancov, ale o krvavú kaluž, ktorá sa šíri smerom dolu a nazad. Okrem nej možno pozorovať už spomenutú stopu "výtoku" cez celú zadnú časť až na druhú stranu. Svedčí to o manipulácii s mŕtvolou po snatí z kríža a o posmrtnom krvácaní. Tu je potrebné upozorniť na fantáziu niektorých laikov o tom, že krvácanie došlo za živa, pretože mŕtvoly nekrvácajú. Hovorí to o medicínskom ignorovaní, nad ktorým sa musí usmievať každý študent alebo pitevný zamestnanec.

Nohy postavy na Plátne sú dobre znázornené, zvlášť v oblasti kolien, takže boli asi pohnuté a ležia asymetricky. Ľavá noha je položená vyššie. Z toho môžeme usúdiť, že bola viac ohnutá. V dôsledku mŕtvolného stuhnutia si sčasti zachovala svoju polohu, akú mala na kríži. Možno predpokladať, že ľavá noha bola prekrížená cez pravú a pravdepodobne cez ňu aj pribitá na kríž jedným klincom. Podľa krvavých škvŕn boli obidve nohy prebité v mieste nárlu veľkým klincom. Obe lýtka, tiež dobité pri bičovaní sú nepochybne opuchnuté a krvavá kaluž a šľapaj na mieste pravej nohy hovorí o veľkom krvácaní z týchto rán.

Je príznačné, že obrysy prsného a zadného svalstva sú podobné ako i v "hýždovej" časti dobre a zreteľne naznačené. Je to dokladom mŕtvolného stuhnutia a strnulej polohy tela, pri ktorej sa mŕtvola dotýkala podložky len v mieste lopatiek a pravej nohy. Hlava bola mierne naklonená dopredu a vlasy padajúce dozadu, ležali celkom na podložke. Keby nebolo mŕtvolného stuhnutia a telo by celou váhou ležalo na podložke, hlavne v zadnej časti, museli by byť obrysy zreteľné a nie také presné. Uvedené nálezy svedčia o tom, že postava na Plátne bola obeťou ukrižovania, bičovania, trním korunovania a prebodnutia. Lekárska veda je okrem toho dnes schopná do detailov vysvetliť mechanizmus umierania a smrti pri ukrižovaní.

Upevnenie paží ukrižovaného v maximálnom rozpätí na priečnej doske - tzv. palibol - bránilo prepadnutiu tela odsúdenca dopredu, pokiaľ nedošlo neskôr k vyklbeniu paží.

To malo za následok prepätie ramenného a hrudného svalstva. Tak došlo k obmedzeniu dýchania v zmysle násilného trvalého vdychového postavenia hrudníka. Tým bola obmedzená i pľúcna ventilácia a okysličovanie krvi. Súčasne sa uplatňovala nútená vertikálna poloha tela - tzv. orthostasa. Krvný obeh v takej polohe je určitú dobu kompenzovaný, postupne však dochádza k jeho zlyhaniu. Väčšia časť krvi sa presúva do dolných častí tela, krv kolujúca v žilách dolných končatín a tlak v tepnách stúpa, zatiaľ čo ruky a mozog zostávajú bez krvi. Dochádza k tzv. obehovému nedostatku, ktorý je zväčšovaný porušením prívodu kyslíka z rozpätého hrudníka. Delikvent môže uľaviť hrudníku a pažiam za cenu vzoprenia nôh, čím prechodne za cenu nesmiernej bolesti, pomocou tzv. svalového čerpadla, t.j. napnutia svalov nôh, vyprázdni žily dolných končatín a dá do obehu časť kolujúcej krvi. Pri srdcovom nedostatku dochádza v dôsledku zlyhania srdcovej činnosti k nahromadeniu tekutiny v osrdcovníku a taktiež v

hrudníku, zvlášť v jeho pravej polovici. Dolné končatiny odtekajú a krvácanie z rán nôh trvá. Postupne dochádza k zlyhaniu činnosti ľadvín, obeť je trápená nesmiernym smäd-
dom, bolesťou a rojom hmyzu okolo krvácajúcich rán. Reak-
cia na bolesť a boj s omdlievaním, vzpriamenie sa a opä-
tovný pokles tela je charakteristický pre toto kruté mu-
čenie.

Ukrižovaný je preto stále v nepokoji, krúti sa ako červík, ako je písané v žalme: "Som ako červík a nie člo-
vek, k posmechu ľudí a k pohrdaniu národa." /Ž 22, 7/.
Postupne sa organizmus vyčerpáva, dochádza k nedokrveniu
mozgu, srdce pracuje naprázdno. /"Srdce v mojom tele je
ako roztavený vosk." Ž 22, 15/. Prehlbuje sa vnútorné du-
senie organizmu ako následok narastajúcej poruchy dýchania
a obehu a tým i zlyhanie činnosti mozgu. Prejavuje sa to
zmodraním tváre, potením, dolné končatiny sú namodralé v
dôsledku hromadenia krvi a opuchnuté. Ukrižovaný je nepo-
kojný, v delériu a zúfale kričí. Potom nastane náhle ko-
llaps a takmer súčasne zastavenie dýchania a obehu. Ak bol
obeti po smrti otvorený hrudník a prebodnuté srdce, tak vy-
tiekla zo srdca hustá, tzv. anhydraemická krv a z osrdcovní-
kového vaku a hrudnej dutiny výtok "voda".

Po takej smrti na križi sa veľmi rýchle prejaví mŕtvol-
ná stuhnutosť, ktorá vedie k zachovaniu konečnej polohy te-
la. Pri ukladaní do hrobu musí byť táto poloha, zvlášť paží
korigovaná. Pri "repozícii" vyklbenia rúk môže ľahko dôjsť
k dislekácii, pretože stuhnuté svalstvo kladie veľký odpor.
Z veľkých otvorených rán mŕtvoľy vyteká pri prenášaní a
uložení krvi a výtok, pretože veľká časť krvi zvlášť vo veľ-
kých cievach, zostáva nezrazená. Zvlášť často sa to stáva
u osôb, ktoré zomreli v štave anoxie, t.j. dušenia z nedos-
tatu kyslíka. Tak môžu mŕtvoly "krvácať" aj ďalej z telo-
vých dutín a z veľkých rán na končatinách. Turínske plátno
je dôkazom takeého posmrtného krvácania.

Odtlačky krvavých stôp na Plátno svedčia o tom, že ulo-
ženie mŕtveho do hrobu sa konalo bez rituálneho ošetrovania,
umytia alebo pomazania vonavými masťami, pretože inak by
bola väčšia časť krvavých stôp umytá a tým aj odstránená.
Možno preto myslieť, že telo bolo v rýchlosti provizórne u-
ložené, z nedostatku času, pretože sa blížil západ slnka a
vtedy sa zatvárali brány mesta. Mŕtvola mohla byť zasypaná
alojou a myrhou, hádam ako insekticídny a detergentný /t.j.
hmyz a drobné hlodavce zahánajúci/prostriedok. Tomu vďačí-
me za presnú dokumentáciu v "chorobopise" Plátna.

Vznik obrazu na Plátno je predmetom štúdia, teórií,
a hypotéz, z ktorých žiadna nenadobudla platnosť. Niet
však pochyb o tom, že telo zostalo v hrobovom rúchu len
krátku dobu - hádam len niekoľko hodín alebo jeden deň.
Nikde na látke nie sú totiž stopy telesného rozkladu, ako
tomu bolo na iných hrobových rúchach.

Vznikol obraz odtlačkom po zasypaní tela masťami, ther-
mickými vplyvmi, evaporizáciou alebo v dôsledku nejakého
žiarenia? Táto otázka zostáva dosiaľ otvorená.

Tiež i sv. Cirkev sa zatiaľ definitívne nevyslovila k otázke: "Kto bol ten ukrižovaný?" - hoci veľká väčšina veriacich uctieva túto relikviu ako Kristovo pohrebné Plátno. Turínske plátno je vlastne ilumináciou evanjelií - vlastne piateho Evanjelia, ako správne napísal mons. J. Polc. Ako sme povedali, ide o dokument o veľmi týranom, bitom, bičovanom, korunovanom, ukrižovanom a v boku prebodnutom človeku, ktorý bol po smrti rýchle, provizorne pochovaný. Jeho mŕtve telo zostalo v Plátne len krátku dobu. Nevieme určite, či to bol Kristus naozaj - ale kto iný by to mohol byť?

x x x x x

Panu kardinálovi
FRANTIŠKU TOMÁŠKOVI

arcibiskupovi pražskému

Dopisem ze dne 8. února t.r. Vaše nejdůstojnější Eminence měla péči informovat mě, že příští rok katolická církev v Československu oslaví 100. výročí smrti sv. Metoděje, Apoštola Slovanů, pohřbeného na Moravě.

Současně Vaše Eminence mi poslala vřelé pozvání k oslavení takového jubilea spolu s Církví tohoto národa s připojením, že se věřící Československa vroucně modlí k Pánu, aby nástupce Petra mohl osobně předsedat slavnostem, připojit se tak k radosti biskupů, kléru a věřících a utvrdit ve víře, přinesené jim velkým apoštolem Metodějem.

Děkuji velmi srdečně Vaší nejdůstojnější Eminenci, stejně jako tisícům věřících, kteří se připojili k vroucímu pozvání. Jako Pastýr všeobecné Církve hluboce pocítuji touhu je přijmout, tím víc, že jde o vzpomínku na hlavního Apoštola, který nám Slovanům přinesl neocenitelný dar víry.

Jestliže to okolnosti dovolí, velmi rád přijdu k osobnímu předsedání oslav tak šťastné události.

S radostí pošílám Vaší Eminenci zvláštní apoštolské pozhnaní, které rozšiřuji na všechny nřd. biskupy a Ordináře, na kněze, na řeholníky a řeholnice, na bohoslovce a všechny věřící tohoto mého tak drahého národa.

Z Vatikánu 1. května 1984

Jan Pavel II.

ÚVAHY O SITUÁCIÍ NAŠEJ CIRKVI

I. PRÍSTUP

1. Naša Cirkev

Tieto dve slová vyjadrujú skutočnosť, nám tak blízku a dôverne známú. To je tá jedna, svätá, katolícka, apoštolská Cirkev, ktorú vyznávame ako tajomstvo našej viery. Ona nás ako matka zrodila z vody a Ducha Svätého pre večný život. V nej sme začlenení do života tajomného Tela Kristovho. Jej dejiny raz vyústia do večného kráľovstva nášho Otca.

V nasledujúcich úvahách budeme však používať výraz "naša Cirkev" v užšom, vymedzenejšom význame: myslíme ním tú istú Cirkev, nakoľko je ona prítomná na tomto "našom mieste", nakoľko žije a pôsobí v nás a medzi nami; toto "naše miesto" je vymedzené zemepisnými, historickými a kultúrnymi hranicami nášho národa. Teda výrazom "naša Cirkev" mienime túto našu miestnu Cirkev, videnu nielen v rovine farskej a diecéznej, ale aj v rovine národnej: o situácii tejto našej miestnej Cirkvi chceme uvažovať. Výraz "naša Cirkev" má svoje prednosti pred neosobným "Cirkev na Slovensku", a pod., lebo sa ním zároveň naznačuje aj pozícia a hľadisko, odkiaľ vychádzajú všetky nasledujúce úvahy: je to pohľad znútra, z toho čo je "naše" a zameriava sa zase na to, čo je nám drahé, čo označujeme s citovo stvárneným prízvukom "naše". A tak úvaha o situácii našej Cirkvi je vlastne zamyslením sa aj nad našou osobnou situáciou.

2. O t á z k a

Na začiatku tejto úvahy stojí jedna veľká a bolestná otázka, ktorá nás trápi už roky a za ňou ešte väčšie a trápnejšie rozpaky: aká je vlastne skutočná situácia našej Cirkvi?

Koľkokrát sme už stáli pred touto otázkou. Dávali nám ju iní, veriaci i neveriaci a ešte častejšie sme si ju kládli my sami. Za posledné desaťročia sme videli a prežili v našej Cirkvi prejavy hlbokkej viery a evanjeliovej lásky, ale zároveň sme boli svedkami aj prejavov ľudskej slabosti, vidíme na nej toľko negatívnych momentov, že nás to až dezorientuje, alebo aspoň strácame to sebauspokojujúce vedomie: "u nás je všetko v poriadku". Sami cítime, že také všeobecné konštatovanie, ako sú: "naš ľud je veriaci", alebo "u nás ľudia ešte viac chodia do kostola ako v iných krajinách" a pod., nie sú dostatočnou odpoveďou na otázku o situácii našej Cirkvi. A nie je ňou ani jednostranné poukazovanie na ťažké podmienky, v akých naša Cirkev žila, na vplyvy a zásahy zvonka. Je azda situácia Cirkvi závislá len na týchto vonkajších vplyvoch?

Aká je teda skutočná situácia našej Cirkvi? Pri tejto otázke cítime, že každá zjednodušujúca a jednostranná odpoveď by bola nezodpovednosťou a neúctou voči tak veľkej, zložitej a hlboko siahajúcej skutočnosti, akou je prítomnosť a život Cirkvi na tomto mieste a v tomto ľude. Žiada sa hlbšie, dôkladnejšie a vyhradennejšie zachytenie a zhodnotenie našej situácie. No tejto

úlohy sa ľakáme; jej rozsah zdá sa nám prevyšovať naše schopnosti a možnosti. A tak si len povzdychneme a rezignovane odpovieme: Naša situácia? O tom je ťažko hovoriť... To je zložitá záležitosť...

No otázka sa tým nerieši: bolí a trápi nás ďalej, nedáva nám pokoja, stále si žiada svoje: našu jasnú odpoveď. Ale čo robiť, ako na to ísť, kde nájsť odpoveď?

3. Ježišovo poslanie

Vo chvíľach zmätku, keď nevieme ako začať a čo povedať, dobré je vziať do rúk Písmo Sväté a hľadať v ňom slová a obrazy, ktoré by nás uviedli na cestu a pomohli prehovoriť. Hľadať v nich oporu, pevné miesto, kde by sme sa mohli zachytiť, aby sme premožli strach a rozpaky, aby sme sa "spokojne nadýchali" a povedali to, čo sme povinní povedať.

Zaiste v Písme je veľa vhodných miest, z ktorých by sa dala rozvinúť úvaha o situácii našej Cirkvi. Môžeme začať blahoslavenstvami alebo podobenstvami o Kráľovstve, môžeme sa zahĺbiť do veľknazskej modlitby Ježišovej alebo do nauky sv. Pavla o Cirkvi.

Nakoniec všetky slová Písma sú živým, mocným, tvorivým, ktoré zasahujú našu osobnú situáciu, podstatne ju stvárnajú, osvetľujú, pomáhajú nám ju zvládnuť.

A tak môžeme spokojne začať tou staťou Písma, ktorá nám je zvlášť blízka, ktorá nám často zneje v ušiach. Pre mňa je to obraz Ježišovho vystúpenia v Nazaretskej synagoge /Lk 4, 16n/. Ježiš predstupuje pred svojich krajanov a pred ich očami sa predstavuje celému ľudstvu slovami Izaiáša proroka: "Duch Pánov je nado mnou, preto ma pomazal, poslal ma hlásať radosť chudobným, uzdravovať skrúsených srdcom..." A keď sa oči všetkých upreli naňho, začal im hovoriť: "Dnes sa splnilo to Písmo, ktoré ste práve počuli." Všetci mu prisviédčali a divili sa milým slovám, ktoré plynuli z jeho úst...

V tomto evanjeliovom výjave zjavuje sa nám veľmi výrazne Ježišova tvár i základný charakter jeho poslania: zjavuje sa dobrotiť a ľudomilosť Boha nášho Spasiteľa. Tento Boh zostupuje k nám a darúva sa nám v tajomstve Ježišovom. Ježiš je Pomazaný Pánov, Mesias, Kristus, v tom najplnšom zmysle: v ňom ľudská príroda je prijatá do osobnej jednoty Božej a týmto božským poznaním stáva sa nástrojom našej spásy. Preto jeho poslanstvo-Evanjelium - je radostnou zvestou pre všetky vrstvy ľudskej biedy, a to tak svojím obsahom, ako aj svojím podaním: Ježiš ohlasuje spásu "milými slovami", naplnenými toľkou láskou, že sa im ľudia divia, lebo doteraz nehovoril takto ani jeden človek.

Ale nazaretskou synagógou sa rozhybe aj ľudská odpoveď na evanjelium, údiv a milé prijatie u jedných, ale tiež nepochopenie a zúrivosť u druhých. A konečnou odpoveďou na všetko je pokojný a istý prechod Pánov medzi týmito rozdielnymi až protichodnými reakciami ľudí na jeho poslanstvo spásy.

Základné línie tohto obrazu sa tiahnu celými dejinami Cirkvi, obmiena sa len miesto, doba, reč, štýl, spoločenské prostredie, ale základná situácia zostáva rovnaká. Ježiš dáva svojho Ducha apoštolom, maže ich olejom knazstva, dáva im svoju moc a posiela ich ohlasovať radostnú zvesť všetkým národom... A tak Cirkev kráča svetom, ohlasuje evanjelium, krstí a vložением rúk udeľuje ďalším Duchu Pánovho a účasť na Kristovom knazstve. Aj ona sa stretá tu s

údivom a milým prijatím, tam zasa s nepochopením, odmietnutím, prenasledovaním. A po celý ten čas Kristus pokojne kráča vo svojej Cirkvi ľudskými dejinami, aj v najväčšom prívale ľudských vášní a protirečení.

4. Naša situácia

Kristovo tajomstvo sa zjavuje a uskutočňuje aj v tejto našej miestnej Cirkvi. Aj pred našimi očami sa odohráva udalosť, z nazaretskej synagogy, s jej triedením duchov a pokojným prechodom Pánovým. Práve v týchto historických chvíľach stojíme tu okolo Ježiša tak celkom chudobní, bezradní, ľudia so zlomenými srdcami, nevidíme na krok od seba a pred seba. A do tejto ťaživej situácie hovorí nám Ježiš tie isté radostné slová: Teraz sa splnilo Písmo... Aj naša situácia je situáciou spásy, oslobodenia, svetla, aj tento rok je milostivým rokom Pánovým.

Každý z nás je vtiahnutý do tohto tajomstva: a to nielen ako chudobný, slepý a zlomený, ale tiež ako obdarovaný. Aj na nás zostúpil jeho Duch vo sviatostných znakoch: vo sv. krste vložil nám do úst slová "Otče", posilnil nás chrizmou spásy, niektorých z nás si zvlášť vybral: vložením apoštolských rúk odovzdal nám sviatostné knazské poslanie, zveril nám úrad ohlasovania evanjelia, poslal nás ohlasovať chudobným radostnú zvesť...

Sme obdarovaní najväčším darom. Duch Ježišov prebýva v nás i sila jeho radostnej zvesti. Naším poslaním je ohlasovať túto zvesť na tomto mieste, v tejto našej dobe, tomuto ľudu. Máme spokojne kráčať dopredu v spleti súhlasných "milých slov" i ostrého nesúhlasu, "lebo toto je prechod Pánov" v našej Cirkvi.

A tu sa začínajú otázky: Nakoľko sa zapájame do tohto prechodu Pánovho? Nenaznačujú mnohé príznaky, že už dlho stojíme na jednom mieste, bezradní, osamotení, vyčakávajúci? Prečo má naša Cirkev takú ustaranú smutnú tvár? Ako vyslovujeme slová evanjelia? Vyznávame a žijeme radostnú zvesť tak jasne, spokojne a presvedčivo, aby ju všetci počuli /aj keď ju všetci nepríjmu?/.

Tieto otázky nás trápia už dlho, cítime ich my, kňazi v pastorácii i v civilnom zamestnaní a spolu s nami ich prežívajú premnohí laici, ktorí si uvedomujú zodpovednosť za Ježišovo Posolstvo. Pri týchto otázkach nejde len o čisto osobnú záležitosť jednotlivca. Ani jedno povolanie kresťana a hlavne nie knazské povolanie, nikdy nemôže zostať len čisto osobnou záležitosťou, ale je poslaním v Cirkvi a pre Cirkev, je službou v tele Kristovom. Preto aj každá otázka o stave nášho osobného poslania je tým samým - otázkou aj o stave tejto našej Cirkvi, v ktorej slúžime blahozvesti a za ktorú nesieme zodpovednosť.

Preto sa zamýšľame nad situáciou našej Cirkvi.

5. Znamená časov

Táto povinnosť zamyslieť sa nad situáciou našej Cirkvi vychádza nielen z nástojčivých otázok svedomia, ale prichádza k nám aj úradnou cestou: ukladá nám ju II. Vat. koncil ako trvalú úlohu "skúmať znamenia časov". Cirkev na tomto koncile sa zamýšľa sama nad sebou, nad svojím tajomstvom, nad svojimi štruktúrami a nad svojou situáciou v dnešnom svete. Uvedomila si túto svoju povinnosť a jasne ju vyslovila v pastorálnej konštitúcii o "Cirkvi v dnešnom svete": Cirkev aby mohla splniť svoje poslanie, má trvalú povinnosť skúmať znamenia časov a vysvetľovať ich v

stevle evanjélie: aby tak mohla dať každej generácii priliehavou formou odpoveď na večné otázky ľudí o zmysle súčasného i budúceho života a o ich vzájomnom vzťahu. Preto je potrebné poznať svet, v ktorom žijeme, poznať jeho očakávanie, túžby a jeho časo dramatický charakter. Na koncile sa všeobecná Cirkev zamýšľala nad svojou situáciou v celosvetových rozmeroch a súvislostiach: z tohto hľadiska analyzovala situáciu, hodnotila ju a dávala príslušné smernice.

Lenže všeobecná Cirkev sa nám zjavuje a sprítomňuje v tejto našej miestnej Cirkvi. Biskup so svojimi kňazmi a veriacimi zviditeľňujú Cirkev na tomto mieste a v tejto chvíli. A tak aj povinnosť "skúmať znamenia časov" sa nám ukladá ako otvorený pohľad na situáciu tejto našej miestnej Cirkvi. Táto povinnosť v prvom rade pripadá biskupom a kňazom: ako služobníci Kristovi sú postavení na čelo Božieho ľudu, preto je ich povinnosťou pohliadnuť na tento ľud, rozhliadnuť sa dookola, zachytiť správne situáciu a viesť bezpečne dopredu.

A tak myšlienky o situácii našej Cirkvi sú úvahou plne osobnou i plne spoločenskou, cirkevnou. Nebudú v nich suché štatistiky, ani chladný odstup vedca, miesto toho bude to pohľad plne osobne prežívaný, angažovaný, bude v nich vyslovená osobná bolesť, starosť i zodpovednosť, vyznanie chýb i nedostatkov, ale tiež nezlomená kresťanská nádej. - Ale zároveň to bude pohľad obecný, cirkevný, určený tým miestom, ktoré každý z nás zaujíma v ľude Božom. A v prvom rade kňaz je povinný skúmať situáciu, spytovať si svedomie a predvídať nielen v mene svojom, ale tiež v mene celého toho podielu, ktorý mu je v ľude Božom zverený.

6. Ako postupovať

Odborné pojednania venované rozboru a hodnoteniu situácie začínajú obyčajne sociologickým prieskumom a štatistickými údajmi. Tieto sa potom spracúvajú podľa stanovených metodických postupov. Výsledky sú vedecky získané a otvorené závery o určitej situácii.

Táto cesta nie je pre každého prístupná. Aj teraz nemáme po ruke štatistiky, nemôžeme robiť sociologický prieskum. - Ale povinnosť skúmať situáciu a hodnotiť ju nám zostáva. Preto musíme hľadať inú cestu, ktorú nám umožňuje už samotný život v Cirkvi.

Veda pristupuje k hodnoteniu situácie zvonka, na základe registrácie faktov. Ale k pochopeniu situácie sa môžeme dostať aj znútra, cestou osobného prežívania. A to je aj náš prípad, chceme si objasniť situáciu našej Cirkvi; to značí, že pristupujeme k nej nie zvonka ale znútra; žijeme v nej a ona v nás, preto všeto vidíme znútra, osobne, ako náš životný problém. Isteže takýto pohľad nemôže byť indiferentný, bude zaujatý, angažovaný v tom najplnšom zmysle, ale to neznačí, že nemôže byť pravdivý. Veď láska je najvyššou formou zaujatosti a zároveň aj najvyššou cestou poznania.

Život v Cirkvi nám umožňuje nielen prístup k jej situácii, ale dáva nám aj určité prostriedky na jej zachytenie. Určitú situáciu možno totiž skúmať nielen sociologicky, historicky atď, ale aj teologicky. Môžeme vychádzať zo zjavného obsahu našej viery a v tom svetle chápať a hodnotiť situáciu. Veď celá práca teológie spočíva v tom, že vyslovuje a vysvetľuje Zjavenie v reči príslušnej doby a zasa určitú dobovú situáciu zachycuje a prehodnocuje slovom Božím.

A takéto zachytenie a zhodnotenie situácie je v našich možnostiach. Na to dostávame teologické vzdelanie, na to máme po ruke dvetisícročný poklad teologického myslenia Cirkvi. Isteže

takýto prístup k situácii nemusí byť hneď teologickým traktatom. Môže to byť pohľad skúseného alebo menej skúseného hospodára na oblohu, aké bude počasie, alebo pohľad na polia, či sú už zrelé na žatvu. Môže to byť len úprimné a otvorené slovo bez nároku na úplnosť a syntézu, ale musí prichádzať znútra, musí vyvieriť zo života, myslenia a hodnotenia Cirkvi.

A takýmto jednoduchým a úprimným slovom znútra sú aj tieto úvahy o situácii našej Cirkvi.

II. Z Á K L A D N Á S I T U Á C I A C I R K V I

Pred nami stojí celý rad všeobecných otázok, ktoré si treba objasniť prv ako prebrať konkrétnu situáciu našej Cirkvi: čo vlastne značí "situácia Cirkvi", ako chápať tento význam? Kde je Cirkev situovaná, kde je jej pravé miesto? Ktoré prvky podstatne určujú jej situáciu? Ktorými charakteristickými znakmi a v akých rámcoch možno vystihnúť situáciu Cirkvi?

1. Č o j e s i t u á c i a

Našou základnou ľudskou skúsenosťou je, že "človek nikdy nie je sám", "ale je vždy uprostred" mnohých živých bytostí i neživých vecí, jeho bytie je vložené, postavené, "situované", medzi mnohých. Každý z nás má svoje bytostné miesto, svoj stred "uprostred" mnohých iných. Máme vzťahy a závislosti ku všetkému a všetkým, čo jestvujú okolo tohto nášho stredu. Bez tohto vlastného bytostného "miesta" by sme nemohli jestvovať, sme podstatne viazaní na toto svoje miesto, na túto polohu nášho života, na tento "situs", v ktorom sa rozvíja náš život. Teda každý človek má svoju osobnú situáciu.

Táto situácia je pre nás najprv niečím vopred daným, uloženým, čo nutne prijímame so životom: človek prichádza na svet v určitej rodine, v určitej dobe, do určitej spoločnosti atď. A pri každom ďalšom kroku nášho života vždy vstupujeme už do predom určenej situácie, nikdy nevstupujeme do prázdna, človek je určovaný situáciou.

Lenže človek je nielen predmetom v situácii, ale je aj tvorivým subjektom, tvorcom situácie. V tej chvíli, keď si uvedomujeme svoju situáciu, prijímame ju do svojho vnútra, začíname ju stvárať, vedome ju dotvárame, dávame jej smer. A tak hovoríme, že človek môže "vytvoriť určitú situáciu," "zvládnuť situáciu", dokonca môže sa stať "pánom situácie"...

To však značí, že človek má aj zodpovednosť za situáciu: je zodpovedný nielen za ten svoj úzky osobný stred, ale aj za celý ten okruh ľudského sveta a ľudských dejín, ktorý sa okolo tohto nášho osobného stredu vytvára. Sme zodpovední nielen za momentálnu situáciu, ale aj za celkový dejinný vývoj. Náš život nie je len sledom nespočetných jednotlivých situácií a epizod, ale cez všetky sa tiahnu naše osobné jednotné dejiny, a tieto zasa spolu vytvárajú dejiny sveta. - Takto doširoka sa pred nami otvárajú súradnice našej situácie a tým aj dosah našej činnosti a zodpovednosti.

A predsa toto nie je posledným vysvetlením našej situácie: je v nej ešte hlbšia poloha, tá, v ktorej sa pýtame: a kde má svoje miesto "všetko", celá skutočnosť, celý náš život? Túto základnú situáciu nemožno vysvetliť tým, že všetko je navzájom závislé, že je tu "situácia pre situáciu", ale len tým, že je tu "situácia pre niekoho"; "kvôli niekomu", že je tu závislosť na Niekom, kto nie je určovaný nijakou situáciou, je bez akejkoľvek situácie, je nad ňou, je skutočným pánom situácie. Naša základná situácia je v Bohu: v ňom je naše "miesto", náš stred, v ňom sme "zavesení" - závislí; "veď v ňom žijeme, hýbeme sa a sme". Od neho vychádzame, k nemu smerujeme, v ňom spočinieme. Všetky začiatkové situácie nášho života sú unášané, udržiavané, živené a podstatne určované touto našou základnou situáciou "v Bohu".

Teďa každá naša ľudská situácia je:

- výsledkom určitej súčinnosti prírodných, historických a spoločenských síl a zákonitostí, ktoré nás určujú zvonku;
- naším osobným zápasom a osobnou drámou, je naším výtvorom, za ktorý sme zodpovední;
- láskavým darom Božím: v každej situácii je pre nás prítomný a činný Boh, v každej k nám môže prehovoriť a darovať sa nám, z každej nás priťahuje k sebe.

Preto zamyslieť sa nad situáciou značí sústredene načúvať a zachytávať v nej hlas Boží, pochopiť situáciu, značí prijať dar Boží.

2. Cirkvev situovaná v Bohu

Aj Cirkev ako každá stvorená skutočnosť, má svoju "situáciu"; má svoje presne určené miesto v Bohu a jeho večných plánoch, má svoje miesto v Ježišovi Kristovi a dejinách spásy, má svoj vlastný systém súvislostí a závislostí, ktoré ju určujú, stvárnajú, vytvárajú jej profil, stavajú ju neustále pred nové rozhodnutia, má svoje miesto v dejinách sveta i v našom osobnom živote.

Základná situácia Cirkvi je v Bohu: Cirkev je uložená a spočíva v Bohu, a to nielen v jeho "rukách" ako jedno zo stvorených diel jeho múdrosti, ale je vložená do samotného vnútorného života Božieho, ako tajomstvo Božie. Cirkev je dielom Otca skrze Syna v Duchu Svätom, vychádza z trojičného tajomstva Božieho ako tajomstvo našej spásy. "Všeobecná Cirkev sa javí ako ľud zjednotený v jednote Otca i Syna i Ducha Svätého" hovorí táto Cirkev sama o sebe na II. Vat. koncile; opakujúc slová sv. Cypriána a sv. Augustína.

Táto základná situácia sa uplatňuje v každej jednotlivéj historickej, či miestnej situácii. Každá konkrétna situácia Cirkvi na tomto mieste a v tejto chvíli je v prvom rade tajomstvom Božím. Nech je už zapríčinená, spôsobená, privedená, využitá, či zneužitá s akýmkoľvek zásahmi, vždy v sebe nosí na prvom mieste tajomstvo Božie na našu spásu. Práve táto konkrétna situácia Cirkvi je pre každého z nás miestom stretnutia s Bohom, rozhovoru s ním. Je tajomstvom milostivej prítomnosti Boha, príchodom jeho kráľovstva. Je miestom, a chvíľkou, kedy prechádza pri mne Pán, je skutočným prechodom Pánovým.

Preto pred každou aj tou najtragickejšou situáciou Cirkvi sa musíme ponajprv s najväčšou úctou skloniť, uctiť si v nej tajomstvo Božie, ktoré k nám v nej prichádza, ktoré je v nej prítomné pre nás, pre našu spásu.

Teda pri úvahách o situácii našej Cirkvi treba sa zahľadieť na tento bod: nakoľko si uvedomujeme tajomstvo Božie v seba. Isteže samotného tajomstva Cirkvi sa nemôžeme zmocniť, nemôžeme ho zachytiť priamym pozorovaním a analýzou, veď ono sa sprítomňuje v najhlbších hĺbkach ľudského srdca v milostivom stretnutí človeka s Bohom, v Ježišovi Kristovi. Predsa však táto prítomnosť tajomstva odráža sa vo vedomí Cirkvi, v jej teologickom uvažovaní, v liturgických a katechetických formách, v celej šírke jej viditeľného prejavu. A tak možno posudzovať situáciu Cirkvi podľa toho, nakoľko je v jej údoch živý zmysel pre tajomstvo Božie, nakoľko si uvedomuje prítomnosť spásneho tajomstva Božieho aj v tejto svojej konkrétnej situácii. Ani jednotlivé konkrétne situácie miestnej Cirkvi nemožno redukovať len na vnútrosvetské konštelácie a zákonitosti: aj v nich je prítomné a účinné v prvom rade spásne tajomstvo Božie.

Z toho možno vyvodiť zásadu pre hodnotenie situácie: tie obdobia v dejinách Cirkvi alebo tie miestne komunity, v ktorých si veriaci hlboko uvedomujú a prežívajú Cirkev ako tajomstvo, sú obdobiami s miestami rozkvetu, to je prvoradá pozitívna charakteristika situácie Cirkvi. A naopak, keď zmysel pre tajomstvo a jeho uvedomenie pod vplyvom racionalistických tendencií alebo zvykovosti nie je už dosť výrazný v živote a zmyslení údov v Cirkvi /v teológii, katechéze, v chápaní a stvárnení liturgie, v spravovaní Cirkvi v určitom období a na určitom mieste/, možno to chápať ako príznak nepriaznivej situácie Cirkvi, ako charakteristiku úpadkového obdobia.

3. ...V Ježišovi Kristovi

Boh nám zjavuje a zdiela svoje tajomstvá v Ježišovi Kristovi. Aj Cirkev ako Božie tajomstvo má svoje miesto v Ježišovi Kristovi. Pavlovo "In Christo Iesu" je najplnšou formuláciou situácie Cirkvi zo spásnodejinného hľadiska. Osoba Ježiša Krista, jeho poslanie a spásne dielo, jeho stála prítomnosť v Cirkvi, to podstatne určuje každú situáciu Cirkvi. Cirkev je situovaná v Ježišovi Kristovi ako jeho kráľovstvo, ako chrám jeho Ducha... ba ešte dôvernejšie: je jeho Nevestou, ktorú si očistil vlastnou krvou, je jeho mystickým Telom. "Cirkev je v Kristovi akoby sviatosťou a znakom alebo nástrojom dôverného spojenia s Bohom a jednoty celého ľudského rodu" /Konšt. o Cirkvi čl. 1/. Kristus ju oživuje neustále svojím Duchom, obnovuje a rozvíja. Tento Duch Kristov vanie v nej slobodne, kadiaľ chce a tým vytvára v samom vnútri Cirkvi stále novú a nevypočítateľnú situáciu.

A toto tajomstvo Krista a jeho Cirkvi sa zjavuje a uskutočňuje v našej miestnej Cirkvi. Tu je medzi nami prítomný Kristus svojou blahozvestou, svojou obetou, sviatosťami, svojou mocou. Je prítomný v našom bohoslužobnom zhromaždení, i v našich rodinách, je prítomný a činný v celej našej konkrétnej situácii. Každá situácia tejto našej miestnej Cirkvi nám podáva svojím spôsobom tajomstvo Krista.

Teda situáciu Cirkvi v určitej dobe alebo na určitom mieste treba skúmať a hodnotiť podľa toho, nakoľko si jej údy uvedomujú a prežívajú prítomnosť Kristovho tajomstva vo svojej Cirkvi. - Isteže Kristus vždy zostáva vo svojej Cirkvi, rovnako v časoch rozkvetu ako i v období úpadku cirkevného života. A samotné stretnutie človeka s Kristom zostáva tajomstvom milosti, ktoré je skryté každému ľudskému pohľadu. Z tejto strany nie je prístupné. Predsa však toto stretnutie ide cez viditeľné sviatosťné znaky, cez ohlasovanie Evanjelia, cez úradné apoštolské vedenie,

zvýrazňuje sa v živote podľa Evanjelia. A zo vzťahu veriacich k týmto viditeľným znakom prítomnosti Kristovej možno si urobiť úsudok o situácii našej miestnej Cirkvi: aký je náš vzťah k Písmu a hlavne k Evanjeliu, ako sa zúčastňujeme na sviatostnom živote Cirkvi, aký je vzťah k hierarchickému vedeniu, ako sa zjavuje duch evanjelia v našom živote. Treba ešte pripomenúť, že pri tomto hodnotení nie sú smerodajné štatistické údaje, ale hlavne obsah a tendencie týchto vzťahov: nakoľko si ich uvedomujeme prítomnosťou Kristovou, nakoľko prežívame novosť a radosť a čistotu Evanjelia, ako vieme hovoriť o Ježišovi...

4. C i r k e v v d e j i n á c h s v e t a

Cirkev ako viditeľné spoločenstvo ľudí je situované v dejinách sveta. Vstupuje do dejín ako nový ľud Boží, kráča nimi do plnosti kráľovstva Božieho. A tak prichádza ku všetkým národom, vstupuje do ich miest, do ich dejín a kultúry, aby všetko priviedla do Kráľovstva. Má svoje miesto tak vo všeobecných dejinách ľudstva ako znamenie medzi národmi, - ako aj vo zvláštnych dejinách jednotlivých národov, krajín, kultúr.

A tak aj tieto "svetské" činitele vplývajú na situáciu Cirkvi, vtlačajú jej svoju charakteristiku, sú spoluurčujúcimi momentami v nej. Jestvuje tu určitá vzájomnosť. Cirkev prináša národom posolstvo spásy v Kristovi, prináša im Písmo, svoju liturgiu, svoje zriadenie, poklady svojej stáročnej minulosti. Jednotlivé národy prinášajú zase do Cirkvi osobitný svojráz, zvláštne nadanie i nedostatky, svoju kultúru, spoločenské zriadenie, svoje dejiny s ich vlastným vývinovým rytmom, svoj rozmach i úpadok. "Cirkev rozvíja a preberá všetky dobré vlastnosti, nadanie a zvyky národov a týmto prevzatím ich očisťuje, posilňuje a povyšuje. A tak v cirkevnom spoločenstve oprávnené jestvujú jednotlivé miesta Cirkvi, so svojimi vlastnými tradíciami... /Konšt. o Cirkvi čl. 13/. Táto miestna Cirkev spoluzdieľa údel príslušného národa, cíti tlak jeho dejinného vývoja, je viazaná na jeho situáciu.

Preto pri posudzovaní situácie našej miestnej Cirkvi musíme prihliadať aj na vplyv našich národných a krajových zvláštností, ale zároveň treba stále jasne rozlišovať obe sféry: situáciu Cirkvi nikdy neslobodno stotožniť so situáciou národa.

Isteže skúmať a hodnotiť situáciu Cirkvi z tohto hľadiska je veľmi obťažná záležitosť. Tu pôsobí toľko vzájomných vplyvov a väzieb, toľko premenlivých momentov, že pri pohľade na situáciu nutne musíme robiť výber, obmedziť sa len na niektoré aspekty /možno to nebudú ani tie najvýraznejšie/ a nezaobíde sa to bez určitého zovšeobecňovania. No hlavným meradlom pre hodnotenie situácie Cirkvi z hľadiska jej prítomnosti vo svete takisto nemajú byť štatistické údaje, alebo spoločenské, prípadne politické postavenie Cirkvi, ale len to poslanie, ktoré Cirkev voči týmto svetským, miestnym, národným hodnotám má: nakoľko ich očisťuje, rozvíja a povyšuje, ako to vyslovuje koncilový dokument.

5. C i r k e v v n a š o m ž i v o t e

Konečne Cirkev je situovaná v nás veriacich, v našom vnútri, v našom srdci. Každý z nás nosí v sebe Cirkev. A tak náš osobný život spolu vytvára jej konkrétnu situáciu. Ako údy tajomného Tela sme spolutvorcovia situácie našej Cirkvi.

Tu sa nám otvárajú nové pohľady, ďalšie možnosti skúmania a hodnotenia situácie. Ako každá situácia, aj situácia Cirkvi

má pre nás nielen pasívny, trpne prijímaný moment, ale aj aktívny. Nie je pre nás len niečím predom daným, uloženým, núteným. Aj situáciu Cirkvi spoluvytvárame, aktívne sa na nej podieľame, je aj naším výtvorom; aj v dejinách spásy sme dejinnotvorní. A tak sme aj zodpovední za súčasnú situáciu v našej Cirkvi.

Preto tiež, ako každá situácia, aj táto konkrétna situácia našej Cirkvi obsahuje pre nás moment osobného rozhodovania: práve túto situáciu musíme riešiť, zvládnuť, usmerniť. Nijaká, ani tá najťažšia situácia nemôže byť dôvodom nečinnosti, zatrpklosti, kapitulácie: môže zdôvodniť len určitú formu činnosti. Pre Cirkev a teda pre nás, niet beznádejnej situácie, lebo v každej je prítomný Boh ako naša spása.

A tak sa v tomto bode znova stretá naša osobná situácia so situáciou našej Cirkvi. Môžeme o nej spokojne uvažovať s plným osobným zaujatím, lebo Cirkev je v nás a my v Cirkvi. A starosť o situáciu našej Cirkvi je vlastne starosťou o našu spásu.

III. Z M Y S E L P R E T A J O M S T V O

V nasledujúcich úvahách sa pokúsime aspoň čiastočne zachytiť, pochopiť, a zhodnotiť situáciu tejto našej miestnej Cirkvi, katolíckej Cirkvi na Slovensku. Budeme postupovať podľa princípov, vyslovených v predchádzajúcej stati.

Cirkev v prvom rade je tajomstvom Božím. Preto si najprv kladieme okruh otázok, týkajúcich sa samotného tajomstva: Sme ešte schopní vnímať a prijímať tajomstvá? Je v nás ešte živý zmysel pre tajomstvo vo všeobecnosti a pre Božie tajomstvá zvlášť? Vieme si uctiť a rešpektovať tajomstvo?

Mnohým sa bude zdať tento postup nezvyklý, keď rozbor konkrétnej situácie začíname takouto naoko nekonkrétnou otázkou. A predsa tu je koren veci, tu je základ náboženského života.

1. S t r e t n u t i e s t a j o m s t v o m

Pri každom stretnutí, či už s prírodou alebo ľuďmi okolo nás, zostáva nám nakoniec niečo nevysvetliteľné: Keď vynaložíme všetko úsilie svojho rozumu a všetku silu vôle, aby sme niečo alebo niekoho plne ovládli, nakoniec zistíme, že vždy tu ešte zostáva niečo nedotknuté, nevysvetliteľné, s čím sa nedá viacej manipulovať, a predsa je to tu, a my sa musíme pred tým s úctou zastaviť: hovoríme o tajomstve prírody, tajomstve života, tajomstve človeka ako osoby. A predsa uznanie tohto nie je hranicou, nie je prekážkou nášho stretnutia, pochopenia, privlastnenia. Krásu prírody pochopím až vtedy, keď uznám, že je v nej ešte niečo, čo ma prevyšuje. A druhého človeka pochopíme až vtedy, keď uznám jeho osobnosť, jeho vnútorný neprístupný svojský svet, jeho osobné tajomstvo, a keď v úcte čakám kým zdelí a nakoľko mi zdelí toto svoje tajomstvo. Nakoniec aj sám v sebe nachádzam také body, ktorých sa nemôžem zmocniť, sám sebe som tajomstvom. - Čo vlastne potom značí toto tajomstvo? Je to vplyv prítomnosti Boha, je výrazom toho, že v celej našej skutočnosti je prítomný

a pôsobí ešte Nieкто. Nevypočítateľný, Neovládateľný; On tu je, a ja musím pred Ním čakať v úcte, či mi neprehovorí svoje osobné slovo.

2. Zmysel pre tajomstvo

Ako sa prejavuje tento zmysel pre tajomstvo v našom živote? V oblasti poznania prejavuje sa napríklad tým, že pri všetkom našom vedeckom alebo praktickom skúmaní vždy nám zostane ešte "niečo" nezachytené, neanalyzované, nevyriešené, keď nie sme hneď so všetkým "na čisto". Prejavuje sa v uprednostnení celostného chápania skutočnosti pred čiastkovými pohľadmi; prejavuje sa v prvenstve života i s jeho neznámymi pred prehľadnou schémou, abstrakciou. Prejavuje sa zmyslom pre obraz, symbol, ktorými sa snažíme naznačiť to "nevýslovné", zmyslom pre umelecké zachytenie tejto hlbšej skutočnosti.

No zmysel pre tajomstvo, otvorenosť a vnímateľnosť voči nemu sa prejavujú hlavne v oblasti morálnej ako úcta k človekovi a k celému jeho svetu. Kto má živý tento zmysel, ten postrehne a uctí si tajomstvo v každom človekovi, tak v jeho osobe ako aj v jednotlivých fázach ľudského života, od počatia a narodenia až po smrť. Práve pre toto nedostupné tajomstvo, ktoré v každom z nás prebýva, prístupujeme s úctou ku každému človekovi, s úctou hovoríme s ním i o ňom, s úctou s ním jednáme, v tomto tajomstve je základ ľudských práv.

A to isté platí o našom vzťahu k živej i neživej prírode, k celému nášmu svetu. Kto má v sebe živý zmysel pre tajomstvo, ten si uvedomuje, že samotným používaním a využívaním prírody, vedeckým a technickým prenikaním do jej zákonitostí, ovládnutím prírody, ešte sa nezmočňuje celej jej skutočnosti, že tu zostáva ešte "niečo" z tejto strany neprístupné a toto "niečo" sa mu prihovára, žiada od neho prístup osobný a úctu k tajomstvu, s ktorým sa v prírode stretá.

Našu situáciu v tomto ohľade môžeme posudzovať aj pohľadom na opačné momenty a prejavy, na tie postoje, ktoré udúšajú tento zmysel, ktoré svedčia o jeho zakrpatení, odumieraní. Tak sa neznášajú so zmyslom pre tajomstvo všetky formy racionalistického vysvetľovania a dokazovania, priehľadné schémy a ľacné argumenty "ad hominem"; jednostranné upriamené myslenie, ktoré nevníma mnohotvárnosť a osobitosť, ale všetko podriaďuje jedinej schéme. Zmysel pre tajomstvo udúšajú povrchnosť a ľahostajnosť, cynizmus, a vypočítavé využívanie všetkého v čiste osobný prospech. No na dovšetko ho zraňuje a ubíja neúcta voči človekovi, nerešpektovanie jeho základných hodnôt a práv.

3. Živý zmysel pre tajomstvo

Ako sa javí situácia tejto našej Cirkvi pod zorným uhlom zmyslu pre tajomstvo? Tento zmysel a z neho vychádzajúca úcta voči tajomstvu sú v nás vcelku ešte živé a účinné. Prejavujú sa však zatiaľ viac ako živý podvedomý podklad, ako danosti, vyplývajúce z našej intuitívnej a citovo založenej povahy, na jeho zachovanie a životnosť vplývali aj sociálne pomery a celý dejinný vývoj. Zatiaľ sa však tento zmysel pre tajomstvo nestal ešte celkom vedomým, plne osobným postojom. Ešte nevieme vedome vyhladávať tajomstvo, načúvať mu, vedome ho chrániť a obhajovať ako tajomstvo.

Naša Cirkev ako celok ešte stále má charakter "ľudovej Cirkvi", Cirkvi tohto jednoduchého ľudu, ktorý po stáročia nemal inej opory okrem viery tejto Cirkvi. Nemal svoju štátnosť, nemal vedúcu triedu spoločenskú ani významné kultúrne inštitúcie, o ktoré by sa mohol oprieť. Mal však svoju vieru, svoju Cirkev. Pozitívna stránka tejto "ľudovosti" našej Cirkvi sa prejavuje v tom, že sme si zachovali zmysel pre tajomstvo, zmysel udržiavaný a rozvíjaný po stáročia v neustálom styku so živou skutočnosťou a v živej viere, zmysel pre tajomstvo prírody, človeka, Boha. V nás je zachovaná ešte nepretrhnutá línia, ktorá vedie od ľudových piesní a povestí cez zvyky a obyčaje dedinského ľudu až ku mentalite dnešného veriaceho vedeckého pracovníka. Táto línia je založená práve na úcte k tajomstvu a nebola narušená ani osvietenstvom 18. storočia, ani scientizmom minulého storočia.

4. O h r o z e n ý   z m y s e l   p r e   t a j o m s t v o

Dnes je tento zmysel pre tajomstvo vážne ohrozený, najmä u mladej generácie. Toto ohrozenie prichádza z viacerých strán. Konfrontácia s racionalizmom a scientizmom, ktorou prešla Cirkev v iných krajinách už v minulom storočí a pred prvou svetovou vojnou, prebieha u nás oneskorene až teraz. V prednáškach, novinách, knihách sme sa stretli a stále sa stretáme s optimistickou vierou 19. storočia vo všemocnosť vedy, s presvedčením, že prírodné vedy všetko vysvetlia, že šťastie nám prinesie veda, vedou riadený život. Pravda, takéto zabsolutizovanie vedy značí uzavrieť cestu k tomu najhlbšiemu v celej skutočnosti - k tajomstvu. V takomto zúženom pohľade sa stráca otázka o zmysle života, o tajomstve ľudskej osoby, o jej jedinečnosti, o základných ľudských hodnotách. Pod jednostranným tlakom tohto názoru sa ochudobňoval u mladej generácie pohľad na človeka, ochudobňoval sa vlastný osobný život a bol vystavený stále väčšej prázdnote. Týmto však trpí aj úcta k človekovi, úcta a obdiv voči tajomstvu života, úcta k realite. Na ich miesto stále výraznejšie sa predierajú prejavy skeptickej ľahostajnosti. Veď ako si zachovať opravdivú úctu k tomu, v čom nevidím nijaké tajomstvo, ale len neprehľadnú spleť fyzikálnych, biologických, sociálnych a historických väzieb?

Zmysel pre tajomstvo a úcta k človekovi ešte hlbšie boli v mladých ľuďoch zranené vtedy, keď pozorovali, ako sa nerešpektujú základné práva človeka na pravdu, spravodlivosť, slobodné vyjadrenie vlastného názoru. Muselo ich zraniť v hĺbke duše, keď videli, ako sa ich otcovia a vychovávatelia vyhýbajú jasnému slovu, ako sa pretvarujú, ako menia zo dňa na den svoje názory, ako sa skrývajú za naučené frázy. Niet divu, že pri pohľade na toľkú neúprimnosť a nezodpovednosť sa ich zmocňovala pochybnosť o základných ľudských hodnotách, začali strácať úctu k človekovi, a tým aj zmysel pre tajomstvo, uložené v hĺbke každej ľudskej duše. Vo svojich najlepších rokoch ocitli sa uprostred života a s pocitom prázdnoty.

Je len pochopiteľné, že človek nevyžije z prázdnoty. A tak sa mnohých ľudí u nás zmocnilo to, čo by sa dalo nazvať "konzumným ponímaním života"... Životnú prázdnotu vyplňajú čím väčším množstvom spotrebných predmetov. Toto jednostranné zameranie na spotrebu, využitie, táto aj u nás vznikajúca konzumná spoločnosť, je najväčším nebezpečenstvom, ktoré ohrozuje korene nášho náboženského života: lebo celkom udúša zmysel pre tajomstvo.

5. Obrodne snahy

Ale sú tiež pozitívne prejavy, kladné tendencie, ktoré naznačujú znovuoživanie zmyslu pre tajomstvo. V posledných rokoch sme mohli sledovať najmä v kultúrnej oblasti, ako sa do stredu záujmov znova dostáva človek. Bola rehabilitovaná úcta k pravde, spravodlivosti, zákonitosti. Vo filozofických úvahách i v oblasti literatúry znova sa objavujú základné otázky ľudskej existencie. O tomto novom uvedomení svedčí tiež veľký záujem - najmä u mladej inteligencie - o novšie smery v kresťanskom myslení, hlavne o dielo P. Teilharda de Chardin. Záujem o jeho dielo je rovnako živý tak u veriacich ako aj u marxistov: všetci cítia, že v obraze sveta, ako sa doteraz podával v zúženom rámci scientizmu, chýba niečo, veľmi podstatné: miesto pre ten hlboký zmysel našej existencie, ktorý tu nazývame tajomstvom.

Aj toto je obrodne hnutie, ktoré sledujeme nielen na stránkach tlače, ale v celom verejnom živote, nie je len politickou záležitosťou, ale je to očisťovanie najzákladnejších ľudských hodnôt: úcty k človekovi, pravde, mravným hodnotám.

A toto je veľmi dôležité zistenie pre posúdenie situácie našej Cirkvi: lebo zmysel pre tajomstvo a z neho prameniace prejavy úcty sú základnými prvkami každého náboženského postoja. Tie-to momenty v našej situácii sa nachádzajú, sú živé, ale sú ohrozené: prázdnotou... No sú to aj snahy po naplnení tohto zmyslu, prejavy nového prístupu k človekovi, nového prejavu úcty.

Je veľkou povinnosťou našej Cirkvi v tejto chvíli nasýtiť sebe zverený ľud, naplniť jeho ohrozený zmysel pre tajomstvo a úctu. Ľudia čakajú na každé slovo prichádzajúce z tejto hlbšej sféry skutočnosti. Priamo ich trápi hlad po úprimnom slove o tom, "čo je za tým všetkým", o zmysle svojho života. Sú otvorení, čakajú a hltajú každé úprimné slovo. Naša Cirkev ho musí prehovoriť, a to nielen o prirodzených tajomstvách, lež aj o Božích tajomstvách, ktoré spravuje a vysluhuje. Musí prehovoriť úprimné slovo nie "z výšky" svojej pozície, nie "proti iným", ktorí majú rozdielny názor, ale "spolu" so všetkými, ktorí s úctou prístupujú k tajomstvu, ktoré je v každom z nás, musí vstúpiť do dialógu.

Zachovávať, rozvíjať a naplňovať zmysel pre tajomstvo je prvou úlohou, ktorá vyplýva zo súčasnej situácie našej Cirkvi.

IV. STRETNUTIE S BOHOM

Zmysel pre tajomstvo je vo svojom najhlbšom jadre zmyslom pre tajomstvo osobného Boha. Týmto zameraním na Boha dostáva svoje konkrétne obrisy a rozhodujúcu závažnosť v našom živote. Stretnutie s Bohom, poznanie Boha sú naplnením tohto zmyslu.

Preto sa otázku o situácii našej Cirkvi sformujeme presnejšie: Akými cestami prístupujeme k Bohu? Ako vnímame, prežívame, chápeme tajomstvo Boha? Ako si reflexne formujeme otázky o Bohu: o jeho jestvovaní, o jeho vzťahu k nám, o jeho vnútornom živote? Čo znamená poznanie a uctievanie Boha v našom živote?

1. N á š p r í s t u p k B o h u

Až do posledných desaťročí náš ľud žil v nenarušenej viere v Boha, v Boha, ktorý stvoril svet i nás, ktorý všetko udržuje a riadi, ktorý dobro odmeňuje a zlo trestá. Túto vieru prijímali nové generácie skrze kresťanskú výchovu v rodine a školskej katechéze, ona bola nedotknuteľným spoločným vlastníctvom a spojivom celého miestneho a národného spoločenstva. A keď sa veriaci človek zahľadel z tohto pevného bodu na svet okolo seba, na tajomstvo života, na tajomné hĺbky ľudských osudov, zovšadiaľ hľadela naň tá istá osobná tvár Boha, Otca Všemohúceho... ako sa to denne modlieval v apoštolskom vyznaní viery, poznával a uznával, že Boh je najhlbším zmyslom tohto sveta, tohto života, bez neho svet i život bol by nemysliteľný, neznesiteľný. Teda naši ľudia pristupovali k Bohu nenútené samozrejme, tak ako prirodzene poznávali a prežívali jeho prítomnosť v tajomstve prírody, života, mravného poriadku.

Tento ľud nikdy predtým neprežil vo svojich dejinách veľké a radikálne náboženské otrasy alebo ohrozenie, ktoré by ho donútili radikálne sa formulovať a plne si uvedomovať otázku existencie Boha. Svoj vzťah k Bohu prežíval nie na podklade reflexných vedeckých úvah, nie na základe formálnych dôkazov existencie Boha, ako ich vypracovala kresťanská filozofia a teológia, ale na základe zdedenej viery a bezprostrednej životnej skúsenosti. V dejinách našej literatúry nenájde ani pochybnosti, ani skepsu, ani útoky na vieru v Boha, - ale z druhej strany nemáme ani pozitívne teoreticky spracovanú a premyslenú otázku o Bohu, dôkazy o jeho existencii, rôzne cesty prístupu k nemu, atď. Tieto otázky nikdy nezasiahli natoľko hlboko a natoľko bolestne do životného prúdu nášho ľudu, aby vykrikol od bolesti a prehovoril svoje vlastné slovo o Bohu. Ako ľud, ktorý bojoval po stáročia o svoju holú existenciu, ktorý sa len pomaly prebíjal k vedomiu svojej svojbytnosti, ktorý si za tých najťažších podmienok budoval svoju kultúru - neodvážil sa ani len pohľadom dotknúť tejto základnej istoty, ktorou mu bola vieru v Boha. Všetky veľké filozofické otázky, ich riešenia, dôkazy, systémy, to všetko stálo vonku, mimo nášho životného prúdu. Našu vieru v Boha sme žili nerušene, spokojne, úprimne...

2. N o v á s i t u á c i a n a š e j v i e r y

Až teraz, v posledných desaťročiach odrazu bol hlboko zasiahnutý život našej Cirkvi, boli sme vyrušení v pokojnom vlastníctve viery. Celkom nečakane sme konfrontovaní s iným názorom na svet, a to v celej šírke: stretáme sa s ním ako s novým sociálnym javom, ako s politickým hnutím, ako s vedeckou orientáciou. Stojíme zočivoči vážnemu a odhodlanému presvedčeniu, ktoré tvrdí, že nenachádza Boha, že nevidí jeho potrebu, že vysvetlí a prežije skutočnosť bez Boha. Toto stretnutie s ateizmom prišlo na nás neočakávane, neboli sme naň pripravení, sme zarazení nad týmto javom a trpíme vnútornou úzkosťou. Prežívame bolesť a otázky o Bohu, strach o vieru v Neho, obavy o budúcnosť viery u našich detí. Cítíme sa ohrození v samom jadre kresťanskej existencie.

Treba sa však celkom spokojne zamyslieť nad týmto fenoménom ateizmu, nad jeho pramenmi, formami prejavu, nad jeho vnútornou silou, nad otázkami, ktoré nám stavia, nad možnosťami rozhovoru s inými, ktorí touto formou chápu a prežívajú svoj život. Všeobecná Cirkev sa pokúsila o takúto analýzu na II. Vat. koncile v pas-

torálnej konštitúcie o Cirkvi v dnešnom svete. Podobnú analýzu situácie sme povinní urobiť si v našich pomeroch.

Dnes sa u nás stretávame s tromi formami ateizmu: systematický ateizmus ako súčasť marxistického svetonázoru, existencialistický ateizmus a náboženská ľahostajnosť bez určitej zásadnej orientácie. Pravda toto rozdelenie treba chápať skôr ako typy, ktoré sa v konkrétnom živote vzájomne prenikajú, doplňujú.

Ako sa javia tieto jednotlivé formy ateizmu v našich očiach, z hľadiska veriacich kresťanov? Aké sú naše skúsenosti zo stretnutia a spolužitia s ním?

Na prvom mieste sa stretáme s ateizmom ako súčasťou marxistického svetového názoru. Pravda, pod týmto názvom sme sa stretli s veľmi rozdielnymi prejavmi, prúdmi, na rozdielnej úrovni. Jeden z týchto prúdov, ktorý sa prejavoval hrubou masívnou propagandou a administratívnymi zásahmi proti náboženskému presvedčeniu, sa dnes všeobecne považuje za deformáciu a dúfame, že patrí minulosti. Takýto postup mohol zraniť ľudí, zastrašiť ich, zosmiešniť, ale nemohol zasiahnuť samotnú vieru, naspäť, ešte ju zosilňoval. Celkove možno konštatovať, že ateizmus na tejto úrovni nemal taký dosah ani čo do šírky, ani čo do hĺbky, ako si to niektorí predstavovali. - Druhá úroveň, na ktorej sa stretávame so systematickým ateizmom je: "školská úroveň" - tak ako sa podáva v školských učebniciach a osvetových prednáškach. Ako pôsobia na poslucháčov argumenty tohto ateizmu, prednášané na úradnej školskej úrovni? Pôsobia dojmom čisto vonkajších neosobných konštrukcií, zvonku prinášaných a vnucovaných, a už z tohto dôvodu nenachádzajú ozvenu. Ale je tu ešte závažnejší dôvod: Tento spôsob argumentácie nevychádza zo života a nesiahá do jeho hĺbky, nedotýka sa toho skutočného citlivého miesta, kde je v človekovi situovaná otázka o Bohu. Materiál týchto dôvodov pochádza väčšinou z prírodovedeckých hypotéz minulého storočia a z niektorých dejinných faktov, s ktorými sa kresťanské vedomie už dávno vyrovnalo, aj forma tohto školského podania býva čisto "úradná", neosobná. Takéto dôvody môžu poslúžiť niekomu ako zámienka, ale nie ako vlastný vnútorný dôvod straty viery v Boha. Lebo skutočným problémom dnešného človeka nie sú niektoré čiastkové otázky, vyplývajúce z určitého vedeckého myslenia, ale tým najvlastnejším problémom zostáva zmysel nášho života, chápaný a prežívaný plne osobne, so svojou jedinečnosťou, so svojou mravnou záväznosťou, so svojím tajomstvom. A na tieto otázky učebnice nedávajú odpoveď, ba ani ich plne nevyslovujú.

Konečne je tu skupina predstaviteľov vedeckého ateizmu, ktorí sa venujú týmto základným otázkam človeka, rozvíjajú filozofiu človeka a nadväzujú aj otvorený dialóg s kresťanmi.

Druhá forma, s ktorou sa stretáme je existencialistický ateizmus podľa vzoru J. P. Sarta; tento sa dosť silno prejavuje v oblasti umenia: v literatúre, divadle, filme...; pôsobivosť a príťažlivosť tohto ateizmu je v tom, že vyslovuje základné otázky ľudskej existencie s celou emociálnou silou, s hlbokou analýzou, s krutou neúprosnosťou, nevyhýba sa ničomu, nijakému problému, ale v jeho prístupe k predmetu chýba úcta, a preto končí vo vedomí absurdity a v skeptickom pohľade na život. - Pravda, mnohí sa nemôžu zmieriť s takýmto negatívnym formulovaním zmyslu života, u nich je tento ateizmus len prechodným štádiom. Po týchto skúsenostiach bývajú veľmi otvorení a chápu pre kresťanské poslanstvo, sú schopní prežívať celú pôvodnú "novosť" kresťanstva.

Najbežnejšie ohrozuje našu vieru tretia forma ateizmu: konzumný materializmus a náboženská ľahostajnosť. Má viacero korenov:

stále sa zväčšujúca náboženská nevzdelanosť, strata kontaktu s Cirkvou po prechode do nového /mestského/ prostredia, strata dôvery vo vzájomných ľudských vzťahoch, vystupňované zameranie na čisto osobný prospech. Táto forma ateizmu je nebezpečná nielen šírkou svojho zásahu, lebo zasahuje stále širšie vrstvy obyvateľstva, ale hlavne svojou vnútornou necitlivosťou: tu sa stráca z vedomia nielen otázka o Bohu, ale aj zmysel, cit pre nu. Stráca sa ono citlivé miesto, kde sa pri dotyku, podnete rodí otázka o Bohu. - Tento praktický ateizmus a ľahostajnosť veľmi reálne a nebezpečne ohrozujú našu vieru v Boha, sú výstražným momentom našej situácie.

3. Starosť a bolesť

Ako sa prejavuje táto situácia vo vnútornom živote našej Cirkvi? Keď si takto uvedomujeme a priznávame ohrozenie našej viery, neznamená to, že už teraz naši ľudia strácajú vo väčšej miere vieru v Boha. Naopak, možno spokojne povedať, že veríme v neho ešte úprimnejšie a hlbšie, - Len sme pred Ním bezradní. Lebo týmto nečakaným stretnutím s ateizmom bolo narušené pokojné vlastníctvo viery a miesto toho nastúpil vnútorný strach o vieru v Boha a bezradnosť. Veríme stále hlbšie a presvedčenejšie a predsa sa čohosi obávame. Bojíme sa vysloviť sami pred sebou otázku o Bohu, potláčame ju dovnútra do neurčitosti, a tak stojí pred nami nevyjasnená, nevyhranená. Boh sa nám stáva čím ďalej tým viac Veľkým Neznámym. Stojíme pred ním bezradne, často nevieme, čo mu povedať a čo o ňom povedať.

Ešte väčšia bezradnosť, úzkosť a z toho vyplývajúca bolesť sa nás zmocňuje pri pohľade do budúcnosti. Tu je najväčšia starosť a bolesť kresťanských rodičov. Čo bude z našich detí?... Zachovávajú si v dnešnom svete vieru v Boha, keď je tak zovšadiaľ ohrozená?...

Opravdu, všetci trpíme otázkou o Bohu: nie preto, žeby sme strácali vieru, alebo pochybovali, ale preto, že ju nevieme vysloviť. Trpíme tým, že ju potláčame a uzavierame do svojho mlčiacoho vnútra, a to nielen pod vplyvom vonkajšieho nátlaku, ale ešte viac z vnútorného strachu o Boha v našom živote.

4. Povinnosť prehovoriť

A predsa, hocijako sa uzavierame do seba, tým neprekonáme pocit strachu a ohrozenia, opravdivé oslobodzujúca cesta viery vedie cez vyznanie a svedectvo: svedectvo slovom i životom. Túto základnú otázku o Bohu nemáme potláčať, ale nahlas vysloviť, vyniesť ju na svetlo, poctivo o nej uvažovať a hovoriť a úprimne vysloviť aj odpoveď. Boh čaká na túto odpoveď, na naše slovo o ňom. Nik druhý nemôže ho za nás o ňom vysloviť, my sami musíme ho celkom zreteľne povedať, svojou rečou, svojím vlastným prízvukom, v tejto našej situácii. Práve táto bolesť z otázky a strachu o Boha by mali byť východiskom našej odpovede. Všade okolo seba, najmä medzi mládežou pozorujeme priamo hľad po úprimnom živom slove o Bohu: je našou povinnosťou toto slovo vysloviť.

Ako však hovoriť o Bohu, aby to bolo presvedčivé? Ponajprv nestačí len dokazovať, treba vydávať svedectvo. Klasické dôkazy existencie Boha netreba chápať ako hotovú formulu, ktorá by rozriešila všetko, ale ako prístupovú cestu, ktorú treba pokaždé znovu prejsť nielen prísne logickým uvažovaním, ale celostným

prežívaním. Ďalej, objektívna forma dokazovania nesmie nás zviest k tomu, aby sme otázku Boha a uznanie Boha "vnášali" do seba, alebo do iných zvonku, ako niečo cudzie. Radšej by sme mali voliť vnútornú cestu: máme sa usilovať objaviť prítomnosť Boha ponajprv v sebe, vo svojom vnútri a tak aj iným pomáhať, aby aj oni sami v sebe objavili prítomného Boha, aby sa v nich samých zrodila otázka o Bohu, aby sami vyslovili svoju osobnú odpoveď. Konkrétna cesta k Bohu vedie cez tie najhlbšie ľudské skutočnosti, prežívateľné vedome a s láskou, ako sú narodenie a smrť, láska a bolesť, otcovstvo a materstvo, hriech a nádej, dobro a zlo... Známe dôkazy existencie Boha ako ich vypracovala a podáva kresťanská filozofia, sú len všeobecnou, logicky stručnou a jasnou formuláciou tejto konkrétnej žitej cesty. Konečne, stále si máme byť vedomí, že najvyššou cestou poznania je poznanie v láske: "Kto však nemiluje, nepozná Boha, lebo Boh je Láska."

Takto sa javí situácia našej miestnej Cirkvi pod zorným uhlom otázky o Bohu. Trápi nás bolesť, úzkosť a strach z tejto otázky. No pravá, súčasná situácia priamo volá po otvorenom, úprimnom a čistom a láskavom slove o Bohu.

Je prvorádou povinnosťou našej Cirkvi toto slovo práve tak otvorene úprimne, čisto a láskavo ohlasovať.

V. EVANJELIUM JEŽIŠA KRISTA

1. V Ježišovi Kristovi

Boh nám zdieľa svoje tajomstvá v Ježišovi Kristovi. Aj Cirkvi, ako tajomstvo spásnej vôle Božej, má svoje miesto v Ježišovi Kristovi. Je situovaná "In Christo Iesu". Situáciu našej Cirkvi podstatne určuje osoba Ježiša Krista, jeho spásne dielo, jeho stála prítomnosť v našej Cirkvi.

Preto pri objasňovaní našej situácie musíme si položiť ďalší okruh otázok: nakoľko si uvedomujeme prítomnosť Kristovho tajomstva medzi nami, v nás, v našej situácii? Čo znamená Kristus v našom živote? Nakoľko osobný je náš vzťah k nemu? Nakoľko je nám blízke jeho evanjelium? Nakoľko si uvedomujeme jeho prítomnosť medzi nami v jeho slove, v jeho sviatostiach, v jeho štruktúre a v živote Cirkvi? Nakoľko si uvedomujeme jeho spásnu prítomnosť aj v tejto našej konkrétnej situácii?

V tejto úvahe sa sústreďíme len na prvý okruh otázok: nakoľko je naša situácia určovaná Ježišovou blahozvestou, Evanjeliom. Veď jeho radosná zvesť o spásе zaznieva priamo do našej situácie, stvára ju, objasňuje ju, dodáva jej zmysel. Evanjeliom ohlasované Cirkvou nie je len historickým dokumentom o Ježišovi Kristovi, ale aj slovom Božím pre nás, živým slovom Kristovým. Preto si kladieme otázku: Počujeme zreteľne Ježišov hlas v evanjeliu? Venujeme mu patričnú pozornosť? Máme opravdivú lásku k evanjeliu, máme radosť z neho?

2. Stretnutie s Ježišom v slove

Boh prehovoril k ľuďom mnohokrát a rôznymi formami skrze

prorokov, ale najplnšie sa nám zjavil vo svojom Synovi Ježišovi Kristovi. Vo svojom osobnom Slove. Prehovoril tak mocne, že tieto slová pretvárajú nebo i zem. Sú však tak účinné, že pretvárajú svet, dávajú život, odpúšťajú hriechy, sú semenom, z ktorého vyrastá Kráľovstvo Božie.

Ježišovo slovo prichádza k nám, dostáva sa ku nám v Písme i v živom ohlasovaní Cirkvi. Aké miesto má Písmo sv. v našom živote?

Písané slovo Božie má zvláštne osudy v dejinách našej miestnej Cirkvi. Naš ľud, hneď pri svojom historickom krste dostal do daru Písmo Sväté vo svojej živej reči. Bolo to čosi mimoriadne v tých dobách, môžeme v tom vidieť zvláštny dar Božej náklonnosti. Ale zároveň musíme tiež vidieť aj opačnú skutočnosť, bolestný fakt v našich dejinách: len čo sme dostali do rúk slovo Božie vo svojej reči, čoskoro sme ho stratili vplyvom nepriaznivých okolností. Tak tomu bolo so všetkými prekladmi Písma Sv., od staroslovienskeho až po posledný preklad, vydaný Spolkom sv. Vojtecha. Ani jednému nebol dopriaty dostatočne dlhý čas, aby mohol pevne a natrvalo zakotviť v našom živote, aby mohol zaujať to miesto, ktoré mu v živote našej Cirkvi i v celej našej kultúre patrí. - Konkrétne: Dnes už skoro dvaťasť rokov sa nevydáva Písmo Sväté a tak prakticky celá mladá generácia nemá prístup k nemu, pritom hľad po slovách Písma, túžba po priamom styku s Bibliou, sú v nej opravdu živé. Lenže miesto, ktoré má zaujať Písmo v živote mladých, zostáva stále prázdne.

Pravda, plné stretnutie s Kristom v jeho slove sa uskutočňuje v živom slove Evanjelia, ohlasovanom a prežívanom v Cirkvi. V ohlasovaní Cirkvi a hlavne v bohoslužbe slova je to miesto, kde z úst knaza má zaznievať Slovo Kristovo, radostná zvesť o spáse, tu sa máme stretnúť so samotným Kristom, jasným, milým, láskavým a rozhodným, prinášajúcim pokoj, radosť a spásu - ako nám o nom hovorí evanjelium. Tu sa má oživovať a neustále zvrúcňovať náš osobný vzťah ku Kristovi, k jeho posolstvu, k jeho dielu.

3. Naše ohlasovanie

A tu si musíme položiť otázku. V akom stave je naše ohlasovanie Evanjelia? Robíme všetko, aby sme ohlasovali Ježišovu radostnú zvesť čo najčistejšie? Využívame všetky možnosti ohlasovania čo do šírky a čo do hĺbky? - Naša odpoveď, ak má byť úprimná, musí vyznieť ako vyznanie mnohých nedostatkov, ktoré by nemuseli byť, ktorých koren nie je v nepriaznivých okolnostiach, ale v nás samých.

Ponajprv ešte stále neocenujeme význam ohlasovania, a hlavne význam bohoslužby slova, v diele našej spásy. Naše katechézy a kázne sú ešte stále pod vplyvom osvietenскеj schémy a hodnotenia: ako čisto ľudský výkon, ako príprava a úprava, poučovanie, vysvetľovanie, karhanie; a len slabo si uvedomujeme, že v ohlasovanom slove Božom sa stretáme s Kristom. Ešte stále prevláda v knazoch moralizovanie, alebo len opis biblických udalostí. Tak sa dostáva veriacim len útržkovité "epizodické" poznanie Krista a jeho posolstva, a zároveň sa v nich udržuje legalistická predstava o kresťanstve: ako o systéme predpisov, príkazov a zákazov, náboženských povinností... V takomto obraze zostáva v úzadí jedna z podstatných črt Ježišovho posolstva, že je to radostná zvesť,

kresťanská radosť, premeniacca zo samého Ježiša nie je celkom zjavná na našom ohlasovaní.

Ďalej naše ohlasovanie evanjelia je silno viazané na inštitucionálne formy, zaužívané schémy, chýba tu misiálna bezprostrednosť, sviežosť, zaujatosť. O Ježišovi a jeho posolstve vieme hovoriť v kázni, alebo na hodine náboženstva, teda úradne, v pevne zaužívanej forme, veľmi ťažko sa však o ňom rozhovoríme bezprostredne, neformálne, v neúradnom, životnom prostredí, "vo svete". A keď sa o to pokúsime, zasa to má len nádych, prízvuk, formu kázne a poučovania "zhora", nie formu bezprostredného zdieľania. Tým v nás len rastie pocit uzavretosti a bezmocnosti, a to nielen v jednotlivcoch, ale charakterizuje to život našich farností. Naše farnosti sú ešte stále do seba uzavreté inštitúcie, chýba im charakter otvorených misijných komunít, ohlasujúcich evanjelium "každému stvoreniu". Táto priveľká viazanosť na inštitúcie sa nepriaznivo prejavila práve v minulých rokoch, keď boli obmedzené úradné formy ohlasovania /či už obmedzením počtu knazov v pastorácii, obmedzením školskej katechézy, nedostatkom základných náboženských príručiek atď./, nehládali sme dost intenzívne iný prístup, iné spôsoby ohlasovania. Často sa zdalo, akoby sme sa uspokojili s tým, že "sa nedá nič robiť", len čakať. Lenže povinnosť ohlasovať evanjelium všetkému stvoreniu, je trvalým poslaním, nie je viazaná len na inštitucionálne formy, na priaznivé podmienky, vždy platí: "Beda mi, keby som nehlásal evanjelium." - Toto nebezpečenstvo uzavrieť sa do zaužívaných foriem je stále aktuálne, aj dnes.

4. E v a n j e l i u m v r o d i n e

V našom vzťahu ku Kristovmu slovu je dôležité ešte jedno miesto: aké miesto zaujíma Evanjelium v živote našich rodín. Evanjelium čítané a prežívané v rodine a katechéza v rodinnom kruhu sú prvou pôdou pre kľíčenie a vzrast dôverného osobného vzťahu k Ježišovi. No práve tu sa Kristovo slovo ozýva pomerne zriedkavo. V našej náboženskej výchove veľmi nám chýba čítanie Evanjelia v rodinnom kruhu, spoločné posedenie celej rodiny pri Svätom Písme. Toto zistenie sa vzťahuje aj na rodiny, ktoré ihak sa snažia žiť kresťansky. Celodenná práca a zhon, večerná úhava, rádio, televízia a ostatné prostriedky zdieľovania, to všetko vytláča zo života našich rodín tichú chvíľu na počúvanie a premýšľanie Ježišovho slova.

No tento vzťah nevyplýva len z priveľkého rozptýlenia a z nedostatku času. Je tu ešte hlbší moment, ktorý sme spomenuli už v predošlej stati: všetky náboženské otázky a vlastný duchovný život natoľko sme uzavreli do seba, že už nevieme o nich hovoriť ani pred vlastnými deťmi, bratmi, sestrami. Dokonca, cítiť to aj vo vzájomných knazských rozhovoroch: ani tu nevieme celkom prirodzene a úprimne prehovoriť slovami Kristovými. Natoľko sme sa uzavreli do seba. V čom korení tento stav? Strach zvonka? Alebo strach z nepochopenia, zosmiešnenia? Alebo úcta pred posvätnosťou? Alebo vedomie, že náš život nie je preniknutý duchom evanjelia? - Je to bolestný fakt, ale pravdivý: málo sa živíme slovom Kristovým. A predsa aj v našej miestnej Cirkvi platí: nielen samým chlebom sa živí človek, ale každým slovom, čo vychádza z úst Božích!

5. K r e s ť a n s k á r a d o s ť

Pre posúdenie našej situácie je dôležité nielen to, nakoľko máme prístup k evanjéliu, ale ešte viac, akú odozvu v nás vyvoláva,

nakoľko v nás žije duch evanjelia, aký je náš vnútorný vzťah ku Kristovi.

Ježiš ohlasoval svoje poslanstvo ako "radostnú zvesť" - evanjelium. Takto ho prijali a ohlasovali apoštoli a s nimi prvotná Cirkev. Pravdivá hlboká radosť, prameniaca zo spásy ku Kristovi, je prvoraďou charakteristikou konkrétnej situácie našej Cirkvi. Nejde tu hocijakú radosť, o vonkajšiu okázalosť, nie o radosť "morálne prístupnú" alebo "bridruženú" zvonku, ale o tú najvlastnejšiu radosť z toho, že sme spasení, že patríme Kristovi, že On žije s nami a v nás.

Preto sa pýtame: nakoľko sa prejavuje v našom živote táto radosť evanjelia, nakoľko je ňou poznačená tvár tejto našej Cirkvi?

Možno povedať, že kresťanská radosť najvýraznejšie sa zjavuje na dvoch vrstvách našej Cirkvi: ponajprv na tvárach našich otcov a matiek, na tvárach týchto jednoduchých ľudí, ktorí ešte neboli zasiahnutí skepsou moderného života. V ich hlboko veriacom, pevnom pokojnom živote zjavuje sa nám duch Kristov, duch jeho evanjelia. Ďalej túto radosť evanjelia možno pozorovať na živote veriacich vzdelaných ľudí, ktorí sa prebili ku Kristovej radosti cez všetky problémy, ťažkosti a protirečenia nášho súčasného života.

Avšak to veľmi široké a stále sa rozrastajúce pole stredných vrstiev vlastne nepozná a neprežíva pravú kresťanskú radosť. Títo ľudia pridržajú sa síce kresťanstva ako nejasnej nutnosti, ako povinnosti, ako platného morálneho kódexu, no tento zážitok nutnosti a povinnosti takmer im nedovoľuje rozvinúť sa k tomu najvlastnejšiemu kresťanskému zážitku: k radosti nad tým, že sme spasení v Ježišovi Kristovi.

A potom je tu ešte najmladšia generácia, v ktorej bola silno otrásená dôvera v základné ľudské hodnoty, stojí tu takmer s prázdnyimi rukami a naplno je vystavená vplyvom skentického a konzumného chápania života. No práve preto je aj veľmi vnímavá pre opravdivú radostnú zvesť pre kresťanské poslanstvo, pochopené a prežívané ako čistá a pravá radosť. - Bohužiaľ v našom ohlasovaní nepodávame evanjelium, radostnú zvesť, dosť radostne a presvedčivo. Naša náboženská situácia by sa podstatne zmenila, keby sme vedeli opravdu s vnútornou radosťou prežívať blahoslavenstvá, keby sme s opravdivou dôslednosťou viery prijali blahoslavenstvo chudoby, tichosti, milosrdenstva, čistoty, prenasledovania pre meno Ježišovo.

6. O s o b n ý   v z ť a h   k   J e ž i š o v i   K r i s t o v i

Z toho, ako pristupujeme k evanjeliu a ako ho prijímame, vyplýva aj náš vzťah ku Kristovi i naše svedectvo o ňom, naše vyznanie Krista. Preto si kladieme otázku: ako je prítomný Kristus v našom živote?: ako neosobný, neujasnený predmet náboženskej úcty alebo ako osoba, ktorá mi prináša spásu, s ktorou vstupujem do osobného vzťahu, s ktorou som v neustálom rozhovore? Je to vzťah úradnej povinnosti alebo žiarlivej osobnej lásky? Isteže tento osobný dôverný vzťah k Ježišovi sa ukrýva v hĺbke srdca jednotlivých veriacich, a to v tomto zmysle je nedostupný. Ale zároveň sa musí aspoň odraziť na tvári celej našej Cirkvi. V našich slovách o Ježišovi Kristovi, v našich formách nábožnosti i v našom vzájomnom vzťahu. Je náš výrazne poznačený život stretnutím s Kristom? Vieme úprimne prehovoriť o Ježišovi Kristovi?

Treba si priznať, že v našom náboženskom živote je ešte stále priveľa neosobného postoja, čisto vecných vzťahov; tento neosobný postoj zachytáva stále širšie vrstvy našich veriacich, hlavne ako dôsledok nedostatočnej katechézy. Mládež od dvanásteho roku je prakticky bez náboženského poučenia a vedenia, je nábožensky opustená, práve vo veku, kedy sa v nej majú formovať osobné vzťahy aj v tejto rovine. A tak zostáva na prvom stupni náboženského vývinu, v ktorom sa zmysel náboženstva obmedzuje na niekoľko základných morálnych požiadaviek a na systém obradov s minimálnou osobnou účasťou. Tento neosobný postoj sa potom prejavuje hlavne v prístupe ku sviatostiam.

Naše osobné vzťahy vyjadrujeme slovom, ako znie naše slovo o Kristovi? Dost ťažko sa nám hovorí o Kristovi. Možno na nás povedome pôsobí obava pred nepochopením, možno nám to sťažuje silný pocit úcty pred posvätnom, možno je to neistota vo výraze. Ešte najľahšie sa vyslovuje v piesni. A tak naša kostolná pieseň je azda najčistejším výrazom nášho osobného vzťahu ku Kristovi. Avšak ostatné slovné prejavy, pôvodná literatúra o Ježišovi Kristovi je veľmi skromná. Akoby sme boli stále v rozpakoch: čo o ňom povedať, ako sa vyjadriť?

A predsa, jedno je celkom isté: máme povinnosť prehovoriť o Ježišovi, vydať o ňom svedectvo vlastnou rečou. Musíme o ňom prehovoriť celkom jednoducho, úprimne, bez pátosu, no nie s odstupom. Prehovoriť o ňom ako o tom, koho veľmi dobre poznáme, ako o blízkom, s ktorým žijeme, ktorý je tu medzi nami. Tak veľmi nám chýba slovo o Ježišovi v našich rozhovoroch, v našich rodinných i spoločenských stretnutiach, v celej našej literatúre. Kedy už budeme môcť ako jednotlivci, ale celou svojou kultúrou zvolať v Duchu Svätom: "požehnaný Ježiš"....?

VI. STRETNUTIE S JEŽIŠOM KRISTOM

VO SVIATOSTIACH

1. Prístup ku sviatostiam

V predošlej úvahe sme sa zamýšľali nad situáciou našej Cirkvi vo vzťahu k Ježišovmu slovu. Cirkev je však situovaná v Ježišovi Kristovi nielen skrze jeho slovo, ale tiež skrze jeho sviatosti. Naše stretnutie s Kristom sa uskutočňuje vo viditeľných sviatostných znakoch, cez ne sa nám dostáva účasť na Ježišovom živote. Preto pristupovanie ku sviatostiam, účasť na sviatostnom živote Cirkvi, nakoľko sa uskutočňuje vo viditeľných znakoch, je najprístupnejším a najčastejšie používaným hľadiskom pre posúdenie situácie Cirkvi. A tak aj my si kladieme otázku: Aký je náš prístup ku sviatostiam? Aká je sviatostná prax, a to nielen do počtu, ale čo do hĺbky? Sú pre nás sviatosti stretnutím s Kristom, účasťou na jeho živote, alebo len povinnou náboženskou praxou?

Celkove možno konštatovať, že za posledných desať rokov pristupovanie ku sviatostiam čo do počtu nielenže neupadlo, ale skôr

M A J Á K V A L B E

/Venované spolubratom, ktorí toho roku slávia
strieborné jubileum kňazstva/

Kristov kňaz, maják v snehobielej albe,
je proti šialbe diabla strážca svetlý,
a keď nás stretli vlci abo zmije,
o nás sa bije.

Jemu Boh zveril plevbu našich duší,
v srdci mu búši, v jeho žilách prúdi
- jak v božskej hrudi - láska preporodená,
čo vniká do dna,

neozaj do dna svedomia a bytia,
kam vojsť sa štítia ľudomilní muži,
no on sa vhrúži do bied oceánu
nám na záchranu.

On okom Krista neúnavne sledí,
kto sväto smädí po prameňoch raja,
a ten smäd vpája do živého prúdu
Božieho ľudu.

A keď sme hladní, náš hlad vychutnáva,
preto mu sláva už v tom biednom svete!
Lež čo vy viete!?... Láska nie je fráza!
Milujte kňaza!

Otravné peny zlého vlnobitia
aj nás sa chytia, lež kňaz balzam dáva.
Preto mu sláva a na ruky bozky
za ten liek božský!

Jún 1984

Gorazd Zvonický